AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

her
hesapsahibine
bir EV
MUHABANK

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene: 2, Cilt: IV, Sayı: 68

Denizciler Caddesi
Yeni Matbaa - Ankara
P. K. 582 — Tel: 18992

Fiatı: 60 Kuruş

●

İmtiyaz Sahibi :
Metin TOKER

●

Umumî Neşriyat Müdürü
Cüneyt ARCA YÜREK

●

Bu nüshada Yazı işlerini fiilen idare eden mes'ul Müdür :
Yusuf Ziya ADEMHAN

-

Teknik Sekreter :
M. Nevzat ÜNLÜ

-

Ressam:
İzzet ÇETİN

Karikatür:
TURHAN

Fotoğraf:
ASSOCIATED PRESS —
Hüseyin EZER

●

Doğan TORUNOĞLU
Haşmet EGEMEN

Abone *Şartları:*

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha): 12 lira
1 senelik (52 nüsha) : 24 lira

İlân Şarttarı :

4 Renkli arka kapak (Tam sayfa) : 350 lira

Kapak içi 300 lira ve metin sayfaları Santimi 4 Lira

Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Yeni Matbaa — Ankara

Kapak Resmimiz

Kasım Gülek

Her harekette hâdise

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS Okuyucuları

Bir memleket düşününüz ki orada tek partili rejimden çok partili rejime 1945 senesinde geçilmiş ve bir dereceli umumî milletvekilleri seçimi ancak 1946 da yapılmıştır. Eğer o memlekette 1955 yılının ikinci yarısında iş başında olan iktidar kendisim müdafaa etmek, yaptıklarım haklı çıkarmak, kullandığı usulleri mazur göstermek için silâh olarak sadece ve sadece 1946 seçimlerini ileriye sürebiliyorsa, sadece onların hatırlaturnasından medet umuyorsa, maruz kaldığı hücumların şiddetini sadece böyle bir kıyaslamanın azaltabileceğini kabul ediyorsa o iktidar her şeyden evvel ve her şeyden çok kendini mahkum eder.

İktidar sözcülerini radyoda dinleyiniz, iktidar sözcülerim gazetelerde okuyunuz, iktidar sözcülerini toplantılarda seyrediniz; etlerinde, dillerinde bir tek silâh farkedeceksiniz: ama ötekiler de 1946 seçimlerini yaptılar! Boşuna "evet, onlar öyle yaptılar, ya siz' ne yapıyorsunuz ?" diye beklemeyiniz. Lâfın sonu gelmiyecektir. "Onlar öyle yaptılar, biz ise vaad ettiğimiz gibi antidemokratik kanunları kaldırdık, İktidarla muhalefete aynı hakları tanıdık, tam teminatlı bir Adliye, tam muhtar bir üniversite kurduk, vatandaş hak ve hürriyetlerini sağladık, basın hürriyetini teminat altına aldık, ona ispat hakkını verdik, Anayasada ve Meclis tüzüğünde yapılması gereken değişiklikleri yaptık" denmiyecektir. Denemiyecektir. Bunların yerine bozuk bir plâk gibi tekrar olunacaktır: ama ötekiler de 1946 seçimlerim yaptılar ! Bir iktidar, rejimi ileriye götürecek yerde gerilettiğini, iş başında bulunduğu müddet zarfında demokratik sahada hiç, ama hiç bir şey yapmadığını ancak bu kadar bedahatle memlekete ve dünyaya ilân edebilir. 1946 seçimlerim yapmamış olmak.. İşte, Demokrat Parti sözcülerine bakılırsa, iktidarın tek İftihar sebebi! Bunun, beş senenin sonunda pek kifayetsiz kaldığı ortadadır.

1946 seçimlerinin hangi şartlar altında yapıldığı elbette ki malûmdur. Yer yer reyler çalınmış, sandıklar kırılmış, mazbatalar tahrif olunmuştur. Seçildikleri son derece şüpheli bir sürü milletvekili 1946 ile 1950 arasında Türkiye Büyük Millet Meclisinde CHP. ye ayrılan sıraları işgal etmişlerdir. 1946 iktidarının marifetinin bundan ibaret bulunmadığı da hatırlardadır. Demokrat Partinin seçim propagandası her çareye baş vurularak zorlaştırılmış, zaman zaman imkânsız hale getirilmiş, muhalefet liderlerinin peşine polisler takılmış, telefonları dinlenilmiş, aralarına casuslar sokulmuştur. Bir takan gülünç ve âdi tertiplere baş vurulmuş, Mareşal Fevzi Çakmak'ı getiren trenin geciktirilmesinden iktidar hesabına faydalar umulmuş, parayla tutulan adamlara aleyhte nümayişler yaptırılmış, kısacası memleketin idarecini 1946 da Demokrat Partiye terketmeraek İçin elden gelen esirgenmemiştir. Ama aynı iktidar 1950 seçimlerini yapmakla 1946 seçimlerinin günahını ödemiştir. İnsanların olduğu gibi partilerin de haklarında hüküm son fiillerine bakılarak verilir. 27 sene muhatara ettiği iktidarı gel demeden terk eden C.H.P. yi batılı müellifler "dünyada emsali olmayan bir hareketin faili" olarak alkışlamışlardır. Sadece Maurice Duverger'nin çok meşhur "Les Partis Politiques" ini okumak bu satırların delillerini bulmaya yeter.

Hem C.H.P. günahlarını Ödememiş bulunsaydı bile onun 1946 seçimlerim yapmış olması D. P. nin bugün hareket ettiği gibi hareket etmesini mazur gösterebilir miydi? Asla. Halbuki iktidar, muhalefete rey veren bir vilâyeti topyekûn cezalandırıp onu kaza haline getirmek suretiyle eski iktidarın keşfedemediği usulleri bile tatbikata koymuştur. Artık yapılmasına imkân kalmayan rey çalma, sandık kırma, mazbata tahrifi gibi fiiller müstesna D.P. dün C.H.P. nin yaptğından şikâyet ettiği her şeyi bir misli fazlasiyle yapmaktadır.

1946 ile 1950 arasında yolumuzu bir ışık aydınlatıyordu. Biliyorduk ki işin en başındakiler - samimi veya gayrısamimi demokratik rejimin taraftarıydılar. Bu rejimin gerçekleşmesine bizzat teşebbüs etmişlerdi, geriye gitmeyeceklerdi. Bugün ise böyle bir ümidden dahi tamamiyle mahrumuz. İhtimal ki iktidarı haklı göstermek için D.P. sözcülerinin C.H.P. nin de 1946 seçimlerim yapmış olduğundan başka lâf bulamamalarının sebebi bundan başka bir şey değildir. Halbuki kendinden emin tir iktidar pratisi hücumları reddetmek için neler ortaya atmazdı, neler.. Ama hayır! Kulaklarımızı bıktırırcasına dolduran iktidarın müsbet icraatı değil, C.H.P. nin menfi icraatıdır. Bir de, hürriyet istiyenlerin ağızlarına tık:lan baraj lâfı, azot fabrikası lâfı..

D.P. nin 1950 den evvelki davalarına inanmış bir dost sıfatiyle ikazda bulunmayı vazife biliyoruz: bu yolda yürümekte devam ettiği takdirde millet hakikaten C.H.P. yi asla affetmiyecektir. Ama 1946 değil, 1080 seçimlerini yaptığından dolayı...

Saygılarımızla

AKİS

YURTTA OLUP BİTENLER

Demokrasi

Dr. Namık Gedik
Bir genç adamdır

Doğru yolu bulamayanlar

Haftalar var ki Ankarada kararsız bir hava hüküm sürüyordu. Meclisin tatile girmesinin arefesinde Başbakan Adnan Menderes iki hadiseyle "partilerarasıdaki iyi münasebet" den ne kastetdiğini açıkça ortaya koymuş, muhalefetten ne beklediğini belli etmiş, muhalefet başbakanın arzuladığı şekilde reaksiyon göstermeyince - susmayınca - Meclis kürsüsünde C.H.P. Genel Başkanıyla sonunda alt olduğu bir münakaşaya girişmiş ve o yandan bu yana sinirli bir hava memlekete hâkim olmuştu. Gerçi sonradan kan kırmızı hükümet taraftarı gazeteler münasebetlerin bozulduğu son celsede hadiseyi D.P. değil, C.H.P. Genel Başkanının çıkardığına milleti inandırmak İçin bir kampanyaya girişmişlerdi. Ama mızrağın çuvala sığmadığı gibi celsenin zabıtları ortadayken hakikati değiştirmek di kabil olmamıştı, iki hadisenin biri DP. Genel Başkanının kendi Meclis gurubunda 'hiç bir şeyi değiştirmeyeceğiz, kanunları onların keyfine göre tadil edemeyiz, lütfettik kendileriyle medenî münasebetler kurduk, ama hepsi o kadar, başka bir şey beklemesinler" mânasına gelen bir beyanat yapmasaydı, ikinci hâdise ise bundan bir kaç gün sonra bir gazetecinin daha, başbakan tarafında verilen bir müvafakatname üzerine hüküm giymeden tevkif edilmeseydi. C.H.P. bu iki mesele karşısında bir tebliğ neşrederek "bunları tasvip etmediğini bildirmişti. Meclisin son celsesine gelince, D.P. altı aylık bir yaz tatiline girilmesini istiyor, C.H.P. ise bunca memleket meselesi varken ve milletvekillerinin ödenekleri daha yeni 2800 liraya çıkarılmışken çalışmaya devam olunması gerektiği tezini savunuyordu. Bu mevzudaki konuşmaların sırası şuydu: D.P. adına Hulusi Köymen, C.H.P. adına Nüvit Yetkin.

Hâkimin ve gazetecinin rolü

Zamanımızda diktatörlükler bîr tek günde kurulmuyor. Böyle bir rejimi yerleştirmek için artık uzunca bir müddete ihtiyaç hissediliyor. O yolda- ilk adımlar evvelâ ürkek ürkek atılıyor, ancak mukavemetle karşılaşamadığı takdirdedir ki sürat artırılıyor ve bir sabah uyandığınızda bakıyorsunuz totaliter idare başınızın üstündedir. Hele iktidara hükümet darbesi yaparak değil, demokrasinin usullerinden faydalanarak, yani milletin reyile gelmiş bulananlar sonradan bir diktatörlük hevesine kapıldıklarında mutlaka ve mutlaka ihtiyatlı davranıyorlar, artık belli olmuş sırayı takip ederek hürriyetleri teker teker azaltıyor, muhalifleri teker teker susturuyor, sonra hepsini birden yok ediyorlar. 1932 ile 1935 arasında alman siyasî hayatının nasıl geliştiğini tetkik etmek bu hususta son derece faydalı olabilir.

Totaliter rejimlerin yerleşebilmek için bir zamana ihtiyaç göstermeleri milletlerin büyük bir şansıdır. O müddet zarfında diktatörlerin ümidlerini kırmak, hayallerinin asla gerçekleşemeyeceğini kendilerine hissettirmek, gidişe karşı barajlar kurmak mümkün hale gelmektedir. Eğer bir memleketin münevveri, türlü sebepler altında, bahis mevzuu zaman içinde demokrasiye ihanet etmezse orada totaliter idare asla kurulamaz. Ne var ki teşebbüsü beşiğinde boğmak lâzımdır. Bunun içinse her şeyden evvel hâkimlerin ve gazetecilerin, vazifelerini bir an dahi ihmal etmemeleri gerekir. Bir memleketin ana muhafızı nasıl orduysa, aynı şekilde demokrasi rejiminin ilk müdafileri de hâkimler ve gazetecilerdir. Bir idare o şeddi aştı mı artık onu diktatörlük yolundan alakoymak son derece güçleşir.

Totaliter rejime giden her memlekette sıra aynıdır. Evvelâ basın susturulur. Bu iş için kullanılan organ Adliyedir. Gazeteciler en sudan sebeplerle mahkemelere sevkedilir. Onlar hakkında kolaylıkla hüküm alınırsa, bazı hâkimler sızlayan vicdanlarına rağmen - bunlar yakınla rina vicdanlarının sızladığını söyler ler, sonra ellerini havaya kaldırıp "ne yaparsın birader" diye üzerlerine tazyik yapıldığını da hissettirirler - hükümetin istediği haksız kararları verirlerse, hele Temyiz aynı sebepler yüzünden bunları tasdik ederse memlekette tazyikin arttırılabileceğine kanaat getirilir ve bir adım daha atılır. Basına böylece dehşet salındıktan sonra sıra mutlaka muhaliflere, onların elebaşlarına gelecektir. Bu sefer Adliyeden onlar hakkında hüküm istenilir. Hür basın ve muhalefet susturulunca diktatörlüğe giden yol açılmıştır.

Halbuki bu müddet zarfında iktidara 'hayır" demek kabildir ve o kadar zor değildir. Eğer niçin takibata maruz bırakıldıkları herkes tarafından mükemmelen bilinen gazetecilerin davaları sırasında bütün basın onları tek bir vücud halinde tutarsa, onlar hakkında cereyan eden muameleyi tafsilatıyla ve büyük başlıklarla, resimlerle verirse - her hangi bir tefsir yapmaya lüzum yoktur, hadisenin ehemmiyetini belirtmek çok zaman kâfidir -, meseleyi umumî efkârın meselesi haline getirirse iktidar bu neviden maceralara tekrar girişmekten ürkecektir. Arkadan bir tek hâkim kendisinden istenilen haksız kararı vermeyip, hak ve hakikati tazyik yapanların suratına çarparsa diktatorya heveslileri mutlaka durur. Bunu yapacak hâkim ise sadece şeref kazanır. İdare makamları kendisine ne yapabilirler ki. Olsa olsa işine son vereceklerdir. Böyle bir meseledeki kararından dolayı mağdur edildiği bilinen hâkim bir kahraman mertebesine yükselir ve başkalarının avukatlıkta yıllarca elde edemediği şöhrete bir tek günde varır. Bu aç kalmak mıdır, lütfen söylenir mi?

Eğer nazi Almanyasında muhalefet liderleri susturulurken gazeteler böylesine davranabilseydiler. eğer nazi Almanyasında ilk tevkif edilen muhalefet liderini bir hâkim derhal serbest bıraksaydı, eğer gazeteciler ve hâkimler demokrasiye süfli sebeplerden dolayı ihanet etmeselerdi, ne kadar tazyik yapılırsa yapılsın sadece vicdanlarının ve vicdanlarının sesini dinleselerdi bir Hiter memleketinin başına belâ kesilebilir miydi?

D. P. adına Adnan Menderes, CHP. adına İsmet inönü, İsmet İnönünün en sonda ve Adnan Menderes tarafından şahsına sataşıldığı için söz alması da göstermektedir ki havayı bozan ilk hücumlar CHP. Gendi Başkanından değil, D.P. Genel başkanından gelmiştir. Adnan Menderesin şahsen açmış olduğu dava hakkında henüz duruşma dahi başlamamışken Meclis kürsüsünden mütalaalar beyan etmesi de o celseye tesadüf etmişti. Bu bakımdan münasebetleri kimin ve nasıl bozduğu meselesi artık tamamile hal olunmuştu.

Hücumlar karşısında sinirlilik

*Mu*halefetin bir takım davaları vardır Antidemokratik kanunlar arttırılmış, 2 Mayıstan bu yana bir takım hürriyetler tahdit edilmişti. CHP. ve C.MP. bunların kaldırılmasını istiyordu. Münasebetlerin iyi bir hava aldığı aylar içinde muhalefet bu davaları iktidara benimsetememişti. O ayların sonunda başbakanın hiç bir şeyi değiştirmiyeceğini beyan etmesi bunu ortaya koyuyordu. Muhalif partiler için bir tek çare kalıyordu: bahis mevzuu davaları millete benimsetmek, umumî efkârın desteğini temin etmek. Zira 1954 seçim kampanyasında, doğrusu istenilirse Demokrat Parti mevcut hürriyetlesi kısacağı, muhalefete rey veren vilâyetleri kaza yapacağı, hâkimlerin teminatını azaltacağı, basına ispat hakkı tanımıyacağı, baskı kullanacağı hususunda vaadlerde bulunmamış, bunlar için milletten yetki almamıştı, iktidarı kazanmıştı ama, bu ona istediğini' yapmak yetkisini elbette ki vermiyordu.

Bunun dışında, takip edilen ve yanlışlığı hem muhalif, hem tarafsız, hem de demokrat mütehassıslar tarafından teyit edilen bir iktisadî politika yüzünden hayat gittikçe pahalı bir hal alıyordu. Halk en iptidaî maddeleri temin etmek hususunda görülmemiş güçlüklerle karşılaşıyordu. Muhalefet iktisadî politikanın aksaklığı bahsinde iktidarı ikazı da vazife biliyordu, işte, Meclisin kapanıp ta memleket meselelerinin Meclis kürsüsüne getirilmesi imkânı ortadan kalkınca haşlayan muhalefet kampanyası bu çifte mucip sebebe dayanıyordu.

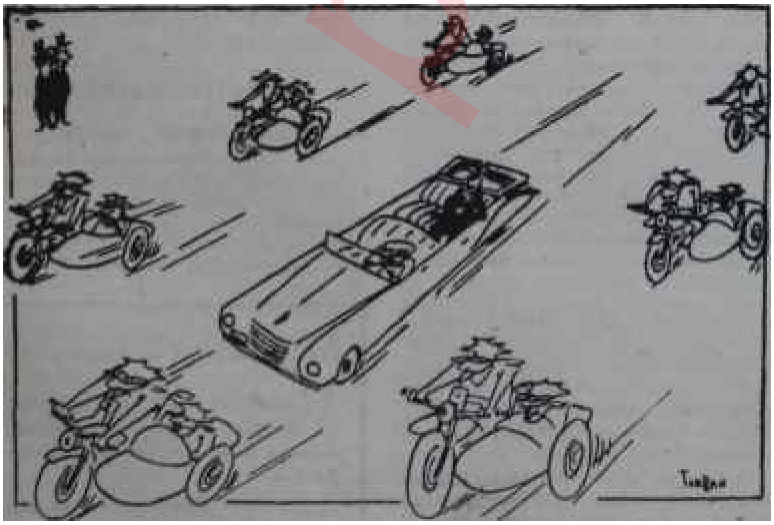
Sezarın hakkı

Kampanya sırasında muhalefetin son derece olgun davrandığını iddia etmek çok güçtür. Gerek C.H.P. li, gerekse C.MP. li hatipler ekseri saman işleri hafife aldılar, bol bol demagoji yapıldı, mitinglerde tenkitlerin ölçüsü kaçırıldı. Ama davalarının esası haklı olduğundan kütlelerin alâka ve desteğini çektiler. O kadar ki bütün memlekette Demokrat Parti şiddetle sarsıldığını hissetti. Genel Merkeze teşkilâttan telgraflar yağıyordu. Halk DP. ye sırtını dönüyor ve muhalefete kayıyordu.

İşte Ankarada kararsızlık bu sırada başladı. Muhalefetin rağbet görmesini temin eden davalar derhal benimsenebilir ve ' bunlar 1950'den evvel olduğu gibi tekrar D.P. ye maledilerek memleketteki aleyhte cereyan derhal durdurulabilirdi. Eğer başbakan o sırada millete şikâyet edilen hususların derhal ele alınacağını bildirseydi, iktisadî politikanın bir plân ve programa bağlanacağım söyleseydi- mevcudiyeti gayri kabili inkâr hayat pahalılığını bir realite olarak kabul edip tedbir alınacağını haber verseydi, nihayet bu sözlerinin fiilî delillerini ortaya koysaydı mesele kalmazdı. Bunun için muhalefete dönüp:

"—Geliniz, oturup konuşalım, fikirlerinizi söyleyiniz" demesi kâfiydi. Halbuki "Muhalefetle temas" denilen ş:yin ziyafet sofralarına inhisar ettirilmesine bilhassa itina gösterilmiş, ziyafet sofralarında da hiç bir politika meselesi asla ele alınmamıştı.

Bunu yapmayınca DP. Genel Kurmayı, birbirinden garip adımlar atmaya başladı. O şekildeki her adım ise partiyi biraz daha yıpratıyordu.

— REİSİCUMHUR DEĞİL YAHU, MUHALEFET SÖZCÜSÜ....

ihbar!

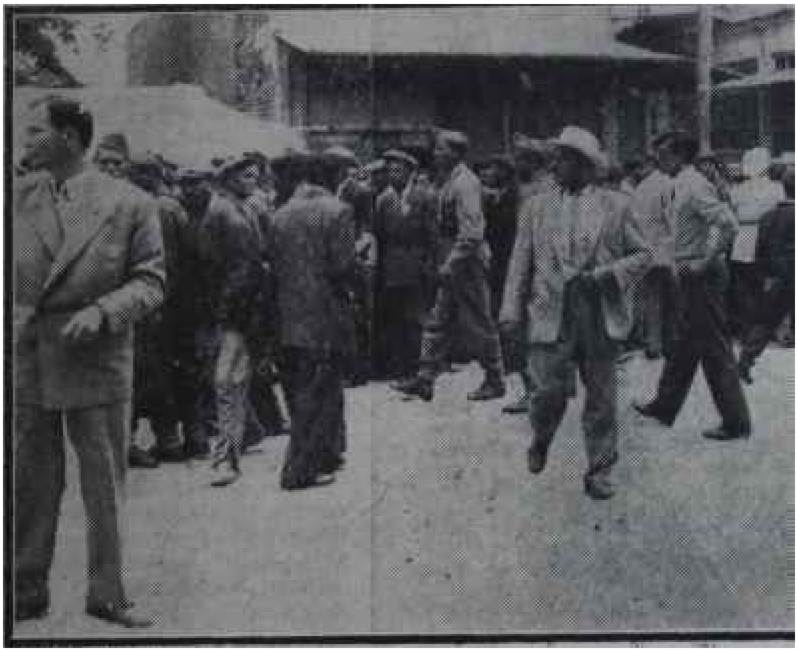
27 sene memlekete kan kusturan CHP. iktidarını bir punduna getirip suçlandırmak is teyenlerin önüne mükemmel bir fırsat çıkmıştır. Şimdi anlaşılmış bulunuyor ki bundan 46 yıl evvel altında bir padişahın imzasıyla yürürlüğe giren içtimaatı Umumiye kanununa o parti kanunun ruhuna ve kanunu çıkaranların zihniyetine aykırı şekilde tatbik etmiştir. Bu suç eski iktidar tarafından bilhassa 1946 ile 1950 arasında hemen her Allattın günü işlenmiştir.

Bahis mevzuu kanunu tam ruhuyla ve kanunu çıkaranların zihniyetine uygun şekilde tatbike başlayan bugünkü iktidar, suçluları cezalandırmak vazifesiyle karşı karşıyadır. Bekliyoruz!

Tesir etmeyen tedbirler

*Ge*çen hafta içinde DP. Genel Baskan vekili Prof. Fuat Köprülü'yü dinleyenler tedbir olduğu sanılan bir takım hareketlerin hiç bir netice vermemesi karşısında iktidarın nasıl hayal sukutuna uğradığım anladılar? Halbuki o hareketlerin tedbir saydamıyacağı aylarca evvel her yerde olduğu gibi bu sütunlarda da yazılmış, hatırlatılmıştı, iktidar, bakanlarının radyoda muhalefete cevap vermelerinin kifayet edeceğini sanmıştı. Radyo bugün her yerde yayılmış kuvvetli bir propoganda âletiydi. Bunu tek taraflı kullanmak muhalefeti ezmeye kâfi gelmeliydi. Fakat gelmedi, zira radyodan daha tesirli bir propoganda va-' sıtası vardı: hakikatler. Halk radyoda dinlediği sözlerle muhalefet hatiplerinden dinlediği sözlerden hangisinin hakikat olduğunu çarşı pazara çıkar çıkmaz anlıyordu. Münevverlere geline hürriyetlerin mükemmel olduğu yolundaki sözlerin bir tane tekzibini her gün gazete sütunlarında takip ettikleri hadiselerden görüp anlıyorlardı. Radyo kampanyası bir fiyasko oldu.

Bunun üzerine basına müracaat edildi. İktidar basından şikâyetçiydi: muhalefetin kampanyasına büyük yor veriyordu. Kalkınma adı verilen iktisadî hareketi görüp anlamaları ve sonra terennüm etmeleri için ziyafetti gezintin basın toplantıları tertiplendi, bunlara muhaliflerin çağırılmamasına İtina gösterildi, akordsuz sesler istenmediği belli idi. Fakat hayır, bir kıymet ifade, etmeyen beslemeler, hariç, ciddi gazeteler tutumlarım değiştirmediler. Zaten iktidar yanılıyordu; bu gazeteler kendisinin ve muhalefetin kampanyasına ayni yeri ayırıyorlardı. Ama bunlardan biri tesirli, Öteki tesirsiz oluyorsa sebebi Demokrat Parti

Bölükbaşı'nın Trakya seyahatinden

Padişahın fermanı var

sözcülerinin çok zaman abesi müdafaa durumuna düşmelerindeydi. Hatta aralarında bazılarının nutuklarım yaymak muhalefetin itine yarıyordu.

Bozulan sinirler

Bu tirada sinirler gittikçe gergin hal alıyor, sinirler bozuldukça hatalı hareketler çoğalıyordu. Bazen hatır için başındakilerin etrafında bu kimselerin hakikaten dostu hiç bir insanın bulunup bulunmadığı suali geliyordu, iktidar sözcüsü sıfatiyle konuşan bazı hetiplerin her türlü nezaket hududunu aştıklarını ve hakiki devlet adamlarının kullanmamaları gereken lâfları, tabirleri kullandıklarını görmek umumi efkârı büsbütün DP. nin aleyhine çeviriyordu. Sanki D.P. nin Genel Kurmayı fasid bir dairenin içinde sıkışıp kalmıştı, bir türlü onun içinden çıkamıyordu. Halbuki sadece bir kabine değişikliği bile iktidara zaman kazandırır, bir ferah nefes almasını temin eder, bu arada sükûnetle düşünmek imkânı bulunup gerçek tedbirler alınabilirdi. Fakat hayır. Çemberin içinde bulunanlar bir türlü yükselip meseleleri heyeti umumiyesiyle göremiyorlar, görmedikçe de çember daralıyor, daralıyordu. Muhalefetin de sanki vazifesi oymuş gibi, mütemadiyen sinirlerle oynaması devam ediyordu.

Radyo konuşmaları netice vermemişti, basına tesir edilememişti -'zaten tesir altında kalan gazetelerin tirajı derhal düşüyordu; bu, hükümet için en büyük ikaz yerine geçmeliydi , bu sefer C.H.P. nin toplantılarında hadise çıkarılması D.P. tarafından bir taktik olarak düşünüldü. Şurada burada bu tecrübe olundu, fakat başarı kazanılmadı. Bilâkis mühalefet mağdur vaziyete düşüyor, daha çok sempati topluyordu. İsparta, Konya, Ereğli, Zonguldak hadiseleri en ziyade muhalefetin işine yaradı. Üstelik hiç olmazsa şe--imlere iştirak etmeme mevzuunda iki büyük muhalefet partisinin işbirliği yapması neticesini, iktidar eliyle hazırlamıştı. Muhalifler zor şartlar altında konuşmakta devam ediyorlar ve şartlar zorlaştıkça gördükleri alaka artıyordu. Son olarak muhalefeti konuşturmamak şıkkı üzerinde duruldu. Elde 46 senelik bir içtimaatı Umumiye Kanunu vardı, akıllı bazı kimseler Ankarada onu iktidara hatırlattılar. Bu kanunda öyle kelimeler kullanılmıştı ki tefsire müsaitti. Gerçi bir ara Meclisi derhal toplayıp bu kanunu değiştirmek ihtimali düşünülmüştü. Ama Meclisin nasıl bir haleti ruhiye içinde olacağı kestirilememiş, DP. nin Meclis gurubuna hakim olabilmek için icraatın DP. Genel Kongresine tasdik ettirilmesinden sonra demokrat milletvekillerinin bir araya getirilmesi daha emniyetli bulunmuştu, işte son tefsir, bu mülahazanın neticesiydi. Katar içişleri bakanlığının bir tebliğiyle umumî efkâra bildirildi- Ertesi gün de C.M.P. nin Trakyada Osman Bölükbaşının iştirakile yapacağı ve izinleri evvelce alınmış toplantıları men edildi. Trakyadan haftanın ortasında bir bakan geçmiş ve idare'adamlarına gerekli talimatı vermişti. Fakat bu bakan seyahati sırasında bir tek hata işlemiş, karışmaması gerektiği halde dış meseleler hakkında fikir beyan etmiş ve ihtara maruz kalmıştı.

Yeni tefsir açık hava toplantılarım adeta imkânsız hale getiriyordu. Ama iktidara aradığı rahatlığı temin etmekten o da aciz kalacaktı. Zira bu rahatlığın sağlanabilmesi için bir tek çare vardı: umumî şikâyet mevzuu olan dertleri DP. nin benimsemesi, onların tedbirini alması. Hem bu millet hürriyetleri pahasına kalkınma istemiyordu, hem de hürriyet içinde kalkınma çok daha iyi neticeler verecek, DP. ye daha fazla şan ve şeref sağlayacaktı.

Devam eden kararsızlık

işte bu yüzdendir ki şu satırlar yazıldığı sırada Ankaraca iktidar, yolunu çizmiş değildi. Ne yapılacağını, yarının ne göstereceğini hiç kimse söylemek kudretine malik bulunmuyordu. Ampirik bir zihniyet partiye hakim olmuştu. Daha sert tedbirler, isteyenler iş başındakiler o yola itiyorlardı, bir çok ağızda "Adil diktatörlük", "Münevver mutlakıyet" sözleri dolaşıyordu. Fakat bunların rağbet görmeyeceği ümidi elan mevcuttu. Huzursuzluk sadece memlekette değil, parti içinde de artıyordu. Gerçi başbakan Adnan Menderes ispat hakkı isteyen 11 'lerin arasında imzasını geri alan Seyri (Kurtbek'i - iktidar mahfillerinin pek sevdikleri bir kelimeyle - "honore" etmek için mütemadiyen yanına alıyor, beraberinde dolaşıyordu ama Seyfi Kurtbek'in böyle 'honore" olmasının güçlüğü ortadaydı. Başbakanın refakatine alınmak bile milletvekillerinin çoğunu artık cezbetmiyordu. Hattâ köşelerinde kalmak isteyenlerin sayısı çoğalıyordu. Üstelik idare makamlarının her türlü kolaylığım görerek tertiplenen DP. mitingleri de maalesef rağbet bulmuyor, bunlara katılanların sayısı insanı üzecek kadar az oluyor, hele esen buz gibi soğuk hava dikkati çekiyordu. Aynı meydanlarda aynı partinin bundan sadece altı sene evvel tertiplediği toplantıların heyecanını hatırlayanlar bu altı yıl içinde DP. nin ne kaybettiğini gözleriyle, görüyorlardı. "Mitinge miting" politikası da para etmeyecekti.

İçinde bulunduğumuz hafta ortaya bir laf daha atıldı: İktidar, demokrasimizi yeni temeller üzerine oturtacaktı! Oysa ki bu edebî cümlede temel kelimesinin önündeki yeni sıfatı kalkmadan hiç bir şeyi halletmeye imkân ve ihtimal yoktu.

Üniversite

Komşunun evinde yangın

Geçen haftanın ortalarında kısa boylu gözlüklü, toplu, son derece sakin tavırlı ve kendi halinde görünen bir üniversite profesörü istirahat etmek üzere geldiği İstanbuldan Milli Eğitim Bakanı tarafından Ankaraya çağırıldı-

Muhtariyet anlayışı

Üniversite muhtariyeti yoktur diyorlar. Halbuki biz üniversitenin bütçesini iki misline çıkardık.

Prof. Fuat Köprülü
(21.8.1955)

ğını öğrendiğinde bir şaşkınlık anı geçirdi. Profesörün adı Bahri Savcıydı. Siyasal Bilgiler Fakültesinde profesördü. Kendisinden Forum mecmuası hakkında ' izahat alınacaktı. ' Her şey gösteriyordu ki iktidar yeni bir hedef seçmiştir : Üniversite! Üniversite hocaları kalkınmamıza ve bitim demokrasi rejimimize inanmamakla suçluydular.

Forum, Ankarada bir kaç idealist üniversite tedrisat üyesi tarafından kurulan ve bir buçuk yıldan beri muvaffakiyetle çıkarılan akademik bir mecmuadır. Aktüel meselelerin ilmî bir gözle incelendiği bu on beş günlük mecmua çok kısa bir zamanda umulmadık rağbet görmüş, hitap ettiği münevverler muhitinde tutulmuş ve benimsenmiştir. Forum'un sahibi cazip Nilüfer Yalçın'dır, muharrirleri ise Üniversite hocalarıdır. Zaten Nilüfer Yalçın son günlerde Ankara. Üniversitesi Senatosu tarafından profesörlüğe terli ettirilen, fakat bu terfii henüz bakan tarafından tasdik olunmayan iktisad doçenti Aydın Yalçının karışıdır. Forum mensupları adeta bir aile teşkil etmekte ve hiç bir maddi menfaat beklemeksizin kendi işlerini bizzat görerek mecmualarını yaşatmaktadırlar.

Forum'a hiddet nereden gelmektedir? Forum, bilhassa iktisadî meseleleri ilmin terazisine vurduğundan adına kabaca kalkınma denilen iktisadî hareketin bugünkü şekille kusursuz bir hareket olmadığım muhtelif şekillerde ortaya koymaktadır. Bu yüzden yazıları muhalefete mehaz olmakta, muhalif gazeteler bu küçük, fakat tarafsız ve kuvvetti mecmuadan mütemadiyen iktibaslar yapmaktadırlar. - Ayrıca memleketimizdeki ecnebi mehafil de Forum'un sadık okuyucusudur. Mecmuanın asla şahıs ismi zikretmeksizin, şahıslar üzerinde durmayarak meseleleri tamamile akademik seviyede ve o seviyenin icap ettirdiği objektivite içinde tartışması kuvvetini teşkil etmektedir. Şimdi, Forum'un susturulması bir zaruret haline gelmiş görünmektedir ve bu vazife Millî Eğitim Bakanının omuzlarına yüklenmektedir. Zira Üniversite hocalarının politika ile uğraşması men edilmiştir ve eğer istenilirse aktüel her meseleyi ilmî şekilde ele alanların politika yaptıkları iddia olunabilir.

AKİS bundan on beş gün evvel aynı suçtan sorumlu Osman Okyar hakkında takibat açıldığını bildirmişti. Aynı şekilde bir takibatın pek yakında Forum'a yazanlar hakkında da açılacağı anlaşılmaktadır, iktidar ilmin sesini duymaktan hazzetmez görünmektedir. Nitekim Feridun Ergin'in Cumhuriyet'teki başmakaleleri de küfürle cevaplandırılmış, fakat Feridun Ergin asabının zerresini bozmaksızın küfür edenlere dünyanın en güzel terbiye dersini verivermiştir. Bu gibi tartışmalarda asabını bozmayanların daima galip çıktıklarını bilmeyen yoktur.

Forum'un yazarları yazılarına devam etme kararındadırlar. Bu takdirde yazıları senatoya sunulacak ve senatonun mütalâası sorulacaktır. Bu ilmî yazılar hakkında hiç bir Üniversite senatosunun "politikadır" damgası vurmasına maddeten imkân bulunmadığından Bakanlığa sunulacak raporun müsbet olacağı aşikârdır. Millî Eğitim Bakanlığı ona rağmen yazarları bakanlık emrine alacak mıdır? Mesele buradadır.

Zira sayısının şimdiden açıklanmasında mahzur görülen bir kısım profesörler, doçentler ve asistanlar Üniversite muhtariyetini her ne pahasına olursa olsun korumak azmiyle bir araya gelmişlerdir. Senatonun müsbet raporuna rağmen Celâl Yardımcı bir kısım öğretim üyelerini bakanlık emrine alırsa Üniversiteden protesto makamında toptan istifalar olacaktır. Bu istifaların adedi şaşırtıcı bir miktara çıkacak ve bazen dekanıyla birlikte bütün bir fakültenin mensuplarını içine alacaktır. İlim adamları kendi evlerini ateşten korumak için komşunun evinin tamam ile yanıp kül olmasını beklememeye karar vermişlerdir.

Kim kimden şikâyet etmeli

Sayın Başbakan Adnan Menderes, Türkiyede kimse ne sizden, ne de partinizden iktidarı terketmenizi istemiyor. Bütün dâva demokratik hakların Türk vatanında samimi, hakiki ve fiili surette yerleşmesini istemekten ibarettir. İktidara gelmek için o kadar hararetle müdafaa ettiğiniz bu dâvayı bugün çiğnemeyiniz. Türk Milletinin hakkını veriniz: Hepimizin eli üstünde gezersiniz. Şiddetli kanunlarınızın, hapishanelerinizin temin edemediği sükûna demokrasiyi tatbik yolundaki bir kararınızla bu memlekete getirebilirsiniz. Kimsenin nazik, mültefit kibar ve güleryüzlü şahsınıza bir düşmanlığı yoktur. İstenen şey düşmeniz değil yükselmenizdir. Sadece bir partinin başı değil, bütün bir milletin sevgilisi olunuz. Bugün aleyhinizdeki kalemler yarın sizin sitayişlerinizi kaydetmekle bahtiyarlık- duyarlar. Kabiliyetiniz, zekânız, çalışmalarınız için verimli bir saha önünüzde acık duruyor. Türk vatanına insan haklarını kati ve tam surette getirmek şerefi şöhretinizi ebediyete kavuşturur.

Kıymayınız bu vatana! O kadar sevdiğiniz, uğrunda her fedakârlığa şüphesiz hazır bulunduğunuz bu vatana istemiyerek kıymayınız. İftihar ettiğinin maddî ve iktisadî muvaffakiyetlerin hepsi ve hattâ daha fazlası bir hakikat olsa bile, bunlar bir, milletin hak ve hürriyetleri bahasına elde edilmeğe değer sayılamaz. Her şeyden evvel: Hak ve hürriyet!

Dünyada yeni bir tarih devresi açılıyor. İç ve dış hayatî meselele rimiz dolu. Bunlardan gaflet ederek birbirimizi yemekte devam edersek yarın hepimiz lanetle anılacağız. Kıymayınız bu vatana, sayın Menderes! -

Muhalefetin sözcüsü
Ulus'un başmakalesinden

Fakat ne yazık ki onlar bu hezimetin ulvî mânasını anlamazlıktan gelerek, yaygaralarına, tahrik ve tezvirlerine, iftira ve isnadlarına ufak bir fasıla dahi vermediler. En küçük bir vicdan kaygısı duymadan, sanki seçim yapılmamış, güneş gibi parlıyan o mukaddes iradei milliye'tecelli etmemiş gibi hareketlerine eskisinden daha şiddetli ve memleket emniyet ve menfaati bakımından çok daha tehlikeli bir şekil ve surette devam ettiler.

Milletin çalışkanlığının, zekâsının en büyük eseri olan içtimai nizamı temellerinden sarsmak için yapmadıklarını bırakmadılar. O derecede ki dün Parti Genel Başkan Vekili Profesör Fuad Köprülünün de söylediği gibi işi memlekette hiyanet derecesine kadar vardırdılar ve netice olarak muhalefetin bu hareketlerini beşinci kol ve komünizm faaliyetinden ayırmaya imkân kalmadı. Sel felâketine maruz kalmış olan Zonguldak bölgesinde kendilerinin vaktiyle kırbaçla, süngü ve dipçik tehdidi altında karın tokluğuna dahi denemiyecek kadar az bir yevmiye İle, çalışmaktan ziyade ölüme sevkettikleri Türk işçilerine karşı yaptıkları tahriki vatanperverlik hissi ednâ şekilde de olsa mevcut bir Türk evlâdının yapmasına imkân olamazdı. Bunun gibi şurada burada uluorta söyledikleri meselelerin hiç birisini en küçük bir vicdan tahliline ve bir insaf ve iz'an terazisine vurmıya lüzum görmeden ve hele bu asil millete karşı en küçük bir mesuliyet hissi duymadan masum rolü ifa etmekte olan bu eski siyaset zorbalarının maharetlerine hayret etmemek mümkün değildir.

iktidarın sözcüsü
Zafer'in başmakalesinde

Kıbrıs Meselesi

İmtihanın arefesinde

Biten hafta içinde Türkiyenin en ziyade meşgul insanı orta boylu, zayıf, gözlüklü bir hariciyeliydi'. Seneler var ki Dışişleri Bakanlığını fiilen tedvir ediyor ve memleketin Dış politikasının tayininde de söz sahibi bulunuyordu. Adı Muharrem Nuri Birgiydi, resmî sıfatı Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteriydi. Muharrem Nuri Birgi Büyük elçi payesini taşıyordu. Ama uzun yıllardan beri harice çıkmamış,

daima merkezde kalmayı tercih etmişti. Terlilerini de orada görmüş, son olarak Cevad Açıkalının Romaya tayini üzerine Genel Sekreterliğe getirilmişti. Halbuki resmen o makamı işgal etmesinden önce de Dışişleri Bakanlığının içine onun hâkim olduğu biliniyordu. Muharrem Nuri Birgi bütün konferanslarda Türk delegasyonuna dahil ediliyor, devlet adamlarımızın hemen har seyahatine katılıyordu. Başbakan Adnan Menderesin tam emniyetini haizdi ve protokolde uzak bulunduğu Fatin Rüştü Zorluyla aslında aynı seviyeyi işgal ediyordu. Dışişleri Bakanlığının Genel Sekreteri pazartesi günü Londrada başlayacak ve en ziyade Kıbrısla ilgilenecek konferansta da baş rolü oynayacaktı. Gerçi heyet başkanı Dışişleri Bakanlığını tedvire memur Devlet Bakanı Fatin Rüştü Zoluydu ama şu biten hafta içinde konferansın bütün malzemesini iki genç diplomatın yardımıyla - kabiliyetleri maalesef tercümanlıkta harcanan Orhan Eralp ile Kahireden merkeze yeni gelen Mahmud Dikerdem - o hazırlamıştı. Hakikaten Başbakanlıktaki Fatin Rüştü Zorlunun ince uzun odası hummalı bir faaliyete sahne olmuştu.

Konferanstan netice beklenmiyor

Konferans İngiltere tarafından tertiplenmiş, Türkiye ve Yunanistan buna katılmayı kabul etmişlerdi. Toplantı resmen Doğu Akdenizi ilgilendiren meseleleri görüşecekti, ama asıl gayesinin Kıbrıs meselesini ele almak olduğu kimsenin meçhulü değildi. Bu ise Yunanistanın bir zaferiydi, zira daha bir yıl evvel Londra hükümeti "Kıbrıs meselesi" diye bir meselenin mevcudiyetini kabul etmiyordu. Bir sene zarfında üçlü bir tazyik neticesinde İngiltere böyle bir konferansı toplamaya kendisini mecbur hissetmişti. Tazyiklerden biri Kıbrısta mütemadiyen patlayan bombalardı, ikincisi Yunanistanın propagandası neticesi bu davayı kısmen benimsemiş olan İngiliz umumî efkârıydı. Üçüncüsü de tutumunu değiştiren Amerikaydı. Hadiselere "realist gözle bakıldığında Yunanistanın hayli yol almış bulunduğunu görmemeye imkân yoktu.

Londra hükümeti bu konferansı toplamakla üzerindeki mesuliyetlerin bir kısmını devretmek istiyordu. İngilterenin Kıbrısı Yunanlılara terk arzusu yoktu, ama kendilerinin adadaki mevcudiyetleri de kolay kolay izah edilebilecek bir mevcudiyet değildi. İngiltere, Akdtenizin tâ doğusunda ne arıyordu? Bu bakımdan politikasının ve tutumunun bir desteğe ihtiyacı vardı. Bu desteği en iyi biz temin edebilirdik. Biz de adanın Yunanistana terkinin aleyhindeydik, o takdirde yüz bin kişilik Türk ekalliyetinin akibetinden haklı olarak endişeye düşecektik. Üstelik adanın ilk sahibi bizdik, ingilizler oraya muvakkat kaydıyla gelmişlerdi. Bütün bu faktörler Yunanlıları ekseriyeti Yunanlı olduğuna dayanan tezleriyle muvazene temin edebilecek kadar kuvvetliydi. İngiltere, Türkiyenin meseleye katılmasıyla kuvvet kazanıyordu. Yunanlıların ise Kıbrıs işine Türkleri karıştırmak isteme - melerindeki sebep te buydu.

Ancak hiç kimse konferanstan bir netice beklemiyordu. Türkiye ve İngiltere biraz genişletilmek suretile statükonun devamına taraftardılar. Atina hükümeti ise adanın doğrudan doğruya Yunanistana bağlanmasını istiyordu ve başka bir hal çaresi kabul etmeyecektik Bu bakımdan toplantı bir kararın alınmasından ziyade meselenin eylülde Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda nasıl karşılanacağı hususunu göstermek bakımından faydalı olacaktı. İngiltere ve Türkiye işin gene ele alınmamasını temin edebilecekler miydi? Bu, en ziyade, konferans etrafında yaratılacak havaya bağlı kalacaktı.

Muharrem Nuri Birgi
Düşünen kafa

Ortada üçlü bir kondominyum teklifi vardı. Bunun güç yürüyecek bir sistem olduğu aşikârdı ama yeryüzünde iki tane ikili kondominyum mevcuttu. Ancak Kıbrıslı Yunanlılar buna razı olmayacaklar ve ingiliz idaresine yaptıklarını üçlü idareye karşı da yapacaklardı. Gerçi Kıbrısta karışıklığı çıkaranlar bir gürültücü ekalliyetti ama Yunan hükümeti iç poitika zoruyla onları desteklemek durumundaydı.

Tek çare

Kıbrısı Yunanlılara terk etmemenin bir tek çaresi vardır : Türk tezini dünyaya benimsetmek. O, takdirde adada alınacak zecrî tedbirlerle gürültücü ekalliyeti yola getirmek kabil olacaktır. İngilterenin de istediği budur. Fakat bu sahadaki gayretlerimiz maalesef verimli olmamış, davada biz haklı, Yunanlılar haksız bulunduğu halde propaganda sahasında onlara yol kaptırmışızdır. AKİS aylardan beri iktidara hiç olmazsa bu meselede muhalefete elini uzatması, davayı Türk milletinin müşterek davası halinde Londraya götürmesi, heyete muhalefetten temsilci sokulması tavsiyesinde bulunmuştu. Elbette ki Demokrat Parti hükümeti bütün Türklerin serbest seçimle iş başına gelmiş müşterek hükümetidir ve Türkiye namına her bakımdan söz söylemeye selâhiyetlidir. Ama böyle bir meselede hükümetin, muhalefetin de tam desteğine mazhar bulunduğunu dünyaya ispat bahsettiğimiz propaganda sahasında çok kuvvetli bir faktör olurdu. Amerikada da hükümetler milletin serbest reyile iş ba-

Kıbrıs hükümetinin yeni paraları
Hükümranlığın üç tartından sadece biri

sına gelen ve bütün amerikalıları temsil selâhiyetini taşıyan hükümetlerdir, ama orada bu gibi ahvalde iktidar ile muhalefet daima elele hareket etmektedir. Bakanları radyoda mütemadiyen vatanseverlik dersi veren D.P. iktidarı maalesef bu güzel jesti yapmak büyüklüğünü gösterememiş, küçük politikaya kendisini kaptırmıştır.

Bundan sonra yapılacak iş Londradaki heyetimize başarılar temenni etmek ve onu uzaktan desteklemekten ibarettir.

C. H. P.

Ciddiyete ihtiyaç

Geçen haftanın sonunda İstanbulda sanki vilâyetle CHP. arasında bir poker partisi oynandı. Oyunun galibi vilâyettir. Kâğıtlar açıldığında anlaşıldı ki muhalefet blöf yapmıştır. Hadise şuydu:

DP. Spor ve Sergi Sarayında bir toplantı tertiplemiş, Prof. Fuad Köprülü bilinen ve her tarafta fena karşılanan konuşmasını yapmıştı. Ertesi gün CHP. aynı yerde bir toplantı için izin istedi. Partinin Genel Kurmayı ihtimal ki vilâyetin Spor ve Sergi sarayını vermeyeceği kanaatindeydi. Fakat beklenilen olmadı, cuma günü akşam üzeri CHP. nin İstanbul il merkezine binanın ertesi gün saat 15'den 18'e kadar partiye tahsis olunduğu bildirildi. Il merkezinde bu cevabın neticesi derin bir telaş oldu. Hiç bir hazırlık yoktu. Derhal telefonlar işledi, basına bültenler hazırlandı; bir halk topluluğunun celbine çalışılıyordu. C. HP. blöf yapmış, vilâyet bu blöfü görmüştü. Fakat o akşam anlaşıldı ki muhalefet partisinin söyleyecek sözü yoktur. Hazırlıklar bir netice vermedi, toplantının tehir olunması tercih edildi, basına bu yolda malûmat gönderildi, bültenlerde tadilat yapıldı ve teşkilat kendisini haklı göstermek için bir de sebep uydurdu : iktidar partisi bir takım tertipler hazırlamıştı, toplantıda karışıldık olacaktı, bu tertibi boşa çıkarmak için toplantıdan vaz geçiliyordu. Doğrusu istenilirse ne bu hareketin, ne de bu mazeretin ciddiyetle uzaktan yakından en ufak bir alâkası vardı. CHP. muhalefet vazifesini hafife alıyor gibiydi.

Şu son bir yıl içinde, CHP. iktidardayken hatır ve hayalinden dahi geçirmediği bir rağbet ve alakayı toplamaya muvaffak olmuştu. Bunun sebebi elbette ki partinin liderlerinin adının İsmet İnönü veya Kasım Gülek olması değildi. Millet dertliydi ve Halk Partisi bu dertlerinin tercümanı oluyordu. Halkın davasını o benimsemişti, hürriyetsizliğe, hayat pahalılığına karşı o mücadele ediyordu. Bu mücaderler Halk Partisine halkçı liderlerkarılan zorluklar kendisine biraz daha sempati topluyor, mağdur vaziyete sokulması ona gösterilen yakınlığı arttırıyordu. Denilebilir ki Demokrat liderler Halk partisine Halkçı liderlerden daha fazla çalışıyorlardı. Ama C. HP.nin de bütün bunlara layık olması zamanı gelip çatmıştı. Parti kendisini toplamaya muhtaçtı ve İstanbulda cereyan eden hadisede olduğu gibi hafiflik yapmamaya mecburdu. İzin verilmeyecek diye toplantı tertiplemek ne demekti? Eğer söylenecek bir söz varsa halk davet edilirdi. Yoksa, boşuna kimse işinden alakonmazdı. Tertip hazırlandığı da havada kalan bir ithamdan ibaretti. Mücadelenin elbette ki güçlükleri, eziyeti olacaktı. Bunlara katlanmak lâzımdı. "Armut piş, ağzıma düş" felsefesiyle iktidara gelinmezdi. Tertip hazırlandığı haber alındığı için toplantı tehiri ne demekti? Muhalefetcilik mi oynanıyordu? Toplanılır, konuşulur, eğer bir tertip neticesi karışıklık çıkarmak isteyenler olursa millet hükmünü verirdi.

Zonguldakta tarihî hâdise: tabanca ile karakola davet

İktidar milli kahraman yetiştiriyor

CHP. Kasım Güleğin mevkuf kaldığı günlerde de bir boş tekerlek gibi dönmüştü. Her kafadan bir ses çıkıyor, fakat fiiliyata sıra gelince herkes ortadan kayboluyordu. Bunun sebebi basitti : partinin, iktidara gelmek için çizilmiş bir yolu yoktu ve şu sıradaki başarısının en büyük kısmını DP. nin inanılması güç hatalarına medyundu. Genel Sekreterin acaip kıyafetlere bürünerek seyahatlere çıkması halkın hoşuna gidiyor, kütleleri çekiyordu. Ama bunu yanında muhalefetten fikir bekleyenler vardı onları da tatmin etmek lâzımdı. Partide Kasım Gülek - ten ve bir avuç idareciden başka çalışan kimse yoktu. Doğrusu istenilirse çalışmayan herkesin kendisine göre makul bir sebebi vardı ama memleketin ciddî bir muhalefete her zamandan çok muhtaç olduğu şu sırada her şey unutulmalı ve şahsi meseleler bir tarafa bırakılmalıydı. Bunun yolu da partinin kendisine blöfe dayanmayan, ciddî bir mücadele plânı hazırlaması ve onu bütün partililerin iştirakile tatbik mevkiine koymasıydı. Kasım Gülek halkı çekmek için lâzımdı, ama münevveri de celbetmek için sadece onun iktidar tarafından itilmesiyle iktifa edilmemesi gerekiyordu. Önümüzdeki Kurultay bu husus düşünülerek hazırlanmalıdır. Yoksa bugünkü halile CHP. rakibinin hatalarından faydalanan bir mirasyedi vaziyetindedir ve bu şekilde gittikçe olgunlaştığı gayrı kabili inkâr milleti tatmin etmekten pek çok uzaktır.

Hükümet

Dolmuş yapan gemi

D.P. iktidarı umumî efkârı kaâle almaya lüzum hissetmediğini ispat etmiş bulunuyor. Savarona yatı Fransız Riviyerasına tatil geçirmeye giden Irak Kralı, Faysalının" emrine verilmiş ve İzmirden Ajansın lisanıyla "muhteşem törenle" uğurlanmıştır. Gerçi zevahiri kurtarmak maksadıyla adı D.P. nin iktidara geçişinden beri "mektep gemisi" olan yata Deniz Harp Okulunun son sınıf talebeleriyle stajyerleri de alınmıştır ama Savarona'nın çok uzun bit zamandan beri hükümet tarafından Cumhurbaşkanlığına ait bir yat gibi kullanıldığı hiç kimsenin gözünden kaçmamaktadır. Programa göre mektep gemisi evvelâ misafir kiralı Fransız Riviyerasına bırakacak, oradan yoluna devam edecektir. Talebelerin gezisi sadece 23 gün sürecektir. Bundan evvelki bir gezi de Celâl Bayarın Pakistanı ziyaretine tesadüf ettirilmişti. Bunların dışında Savarona devlet adamlarımızın gezintilerine tahsis olunmakta ve Dolmabahcçenin önünde yatmaktadır.

Her İktidarın Savaronayı hususi yat olarak kullanmak hakkı vardır. D.P. hatiplerinin bir miting sahasına çevirdikleri bütün "vatan sathı" nda 1943 ile 1950 arasında bu yat hakkında irad ettikleri nutuklar hiç kimsenin hafızasından silinmemiştir. O zaman öyle konuşan bir iktidarın şimdi böyle hareket etmesi hiç bir şekilde mazur görülemez. Eğer DP. umumî efkâra karşı biraz hürmet besliyorsa Savaronanın "mektep gemisi" adı altında hususi bir yat olarak kullanılmasını, Irak kralının emrine verilmesini, günlerce balık avı için meşgul edilmesini doğru bulmamak zorundadır.

İkinci Faysal hazretleri

Riviyera yolunda

1950 mayısının ilk günlerini hâlâ hatırlıyoruz. O sırada Cumhurbaşkanlığına seçilen Celâl Bayar Çankaya köşkünde oturmak istemiyor ve köşke sadece çalışmak için gideceğini bildiriyordu. Beyaz tren o tarihte kenara çekiliyor, Savarona o sırada mektep gemisi yapılıyordu. Demokrat iktidarın şatafat düşkünü olmadığını belli etmek için Cumhurbaşkanlarının otomo- Bir tek iktidar müstesna : D.P. iktidarı! billerinin önünde dünyanın hemen her memleketinde giden motosikletli polisler bizde kaldırılıyordu.

Şimdi hükümet, devlet adamlarının bir şehirden ötekine gidişleri sırasında taklar diktirip, bayraklar astırıyor, halk yollara dökülüyor, mektepler, fabrikalar tatil ediliyor sokaklarda alkış tutturuluyor. Tertip edilen merasimlerin şatafatını, debdebesini anlatmak için Anadolu Ajansıyla Zafer gazetesi kelime bulamıyor, garden partileri peri masallarındaki gecelere benzetiyor- Sadece Savarona'nın kullanılış şekli DP. nin muhalefette ve iktidardaki tutumunun birbirinden tamamda farklı olduğunu ispat için ortadadır, iktidarın Genel Başkam Adnan Menderesin, şu sözleri yüksek sesle okumasından büyük faydalar beklenilebilir :

Siyaset memlekete en yüksek derecede hizmet eylemek sanatıdır ve bunda aslolan da samimiyettir.

Bu sözlerin altındaki imza gene Adnan Menderese aittir ve şundan bir ay, kadar evvel söylenmiştir.

Savorana Kapri'de

Irak Kralı Faysal'ı Nis'e götüren Savorana Kapri'ye geldiği zaman, turistlerin en fazla üzerinde duracakları, genç kral ve mahiyeti idi. Hakikaten Savorana Kapri'ye gelir gelmez büyük bir alaka topladı, etrafını sandallar çevirdi ve genç kralı görmek istiyenler - hele Faruk'u İyi tanıyan Kapri - pek çok oldu. Bu arada, Savorana mektep gemisinin elemanları, deniz subay namzetlerimiz de tezahürat ile karşılanmıştı. Bir kral kadar olmasa bile temiz ve zarif kıyafetleri ile alâkayı üzerlerine çekiyorlardı. .

Kapri bir turist yatağıdır. Subay namzetlerimizin bu yaz boyunca okul gemisinden faydalanmamaları artık bahis meyzuu olamaz. Bu seyahat onlara ve dolayısiyle memlekete büyük faydalar temin edecektir. Yol boyunca gemicilik üzerinde ' staj yapacaklar, oradan bu yana Kapri'de ve diğer limanlarda memleket hesabına turizm propagandasında bulunacaklardır. Bu suretle, gelip geçen şu kocaman yaz mevsiminde mektep gemisinden har bakımdan faydalar sağlamak yoluna gittiğimizi - Kapri seyahati ile - kabul etmemek mümkün değildir.

Gazetelerimiz Savorana'nın bu seyahatinin faydalı olduğu noktasında itifak etmişlerdir ve yayınladıkları haberlerde "gemicilerimiz halk üzerinde müspet tesir uyandırdı" demektedirler.

Kapaktaki Politikacı

Kasım Gülek

AKİS 'in neşriyatına başladığı-bir buçuk yıl içinde ilk defadır ki bir şahsın resmi mecmuanın kapağını ikinci kere olarak süslemektedir. Bu şahıs Cumbariyet Halk Partisinin Genel Sekreteri Kasım Gülek'dir. Politika sahasında, batıdaki tâbirile bir "self ma de man = kendi kendisini yetiştiren adam" olan Kasım Güleğin meziyet ve kabiliyetlerini inkar etmek hiç kimsenin hatırından geçmez ama "Haftanın politikacısı" olmasını kabiliyetlerinden çok iktidara borçludur. Hakikaten bir Muhalefet partisi Genel Sekreterinin başına demokrasilerde getirilmesi âdet olmayan dertler onun başına gedrilmekle Halkçıların 2 numaralı lideri bir hürriyet kahramanı yapılmış ve Kasım Gülek o sıfatla geçen hafta boyunca bütün iç politikamıza hâkim olmuştur. Bar yerde ondan bahsedilmiş, gazetelerde en çok onun ismi geçmiş, halk arasında kendisini tanımayan bırakılmamıştır. Bir politikacı için an büyük kazancı teşkil ettiğinden, Kasım Gülek iktidarın iyiliğini hayatının sonuna kadar unutamayacaktır, Kurultaylarda teşkilata dayanarak Genel Sekreterliği alan ve bu yolda daima rakipleriyle sıkı bir mücadele yapmak sorunda kalan Kasım Gülek iktidarın son hareketleri sayesinde partisinin adeta tabiî Genel Sekreteri olmuş ve şahsı etrafındaki münakaşalar sona ermiştir.

Hâdisenin bizce üzerinde durulacak tarafı iktidarın kendisini devirecek şahsiyetleri nasıl bizzat yetiştirdiği, bir kaç seneden beri nasıl bir "kahraman çıkaran makine" halinde çalıştığıdır. İhtimal ki demokrasilerin bir faydası da budur. Hele demokrasilerde bir parti tamamile yalnış usullerle çalışırsa, bundan en siyade öteki partinin ve partitilerin fayda temin ettikleri artık bizde de anlaşılıyor. Kasım Güleğin resmini ciddi olmaya çalışan bir mecmuanın kapağında bir buçuk yıl içinde iki defa görecekler bu husus üzerinde bir nebze düşünürlerse AKİS'in bu sayısı CHP. Genel Sekreterine değil, DP ye kârların en büyügünü sağlayacaktır.

Dış politikamıza bakış

Önümüzdeki hafta İsinde Londra - da Türkiye, İngiltere ve Yunanistan arasında Kıbrıs meselesiyle ilgili olarak başlıyacak müzakereler dolayısiyle nazarlar kısmen iç politikamızdan ayrılıp dış politikamıza dönmüş bulunuyor. Bu iki politika arasında son derece mühim bir fark vardır: birincisi üzerinde, gerek prensipler gerekse tatbikat bakımından iktidarla muhalefet tamamiyle ayrı kanaatlere sahiptir, buna mukabil ikincisinin prensiplerinde bütün siyasî partilerimiz mutabıktır. İç politika çekişmelerinin bu ahengi bozmaması memleketimiz için hakiki bir bahtiyarlıktır. Müşterek prensip, hür dünyanın ideallerine bağlılık, o ideallerin büyük koruyucularına dostluk ve ittifaklarımız?, sadakattir.

Bu prensiplerin tatbikatında 1950 den evvelle 1950 den sonrası arasında değişiklik müşahede etmemek imkânsızdır. Demokrat iktidar Kore kararından son zamanlara kadar Halkçı hükümetlere nazaran daha aktif, daha dinamik bir dış politika takip etmiş, bunun hayırlı neticelerini de kısa zamanda almaya muvaffak olmuştur. 1950 den evvel katılmaya çalıştığımız, fakat bir takım güçlüklerle karşılaştığımız Atlantik Paktına 1950 den sonra girebilmiş, umumiyetle dünya meseleleri hakkındaki görüşlerimizi o tarihten beri daha ziyade kuvvetle ve çok zaman daha ziyade kudretle ifade edebilmişizdir. Şartların başka olması yüzünden dahi bulunsa, Halkçı hükümetlerinin çekingen tavırları Demokrat iktidarın rağbetini çekmemiş, kendi bölgemizde Türkiye faal bir rolü üzerine almıştır. Doğuda Pakistan ve Irakla, batıda Yugoslavya ve Yunanistanla kurduğumuz ittifak manzumeleri her memleketten çok Türkiyenin mesaisi neticesidir. Bu arada başta Amerika olmak üzere bütün batılı devletlerden şimdiye kadar az gördüğümüz kadar alaka Ve itibar gördüğümüz de hiç bir tevil kaldırmıyacak hakikatlerdendir. Bir yandan Koredeki askerlerimizin kahramanlığı, diğer taraftan demokratik ideallere bağlılığının müsbet delillerini veren iktidar bu neticenin yapıcıları olmuşlardır.

Yeni şartlar

Buna mukabil son zamanlarda ciddî bir değişikliğe maruz kalan şartları hükümetin, lâyıkı veçhile incelemediğine dair kuvvetli emareler vardır. Kurduğumuz ittifak manzumelerinden biri tamamiyle yıkılmıştır. Bu, Balkan paktıdır. Bir kısa yolu beraberce yürümek azmiyle meydana geldiği artık anlaşılan Balkan paktından Yugoslavya kendisini fiilen sıyırmış, Yunanistanla ise aramızda Kıbrıs meselesi yüzünden husumet dostluğun yerini almıştır. Şimdi bir hakikat meydana çıkmış bulunmaktadır:. Balkan Paktı, son derece mahir bir diplomat olan. Mareşal Tito tarafından idare edilmiş, Türkiye ve Yunanistan en ziyade Yugoslavyaya fayda temin etmişlerdir. Nitekim Mareşal Tito, elde edilebilecek menfaati sağladıktan sonra hattâ Yunanistanı da bizden çok kendi elinin altında tutarak pakttan hukuken olmasa bile fiilen ayrılmayı tercih etmiş, yeni ufuklara açılmıştır. Balkan paktının aslında Yugoslavyaya bir tramplen vazifesi gördüğü hususunda gözden kaçmayan deliller mevcuttur.

Doğuda ise başka bir mahir diplomatın, Irak Başbakanı Nuri Said Paşanın kurulan ittifak manzumesinden büyük kâr sağladığı gözden kaçmamaktadır. Nuri Said Paşanın, samimiyetini veya sadakatini ispat etmiş bir İngiliz dostu olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Türkiye - Irak paktı, Irakla andlaşmasının sonu görünen İngiltereye bu dost memleketin kapılarını tekrar açık tutmuş, Londra hükümeti bunu yaparken Orta Doğudaki diğer memleketleri - bilhassa İsraili - gücendirmemeyi. bilmiştir. Nitekim İngiltere Türk - Irak andlaşmasında bulunup İsraili alâkadar eden mektup teatisi faslına katılmamıştır. Buna mukabil Türkiye İsrailde memnuniyetsizlik uyandırdığı gibi diğer Arap memleketlerini de kendisine çekememiştir. Bütün gayretlere ve Cumhurbaşkanı Camille Chamoun'a memleketimizi ziyareti esnasında gösterilen alaturka misafirperverliğe rağmen Lübnan tarafsızlığından ayrılmaya razı olmadığı gibi Suriye ve Mısır da bize karşı hasmane tavır takınmışlardır. Bunda Nuri Said Paşanın sevgili projesi olan Mümbit Hilâl Projesinin Suriyede ve Mısırda endişeye yol açmasının tesirini görmemek imkânsızdır. Batımızda kurulan ittifak manzumesinden en ziyade Mareşal Tito istifade ettiği gibi Doğumuzdaki manzumenin asıl kârlı çıkardığı da Nuri Said Paşadır. Nitekim hükümetimizin, bütün dostluk gösterilerine rağmen Iraktan alacağımız bulunan ve 1955 bütçesinin gelirler kısmına konan 100 milyon liranın tahsili mevzuunda müsbet adımlar atmamış olduğu bilinmektedir.

Aynı manzumenin diğer unsuru Pakistanın ise Amerikanın vaad ettiği yardımı alabilmek için Türkiyenin şahsında batıya yaklaşmış ve bu yaklaşmanın fiili delilini vesika halinde vermiş olduğu ittifakın imzalandığı sıralarda Amerikan basınında yazılmıştı. Komşularımızla münasebetlerimizin bugünkü manzarası bundan ibarettir.

Batıdaki durum

Batıda ise Amerikanın ve İngilterenin bir müddetten beri bize karşı soğuk davrandıkları gözden kaçmamaktadır. Gerçi iktidar çevreleri Amerikanın tavrının Kasım Gülek tarafından Amerikada ve burada yapılan propagandalar neticesinde değiştiğini ileri sürmektedirler. Ama böyle bir iddianın gülünçlüğü ortadadır. Memleketimizde çok sayıda müşahidi bulunan Amerika gibi bir devletin dış politikasını Kasım Güleğin telkinleriyle tanzim edeceğine inanmak için insanın pek safdil olması gerekmektedir. Amerikanın bize gösterdiği itibarın başlıca sebebi Orta Doğuda demokratik bir istikrar unsuru olmamızdı. Dünyanın uzak bir bölgesinde kendi rejimlerine benzeyen bir rejime meharetle ve kan dökmeden geçebilmiş, onu yürütmeye çalışmıştık. Bu gayretlerimizde Washington hükümetini yanı başımızda görmemiz tabiiydi. Hükümetimiz sağlamdı ve bu sağlamlığı demokratik rejimden temin ediyordu. Ama biz o gayretlerimizi sekteye uğrattığımızda demokrasi âşığı dostlarımızdan aynı alakayı beklemememiz lâzımdır.

Bu vadide bir küçük misal yetebilir: Amerikada umumî efkârın rolü malûmdur. Umumî efkârı ise basın idare eder. Amerikan basınının en selâhiyetli. temsilcisi olan New York Times'in genç ve değerli muhabiri "Welles Hangen'in burada başına gelenler ve maruz kaldığı isnatlar hatırlardadır. Bu muhabir hakkında iktidar gazetesinde yazılanlar da unutulmamıştır. İktidarın asabiyetine sebep Hangen'in, iktidarın kendi beslemelerine övdürdüğü icraatını övmemesiydi. New York Times bu muhabirini Türkiyeden çekip en mühim vazife olan Moskova muhabirliğine terfian tayin etmiş, memleketimize de "şartlar müsait hale gelinceye kadar" muhabir göndermemeğe karar vermiştir. Nitekim halen New York Times'in Türkiyede muhabiri yoktur. Sadece onun değil, Reuter ajansının bile muhabiri bulunma-

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Ziraat

Çiftçiyi topraklandırma

Geçen haftalar radyoda seri halinde yapılan bakan konuşmalarının birini de toprak ve iskân işlerini tedvire memur Devlet Bakanı yapmıştır- Bakan konuşmasında, artık alışıldığı üzere, kendi yaptıkları ile eski iktidar devrinde yaplanları mukayese etmiştir. Bir takım rakamlar ortaya dökerek, Demokrat Parti devrinde yapılanların yanında eski iktidarın yapabildiklerinin, çiftçiyi topraklandırma mevzuunda da, hiç mesabesinde kalacağını iddia etmiştir. Ertesi gün iktidar organı, bakanın konuşmasını şu başlık altında vermiştir: "Girişilen Büyük Toprak Reformu". Şimdi bu iddia ve şu başlık hakikatlere ne dereceye kadar uyabilmektedir? Bu mevzudaki düşüncelerimizi izaha geçmeden önce şunu hemen 'kaydedelim ki adı geçen başlık hakikatlere tamamen aykırıdır. Eğer girişilmiş bir reform varsa, bu, hakikatleri ifade etmek gerekirse, daha Demokrat Partinin doğumundan evvel başlamış, muhalefetin ve hususiyle Demokrat Partinin meydana çıkmasını hazırlamış başlıca sebepler arasında en mühimlerinin başında gelen bir harekettir. Maamafih, C.H.P. tarafından girişilmiş, toprak kanunu hazırlanırken şimdiki İktidar partisi ileri gelenleriyle sempatizanlarının muhalefetiyle, karşılaşmış bîr hareketin sonradan, tamamen kendilerinin eseriymiş gibi de olsa, kuvvetle benimsenmesi insana sadece memnuniyet veriyor. Çünkü pek kısa bir zamanda pek çok misalini gördüğümüz diğer bazı meselelerimizdeki tutum tarzı bu davada da görülse idi, memleket hesabına kaydedilen yazıklara bir yenisinin daha ilâvesi gerekirdi. Yukarıda bahsettiğimiz başlık "Önemle yürütülen - devam ettirilen toprak reformu" diye veya buna benzer bir şekilde yazılsaydı, daha çok haklı ve hakikatlere de uygun olurdu.

Topyekün kötülenmek insafsızlığına uğramış, âdeta kendi kendimizi inkâr edercesine üzerinde konuşulmuş olan bu günkü ana muhalefet partisinin, milli kalkınma yolunda giriştiği kültür seferberliği, inkılâplar ve pek çok iktisadi gayretler yanında ele aldığı "toprak reformu" kendisine büyük şeref kazandıracak bir harekettir, Bu, insaftan nasipleri bir hayli az gözüken siyasî hasımlarına, 27 yılda ne yaptınız iddialarına karşı, gösterebilecekleri eser ve işler arasında en önemlilerinden birini temsil eden bir harekettir.

Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu 1945 yılı haziranında kabul edilmiştir. Kanunun hazırlanması geniş hazırlıkları icap ettirmiş ve pek çok münakaşaları davet etmiştir. Bu kanun .Cumhuriyet tarihinde, denilebilir ki, Orman Kanunu yanında - hattâ belki de ondan da fazla - en ziyade tazyik ve mukavemetle karşılaşan bir kanundur. O günleri bilenler ve o günlerin hadiselerini takip etmiş olanlar için bu tazyik ve mukavemetlerin kimlerden ve nerelerden geldikleri de meçhul bir şey değildir.

Gaye ve hususiyet

Bakanın verdiği rakamlar, ileri sürüdüğü iddia ve mütalâaları daha-iyi değerlendirebilmek için kanunun gayelerinden, hususiyetlerinden kısaca bahsetmekte fayda vardır. Kanunun güttüğü başlıca maksatlar şunlardır:

1 — Arazisi Olmayan veya yetmiyen çiftçilerle bu kânun gereğince topraklandırılmaları kabul edilenleri, aileleri ile birlikte geçimlerini sağlıyacak ve iş kuvvetlerin değerlendirecek ölçüde araziye sahip kılmak;

2 — Kendilerine arazi verilenlerle yeter arazisi bulunup istihsal vasıtaları eksik olan çiftçilerden muhtaç bulunanlara kuruluş, onarma ve çevirme sermayesi, canlı ve cansız demirbaş vermek;

3 — Yurt topraklarının sürekli olarak işlenmesini sağlamak.

Kanun kendilerine arazi verilecekleri de şu şekilde aralamıştır: 1 — Kendisinin veya ailesinin hiç arazisi olmayıp başkalarının ı arazisinde ortakçılık, kiracılık yapanlar; 2 — Kendisinin veya ailesinin arazisi yetmiyen çiftçiler; 3 — Bazı muayyen fakülte, okul veya kurs mezunu olup da arazisi olmayanlar veya yetmiyenler; 4 — Tarım işçiliği ile geçinenler; 5 — Aile dışında kalmayı tercih eden evlâtlar; 6 — Göçebeler ve göçmenler ve göçürülenlerden çiftçi olanlar; 7 — Miras ortaklığından ayrılanlar.

Dağıtılacak arazi de kanun hükümlerine göre şunlardır'

1 — Devletin hüküm ve tasarrufu veya özel mülkiyeti altında bulunup kamu işlerinde kullanılmayan arazi;

2 — Bir veya bir kaç köy, kasaba veya şehrin orta malı olan arazinin ihtiyaçtan fazla olduğu Tarım Bakanlığınca belirtilen parçası;

3 — Sahibi bulunmayan arazi;

4 — Devletçe kurutulan sahipsiz bataklıklardan kazanılacak arazi;

«5 — Göllerin kuruması ve nehirlerin doldurulmasiyle elde edilecek arazi;

6 — Bu kanun hükümlerine göre

maktadır, zira son muhabir Long, Basın Yayın Umum Müdürlüğümüzün yeni erkâniyle geçinememiştir. Müttefiklerimizin bilhassa umumî efkârları tarafından gösterilen soğukluğun bir sebebini burada aramak lâzımdır.

öteki sebep taahhütlerimize rağmen borçlarımızı ödememekteki ısrarımızdır. İngilterenin en gözde gazetelerinden Financial Times'da bu mevzuda çıkan bir yazı İbretle okunacak mahiyettedir. Yazının başlığı "Türkler borçlarını ödemiyorlar" dır.

Üçüncü büyük müttefikimiz Fransa ise Orta Doğu meselelerinde aldığı vaziyet İle politikamızla mutabık bulunmadığını fiilen göstermiştir. Dünya meseleleri karşısında da Türkiye ile Fransanın ayrı görüşlere sahip bulundukları orta-

En acil mesele: Kıbrıs

*Bü*tün bu panorama karşısında Kıbrısla alâkalı müzakerelere meselâ 1952 deki kadar müsait bir durumda katılmadığımız hakikattir. Yunanistanın senelerden beri gösterdiği faaliyete rağmen hükümetimiz dünya umumi efkârını haklı davamıza ısındıracak çalışmayı yapmamış, bütün ikazlara rağmen mukabil taarruza geçmemiştir. Bilâkis uzun bir müddet "Yunanlıları yatıştırma" politikasiyle vakit geçirilmiştir.

Şu hakikatin parlak bir şekilde herkese duyurulmasında fayda vardı: Kıbrıs meselesi Türk milletinin müşterek meselesidir. Bunu yapabilmek için de hükümetin muhalefete - iç meselelerdeki ihtilâflar ne olursa olsun - elini uzatması, onun fiilî desteğine sahip bulunması gerekirdi. Bu adım da atılmamıştır, atılmak istenmemiştir.

İç politikayla lüzumsuz şekilde uğraşan iktidarın, dış politikada 1950 yi takip eden ilk yıllarda gösterdiği dinamizmi kaybettiğini hep görüyoruz. Dünyada şartlar kısmen değişmiştir, hükümetimizin kendisini bunlara uydurması zarureti mevcuttur. Amerikanın ve İngüterenin soğuk tavırlarını önlemek mecburiyetindeyiz; Hür dünyanın idealleri Türk milletinin müşterek idealleri olduğundan her hangi bir hükümetin bunlardan ayrılması bahis mevzuu olamaz. Ama bu ideallere bağlılığımızı içerde ve dışarda ispat etmeye mecburuz. En büyük koşumuz olan "Demokrasimiz" in üzerinde bu sebepten dolayı da ayrıca titremeliyiz. Zira yeni konjonktür içinde durumumuz son derece parlak değildir.

D.P. iktidarı İç kavgaları bir tarafa bırakıp dış meselelere biraz daha fazla zaman ayırmak vazifesiyle karşı karşıyadır. bir bir iktidarın vazifesi "aman iktidarı kaybetmiyelim" diye her Allanın günü sabahtan akşama Muhalefetle uğraşmak, onu yok etmenin yolunu aramak değildir.

kamulaşttıralacak arazi. (Çiftçiyi topraklandırma kanununa göre kamulaştırılacak arazi, gerçek kişilerle özel hukuk tüzel kişilerine ait araziden beş bin dönümü geçen parçalarıdır. Kamulaştırma hükümlerinin uygulanacağı ve dağıtımın yapılacağı bölgeler Tarım Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile belli edilir.)

•Şimdi şu noksanları bir kere daha tesbit edelim:

1 — Arazi, hiç toprağı olmayan çiftçilerle,

2 — Arazisi olup da kâfi gelmiyen çiftçilere verilecektir. (Kanunun kendilerine arazi verilebileceğini söylediği bazı kimseleri burada ihmalde büyük bir mahzur yoktur.)

3 — Verilecek arazi, çiftçiyi ailesi ile birlikte geçimini sağlıyacak ve iş kuvvetini değerlendirecek ölçüde olacaktır.

4 — Arazi, ya her hangi bir şekilde devletin tasarrufunda bulunan,

5 — Veya gerçek kişilerle özel hakuk tüzel kişilerinin arazilerinin kamulaştırılacak kısımlarından verilecektir.

6 — Çiftçiye kuruluş, onarma ve çevirme sermayesi, canlı ve cansız demirbaş verilecektir.

Bakanın anlattıkları

Artık bakanın söylediklerine geçebiliriz. Bakan sözlerini şu dört nokta üzerinde toplamıştır: 1 — Toprak komisyonlarının adedi; 2 — Dağıtılan toprak miktarı; 3 — Ne miktar çiftli ailesinin topraklandınldığı; 4 — Bu ailelere temin edilen kuruluş ve onarma kredisi miktarı. İzahlar bir defa daha işlerin gidişi hakkında vatandaşa bilgi vermekten ziyade iki iktidarı mukayese yönünden yapılmıştır. Halbuki yapılacak iş sarih, hakikatleri aksettirir bilgi, rakam ve mutaları izah edip mukayeseyi vatandaşa bırakmak olmalıydı. Bakan şu rakamları veriyor:

Kurulan komisyon adedi 1950 ye kadar 18, 1950 den 1954 sonuna kadar 58.

Toprak "dağıtımı yapılan köy adedi 1950 ye kadar 287, 1950 den 1954 e kadar 2130.

Topraklandırılan aile adedi 1950 ye kadar 18.857, 1950 den 1954 e kadar 179.873.

Temin edilen kuruluş ve onarma kredisi 1950 ye kadar 2.823.000 lira, 1950 den 1954 sonuna kadar 9.427.000 lira. - '

Dağıtılan arazi 1950 ye kadar 834.337 dönüm, 1950 den 1954 sonuna kadar 14.754.984 dönüm. (Hakikatte bu rakam 5.645.945'dönüm, yani bakanın köy hükmî şahsiyetleri adına ayrıldığını bildirdiği mer'a miktarınca, az olması, yani 9.109.039 dönüm olması icap eder. Bu rakama 25.150 göçmen Çiftçi ailesine verilen 1.227.873 dönüm arazi dahil bulunmaktadır.)

Sarahate davet

Bu rakamlar bazı şeyler İfade edebilir. Fakat verilen şekilleriyle değil. Rakamların ve mukayesenin bir mâna ifade edebilmeleri için bazı hususların açık bir şekilde ortaya konması ve bazı soruların cevaplandırılmaları lâzımdır. Bunları aşağıdaki şekilde sıralıyabiliriz:

1 — Memleketimizde, hiç toprağı olmadığı yahut kâfi miktarda toprağı olmadığı için, kendilerine arazi verilmesi gereken çiftçi ailelerinin miktarı veya miktarları beni midir? Belli ise bunların miktarları nelerdir?

2 — Şimdiye kadar kamulaştırılan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri arazilerinin miktarı nedir?

3 —• Kamulaştırma dışı devletin her hangi şekilde tasarrufu altında bulunup da tevzie tabi tutulabilecek arazinin miktarı nedir?.

4 — Şimdiye kadar tevzie tabi.tutulan (gerek 1950 den evvel ve gerek sonra) arazinin ne miktarı hiç toprağı olmıyanlara, ne miktarı toprağı kâfi gelmiyenlere verilmiştir?

Osman Kapanı

Ya eskilerin yaptıkları

5 — Çiftçinin ailesi ile birlikte geçimini sağlıyabileceği ve iş kuvvetini değerlendirebileceği arazinin ölçüsü memleketimizin her bölgesinde ayni olmadığına göre, aile başına isabet eden arazi miktarları bölgelere göre miktar itibariyle nasıl bir değişiklik göstermektedir?

Bütün bu sualler, veya hiç değilse bir kısmı, cevaplandırılmadan sadece bakan tarafından verilen rakamlar fazla bir şey ifade edebilmekten uzaktırlar.

Memleketimizin çeşitli bölgelerinde toprağm verimliliği başka başkadır. Toprak veriminin yüksek olduğu yerlerde bir aileyi geçindirecek toprak miktarı ile verimin düşük olduğu yerlerdeki miktar ayni değildir. Biz Ege bölgesinde hiç toprağı olmayan bir aileye 25 dönüm verilirken ve bu 'miktar ailenin geçimine kâfi gelirken, ayni şeyi temin etmek için Konya ve civarında yine 500 dönüm ve daha fazlasının verildiğini görmüşüzdür. Demek oluyor ki Ege bölgesinde 1000 aileye 25000 dönüm arazi verilir ve maksat temin edilirken, Konya havalisinde 1000 aileye 500 bin dönüm arazi vermek gerekmektedir. Görülüyor ki dağıtılan arazinin rakamını yükseltmek için "normun" (topraksız aile başına isabet eden toprak miktarı) yüksek olduğu bölgelerde faaliyet göstermek kâfidir. Acaba, 1950 den evvel olsun, sonra olsun, şimdiye kadar toprak dağıtımı faaliyetleri daha çok hangi bölgelerde teksif olunmuştur?

Topraklandırılan aile adedine gelince: şimdiye kadar toprak sahibi bulunan ailelerin ne kadarı hiç- toprağı olmayanlardan, ne miktarı kendilerine sadece ilâve toprak verilenlerden terekküp etmektedir? Eğer daha çok ilâve toprak verildiyse bu elbette ki toprak verilen aile sayısını arttıracaktır. Bir misalle söylediğimizi izah edelim. 100 .dönümlük bir toprak hiç toprağı olmayan 4 aileye verilebilir (normu 25 kabul ediyoruz) Halbuki ayni toprak ancak 5 er dönüm ilâve toprağa ihtiyaçları olan 20 aile arasında taksim olunabilir. Görülüyor ki istenirse fazla bir gayrette, bulunmadan aile adedini de arttırmak zor değildir.

Toprak dağıtımı yapılan köyler ele alınınca da buna benzer bir durumla karşılaşılabilir. Sadece bir tek ailenin topraklandırıldığı bir köy ile içinde 30 aileye toprak verilen bir köy arasında istatistik birimi olmak ve hususiyle propaganda materyali temin etmek bakımından hiç bir fark yoktur. Hattâ propaganda için birincisi daha kıymetlidir.

Bir açık hata

Toprak ve iskân işlerini tedvire memur Devlet Bakanı konuşmasında çiftçiyi topraklandırma kanununun 1946 yılında yürürlüğe girdiğini söylemiştir. - 17 Temmuz tarihli Zafer gazetesi - Burada açık bir hata vardır. Kanun 11 Haziran 1945 tarihinde B.M.M. de kabul edilmiş ve 15 Haziran 1945 tarihinde Resmi gazete ile ilân ve neşrini müteakip yürürlüğe girmiştir. Toprak tevziine başlandığı tarih de keza 1946 değil, 1947 dir; Bunu da Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğünün çıkardığı 1952, 1953 yıllarına ait "İstatistik Yıllıklarında" görmek mümkündür. 1953 yılına ait yıllıkta, 1947 yılına ait miktar ehemmiyetsiz olduğundan alınmıyarak, 1948 den itibaren şu rakamlar verilmektedir:

	Dağıtılan arazi	Bir evvelki yıla. nazaran fazla
1948	238.656	—
1949	389.212	150.556
1950	- 820.102	430.980
1951	1.031.685	211.489
1952	1.661.221	630.536

Tablodan görülüyor ki, bakanın

Topraksız çiftçi topraklandırıldı
Hedefi beğenmediğiniz geçen devir gösterdi

iddia ettiği gibi, eski idare bu mevzuda hiç bir şey yapmamış değildir. Bir defa harekete geçmek şerefi ona ait olduğu gibi, teşkilât kurulup, komisyonlar faaliyete geçirilmeye başlayınca her sene dağıtılan arazinin miktarı da seri bir tempo ile artmaya başlamıştır.

Toprak tevziatını ifa etmekle vazifeli komisyonların adedini arttırmak, daha geniş sahada faaliyet göstermek, dağıtım işine sürat kazandırmak için elbette iyi olmuştur. Fakat sadece adet arttırmak çok fazla bir şey ifade etmiyebilir. Bunun yanında komisyonların verim kabiliyetini de arttırmak gerekir. Elemanlarını iyi seçip, siyasi tazyiklerden de kurtarmak gerekir.

Kuruluş ve onarma kredisi meselesine gelince: Hiç bir şey yapmadığı alabildiğine iddia edilen eski iktidar, bu mevzuda faaliyet gösterdiği 2,5 sene içinde 2,8 milyon lira kredi vermiştir. Bu devre zarfında toprak alan aile adedi 18.857 dir. Yeni iktidarın 4,5 senesinde, 180 bin aileye verilen kuruluş Ve onarma sermayesi sadece 9,4 milyon liradır. Bunun ikincisi lebine övünülecek bir tarafı olmasa gerek.

Konuşmanın bir yerinde "... iç iskân mevzuu geniş anlamiyle - hem de geniş anlamiyle - tahakkuk safhasına girmiş bulunuyor." denmektedir. Bu mevzuda çok fazla bir şey istemiyoruz. Şimdilik bir tek sorunun cevaplandırılması bizi .. ziyadesiyle - elbette müsbet olursa - memnun edeçekti

Maliye

Banka ve emisyon hacmi

Başbakanın tertip ettiği nevi şahsına münhasır basın toplantısında iktidarın, şimdilik, hoşnut bulunduğu gazete sahip ve başyazarlarının karşısına çıkarılan Genel Müdürler arasında Merkez Bankası Genel Müdürü de vardır. Genel Müdür "Para durumumuz ve Merkez Bankasının çalışmaları" hakkında izahlarda bulunmuştur. Maalesef hemen kaydetmek zorundayız ki, bize göre, bu izahlar da ikna edici olmaktan ve hakikatleri ifade edevbulunmaktan çok uzaktır. Genel Müdürün paramızın bu günkü vaziyeti, Merkez Bankamızın son vaziyeti hakkında izahlarda bulunması ne kadar tabii olacak idiyse, bunları bırakıp 1938 lerden, 1947 lerden bahsetmesi o kadar garip olmuştur. Diyelim ki eski idare hatalı ve yanlış bir politika takip etti. Yapılacak iş, o zamanda da yapılmıştı diye, bugünün hatalarını ve yanlışlarını mazur veya hafif göstermeye çalışmak mı olmalıdır? Yoksa eskiden yapılan hatalardan ders alıp onlara tekrar düşmemeğe gayret etmek mi olmalıdır?

Bu izahlar sırasında da bol bol maziden bahsedilmiştir. Hâl, bahsedilemez hale gelince, hemen her türlü meselede ve her türlü mevzuda, mazi, bir şeyler söyliyebilmek için, yegâne vasıta haline gelmiş bulunuyor. Fakat bu usul faydalanmayı umut edenlere zarar getirmekten başka bir şeye yaramamaktadır. Kafalarda, ister istemez, "demek bahsedebilecekleri pek bir şey yok, hep maziye yükleniyorlar" kanaati kök salmaya başlar. Yoksa bu gün durum hakikaten bu hale geldi mi?

Ölçüsüz emisyon

Genel Müdür 1950 yılından evvelki iktidar devrinde ölçüsüz bir emisyon politikası güdüldüğüne dikkati çekmiştir. 1938 de 200 milyon olan tedavül hacmi aşağı yukarı 5 misli artarak 1947 de bir milyar civarına yükselmiştir - 1947 de tedavüldeki banknotların miktarı 888,4 milyondur - ve bu devrede millî istihsalde tam bir duraklama vardır. Üzerinde durulan 1938-47 devresi normal bir devre olsa. Genel Müdür mütalâaalarının bu noktasında her halde daha kolaylıkla- haklı olabilirdi. Fakat unutulmamak gerekir ki bu yıllar her türlü imkân ve şartlariyle tam mânasiyle anormal bir devredir.

İki mühim nokta

İzahların 1950 den sonraya taallûk eden kısmında başlıca iki mühim nokta üzerinde durulmuştur: Emisyon hacmi ve hazinenin Merkez Bankası ile olan münasebetleri. Genel Müdür birinci noktaya ait izahlarına esas olarak 1951-1954 yılları arasındaki devreyi almıştır. Bu devre esnasında meydana gelen kabarma 400 milyonu bile bulmamıştır. Halbuki yine ayni devre zarfında gayri safi milli hasılada 4 milyarlık - 12 den 16 milyara - bir artma olmuştur. - 1951-1953 yılları arasında milli gelir artışı 3,529 milyon liradır - . Burada deniyor ki millî gelir artmıştır. Bu, muameleleri ve dolayısiyle mübadele vasıtalarına olan ihtiyacı arttıracaktır. İşaret edilen 400 milyonluk emisyon kabarıklığı işte bu ihtiyaca tekabül eden Ölçülü, mütevazi bir rakamdır. Hayli Zamandır bu tez resmî beyanların başlıca mesnedini teşkil etmektedir. Diğer bir takım meseleler mevcut olmasa, 1953 yılı sonuna kadar olmak üzere, bu iddia haksız sayılamaz. Ne var ki bu devre esnasında Toprak Mahsulleri Ofisinin hazine/kefaletini haiz bonolarının miktarı gün geçtikçe- kabarmış, Nisan 1955 te kabul edilen bir -kanunla Ofisin 650 milyon liralık dalgalı borcu hazinenin Merkez Bankasına borcu halinde dondurulmuştur. 21 Mayıs 1955 tarihinde Merkez Bankası 1.548 milyon liralık Hazine bonoları ve hazine kefaletini haiz bonolara malikken bir hafta sonraki vaziyet hülâsasında bunun 996 milyona düştüğü görülmektedir. Bunu dalgalı iç borçlardan da takip etmek kabildir; Nisan ayı başında 1.800 milyon olan bu borçlar Mayıs sonunda 663 milyon azalarak 1,136 milyona düşmüştür. 1953 yılı sonunda senetler cüzdanı 1.990 milyon lira olup bunun 1.440 milyonu hazine bonoları ve ancak 549 milyonu ticari ve ziraî senetler idi. Emisyonun ölçülülük veya mütevazilik ile içli bir alâkası olmadığı görülmektedir. Genel - Müdür 1953 yılından sonraki devirden ve

bugünkü vaziyetten nedense hiç bahsetmemiştir. 1954 yılında gayrî safî millî hasılamızın ve dolayısiyle millî gelirimizin, 1953 e nazaran, ehemmiyetli bir düşme göstereceği tahmin olunmaktadır. Henüz kat'i hesaplar yapılmamıştır. Ancak en mühim bir sektör olan ziraatte düşüklük tahmin olunabilmektedir. Bunun umumî millî gelir üzerindeki azaltıcı tesirini tahmin zor bir iş değildir. Durum 1955 yılı içinde 1954 den çok fazla farklı olacak zannedilmemektedir. Halbuki bu müddet zarfında tedavüldeki banknotların miktarı kararlı ve daimî bir surette artmıştır. 1954 yılının son ayında tedavülde bulunan miktar 1.474 milyon lira iken 6 Ağustos 1955- tarihinde 1.807 milyona yükselmiştir. Gayrî safî millî hasılada, diğer -şartlar bir tarafa, paralel bir artış vukua gelmediği halde emisyon hacmindeki 325 milyonluk munzam artış ne ile izah edilecektir? Reiskont haddinin bir miktar yükseltilmesine rağmen Merkez Bankasından para çekmek piyasa ve bankalar sistemi için bütün cazibesini devam ettirmektedir. Genel Müdür 1953 ten sonraki inkişaflara münasip bir izah yakıştırmakta çok imkânsız durumda kalacağı için bundan, hiç bahis açmamayı maslahata daha münasip görmüş olacak. Bu artışın en mühim sebeplerinden biri her halde, yeni bir kanunla düzenlenen, Hazine - Merkez Bankası münasebetleridir.

Borçların akıbeti

Yukarıda belirttiğimiz gibi bu münasebetlere dair verilen izahat, umumî izahlar içinde ikinci mühim noktayı teşkil ediyor. Bilindiği gibi, bundan bir kaç ay evvel çıkarılan bir kanun hazineye Merkez Bankasından carî büçenin % 15- ine kadar avans alabilme yetkisini veriyordu. Bu yılın bütçesi 3 milyar civarında olduğuna göre, alınabilecek avans 441 milyon lira kadar olmak gerekir. İzah sahihi bu kanunun temin ettiği vaziyet için isabet, sarahat ve samimiyet sözlerini kullanmıştır. Bu borçlanma yoluyla doğacak borçların akıbetinin ne olacağmı zaman gösterecektir. O zaman sözlerin ne dereceye kadar yerinde sarfedilmiş olacaklarını göreceğiz. Hazinenin malî yıl içindeki mevsimlik ihtiyaçları için Merkez Bankasından aldığı avanslar 30 Nisan 1955 te 28,5 milyon lira idi. Adı geçen kanundan sonra mütemadiyen artan kısa vadeli avansların miktarı 6 Ağustos 1955 te 283,4 milyon liraya çıkmıştır. Hükümet bu yoldan çok kolay bir finansman kaynağı bulmuş olmanın memnuniyeti içinde olabilir. Fakat bu usulün neticesi ne olacaktır? Ofis misaline benzer bir netice ile karşılaşmak ihtimali var mıdır, yok mudur? Bu sorulara, Genel Müdürün izahlarında cevap aramak beyhudedir.

İngiltere

Sterlin sahası memleketleri

İngiliz milletler topluluğu memleketlerinin maliye bakanları önümüzdeki günlerde bir konferans aktedeceklerdir. Şu günlerde sterlin sahası memleketlerinin hepsinde Maliye Bakanları ve bakanlıkları bu toplantıya hazırlanmakla, meşguldürler. Toplantı önümüzdeki Eylül ayında İstanbulda yapılacaktır. Eylül ayı içinde İstanbulda aynı zamanda Milletlerarası Para Fonu - Bretton - Woods - Enstitüsü'nün yıllık toplantısı da yapılacaktır. Bu toplantıya memleketler maliye bakanları vasıtasiyle iştirak etmektedirler. Sterlin sahası memleketleri Maliye Bakanları İstanbulda bulunuşlarından bilistifade bu arada Para Fonu toplantısında da memleketlerini temsil edeceklerdir. Maliye Bakanları konferansının bu yıl İstanbulda toplanmasının başlıca sebebi bir taşla iki kuş vurmak istemek arzusu olmalıdır.

İngiliz Milletler Camiasına mensup memleketlerin maliye bakanlarının her yıl aralarında toplanıp camiayı ilgilendiren iktisadî-malî meseleleri birlikte tetkik edip müzakerelerde bulunmak 1947 den bu tarafa âdet haline gelmiştir. Konferans mutaden sonbaharda toplanmaktadır. Bugün için sterlin sahası memleketlerinin karşı karşıya oldukları ve çözmek zorunda bulundukları en mühim mesele tediye muvazenesi açıklarıdır. Bundan İngiltere kadar diğer camia mensupları da ıstırap çekmektedirler. Eylül ayı içinde yapılacak toplantıda müzakereler, bu açıkları yenmek için bir temel olmak üzere, iç malî-iktisadî istikrarı temin ve muhafaza etmek meseleleri üzerinde cereyan edecektir. Bu yılın başından beri gerek İngilterede gerekse diğer camia memleketlerinde istikrarı temine matuf gayretlere yardımcı olacak tedbirler alınmıştır. Önümüzdeki toplantıda bunlar üzerinde durulacaktır. Bu arada yılın hâlâ aktüel bir meselesi olmakta devam eden konvertibilite meselesinin de bahis konusu edileceği muhakkaktır. Bununla beraber konvertibîlite meselesine dair esaslı karar alınabilmesi ümidi, çok kuvvetli değildir.

Suriye

Bir demiryolu alım - satımı

Chemin de fer de Damas - Hamah et prolongements adlı Fransız şirketi, Suriye hükümeti ile bir anlaşma imzalamıştır. Anlaşma şirketin, kendisi tarafından inşa olunmuş bir demiryolundan çekilmesi ve yolun Suriye hükümetine bırakılmasına dairdir. Şirket imtiyaz hakkından vazgeçme karşılığı olarak 3 milyon Suriye lirası; tesisler ve. sair maddeler, için de keza 3 milyon Suriye lirası olmak üzere ceman 6 milyon lira bir bedel almaktadır. Bu meblâğ serbest kurdan 1.7 milyon dolar etmektedir. Anlaşmanın bedele mütedair şartları bunlardır. Ancak yürürlüğe girebilmesi için anlaşmanın bir taraftan Suriye Parlamentosu ve diğer taraftan şirket hissedarları Genel Kurulu tarafından tasdik olunması gerekmektedir.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Kuzey Afrika

Fas ve Sultanı

"Rabat'taki muhteşem bir konağın en aydınlık ve ferah odasındaki Çalışma masasının başına geçen orta boylu, zekî bakışlı, enerjik adam o günkü uçak postasından çıkan Fransız gazetelerini eline aldığı saman gözlerine inanamadı. Gazetelerin hemen hepsi, büyük başlıklar altında, bu enerjik adamın o kadar iyi niyet ve titizlikle hazırladığı bir projeden bahsediyorlar ve bu projeyi de, onu da yerden yere vurmak İçin yarışıyorlardı. Oysa ki, adamcağız bir kaç kişi istisna edilecek olursa, düşündüklerinden kimseyi haberdar etmiş ve bele, gazetecilere tek bir keline bile bahsetmiş değildi.

Bu iyi niyetli adam Fransanın Fastaki yeni umumi valisi Grandval idi. Gazeteler projesini vatana hiyanet sayıyorlardı. O ise, bunun sayesinde, Fransayı Fas meselesinde düştüğü çıkmazdan kurtaracağına emindi. Grandval, Fransanın Fasta kaybettiği itibarını iade edebilmek için, en önce, taht meselesine bir hal çaresi bulunması gerektiğini kavramıştı. Fakat bu, sanıldığı kadar kolay değildi. Bulunacak hal çaresinin Faslıları memnun etmesi kadar Fransanın şerefine bir halel getirmemesi de lâzımdı-

Taht meselesi...

Grandval'i bu kadar meşgul eden taht meselesi neydi? Nasıl ve neden doğmuştu? Bu sualleri cevaplandırmak için Fasın yakın tarihine kısaca göz atmak gerekir.

Daha önce de İzah ettiğimiz gibi (AKİS sayı 65), 1912 anlaşması ile Fransanın himayesi altına giren Fas, ikinci Cihan Savağının nihayete ermesinden sonra, tıpkı diğer Kuzey Afrika memleketleri gibi, istiklâlini istemeye başlamıştı. Sömürgecilik hareketlerinin yavaş yavaş durulmaya yüz tuttuğu bu devirde, Faslılar, Fransız boyunduruğuna daha fazla tahammül edemezlerdi. Fakat insan hak ve hürriyetlerinin müdafaasında şampiyonluğu kimseye bırakmayan Fransızlar, sıra bir milletin kendi kendisini idare etmesine gelince, bütün hak ve hukuku unutuyorlar, başları daha da dara gelince, Fasta bir milletin bulunmadığını 'iddia ederek işin içinden sıyrılmaya çalışıyorlardı. Bu iddianın ne derece doğru olduğu herkesçe bilinmektedir. Fakat, körün değneğine sarıldığı gibi Fransa da bu formüle sarılmıştı ve Sezarın hakkını Sezara vermektense, gün geçtikçe daha da kuvvetlenen milliyetçilik cereyanlarını bastırmak için zora başvurmayı tercih ediyordu. Fasta alman şiddet tedbirleri arasında, Fas Sultanı Muhammed bin Yusufun da tahttan uzaklaştırılması vardı. Başlangıçta Fransızlara müsamahakâr davranmış olan Sultan sonraları yüz çevirmeğe başlayınca, bağımsızlık cereyanlarını desteklediği ve bu cereyanın önderliğini yapan İstiklâl Partisi ile işbirliği ettiği id - diasiyle, 20 Ağustos 1953 te zorla tahttan indirilmiş ve yerine Muhammed bin- Arafa getirilmişti. Bu tedbiri alırken, Fransa, Merakeş valisi El Glavî'den büyük teşvik ve yardım görmüştür. El Glavi Fas istiklâline kavuşacak otursa kurulacak demokratik idarenin valiler saltanatına son vermesinden korkuyordu. Bu bakımdan Fransızlarla işbirliği yapmaktan kaçınmamıştı. Fransızlar da aslen Berberi olan bu Paşayı Araplar karşısında bir muvazene unsuru olarak kullanmaktan ancak fayda umabilirlerdi. Esasen öteden beri, Fransızlar, Fasta tutunabilmek için Araplarla Berberiler arasındaki ikiliği körüklemişlerdir.

Ancak, ister. Arap olsun, ister Berberi, hiç bir Faslı Muhammed bin Yusufun tahttan indirilmesini hoş karşılamamıştı. Bin Yusuf memlekettinde çok sevilen bir kimseydi. Sonra Faslılar onun şahsında istiklâl hareketlerinin timsalini görüyorlardı. Bu tedbir Fransayı bir taht meselesiyle karşı karşıya bırakıyordu. Faslılar yeni Sultam tanımadıkları gibi eskisini istemekte ısrar ediyorlardı. Sultanın tahttan uzaklaştırılması ile sömürgecilik emellerini kolayca gerçekleştirebileceğini zanneden Fransa bundan böyle Fas'ın istiklal davasiyle beraber bir de taht davasına göğüs germek zorunda kalıyordu.

Saltanın Madagaskar'a sürülmesinden sonra nisbi bir sükûnete kavuşan Fasta durum, Tunusa bağımsızlık veren Fransız-Tunus andlaş-. masının Fransız Milli Meclisinde ittifaka yakın bir çoğunlukla tasdik edilmesi üzerine yeniden karışmıştır. Fas meselesine bir hâl tarzı bulmakla görevlendirilen yeni Umumi Vali Grandval, burayı, selefinden teslim almak üzere Fasa geldiği zaman, tahmin ettiğinden de büyük bir karışıklık içinde bulmuştu. Fransızların milli bayramı olan 14 Temmuz günü çıkan ve o gündenberi de zaman zaman tekrarlanan gürültüler Faslılara niyetinin ciddî olduğunu göstermekteydi. Faslılar şimdi istiklâlleriyle birlikte, hattâ ondan da önce, eski Sultanlarının geri verilmesini istiyorlardı. Taht meselesi bir hal tarzına bağlanmadan Fransız-Fas münasebetlerinin içine düştüğü çıkmazdan kurtulması beklenemezdi.

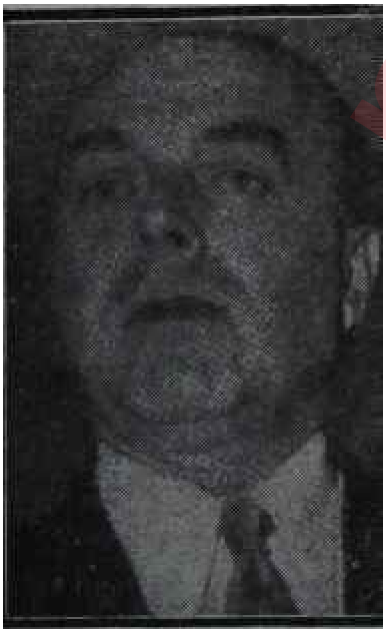
Grandval'in projesi...

Hakikaten gören ve değerlendirmesini bilen yeni umumi valinin ilk işi bu taht meselesini ele almak oldu. Grandval, ilk olarak, halkın nabzını yoklamak üzere bir tetkik gezisine çıktı. Gördükleri ve işittikleri Faslıların yeni Sultanı istemedikleri intibarını uyandırıyordu. Halk bu davaya candan sarılmıştı. Ağustos 1953 ten beri, muhtelif vesilelerle, yeni Sultan aleyhinde gösteriler yapmışlar ve bin Arafaya iki de suikast tertip etmişlerdi. Bin Arafa bu suikastlarden güçlükle kurtulabilmişti.

Grandval, ikinci olarak, Bin Ara-

Fas Sultanı
Oyuna gelmiyor

General Grandval
Şaşıran adam

fa'yı ziyaret etti. Teni Sultan çekilmeye mütemayil görünüyordu. Fransızlar kendisini tahttan çekilmeye davet ederlerse, geldiği gibi gidecekti. Bu Grandval'e cesaret verdi. Demek ki yeni Sultanı uzaklaştırmak hususunda bir zorlukla karşılaşılmıyacaktı. Fakat onun yerine kim getirilecekti? Bütün zorluk buradaydı.

Fas halkı eski Sultanın iadesini istiyordu. Tek kaygısı halkı memnun etmek olsaydı, Grandval bu isteğe müsbet cevap vermekten kaçınmazdı. Fakat aynı zamanda Fransanm prestijini de korumak gerekiyordu. Dün uzaklaştırdığı bir Sultanı bugün işbaşına getirmesi Fransa için iyi bir not olamazdı. Üstelik Merakeş Valileri de eski Sultanın geri dönmesine muhalefet ediyorlardı. Şu halde başka bir çare aramak, başka bir hal tarzı bulmak lâzımdı.

Grandval uykularım kaçıran bu meselede kurtuluşu eski Sefru Paşasının vaktiyle yaptığı bir teklifte aradı. El Bekaî, Sultanın tahttan uzaklaştırılarak bir niyabet meclisi kurulmasını istiyordu. Bu, hakiki bir kurtuluş çaresi olabilirdi. Umumi-Vali hemen bir proje hazırladı: Şimdiki Sultan tahttan ayrılacak, fakat eski Sultan da geri getirilmiyecekti. Sultanlık vazifesi İki sene müddetle bir niyabet meclisi tarafmdan görülecek, yeni bir Sultanın iş başına gelmesi ise ancak iki sene sonunda bahis konusu olabilecekti.

... ve hizmeti

Grandval tasavvurlarından kimseyi haberdar etmediği halde o sabah bütün gazetelerin kendi projesinden bahsettiklerini görünce gözlerine inanamamıştı. Meselenin aslını anlayınca hayreti hiddete döndü. Merakeş Valisi £1 Glavî, adamcağızın büyük bir emek ve gizlilikle hazırladığı projeden haberdar olmuş Ve bunu, bir mektupla, Fransız Başbakanına ve gazetelere bildirmişti.

• El Glavî, mektubunda, Fransanm 1912 anlaşmasiyle Sultanın hükümranlığını taahhüt altına aldığını, şimdi bir Sultanın uzaklaştırılıp, tahtı iki sene boş bırakmanın bu anlaşmanın hükümlerine aykırı olacağını iddia ediyordu. Fasta bir İslâhat yapılmak isteniyorsa bunun bu günkü Sultanın idaresi altında da mümkün olacağım yazıyor,' Fransaya çatmayı da unutmayarak, görünürlerde, böyle bir İslâhata delâlet edecek hiç bir işaretin bulunmadığını ileri sürüyordu. Merakeş Valisi birden 1912 anlaşmasının hükümlerini hatırlamıştı. Halbuki bizzat kendisi, 1953 Ağustosunda, eski Sultanın tahttan indirilmesine yardım ederken bu hükümleri İhlâl ettiğini düşünmemişti bile. O zaman bahis konusu etmediği noktaları şimdi bir silâh olarak kullanması, El Glâvî'nin, eski Sultanın geri dönmesinden veya az-çok milliyetçi temayüllü bir niyabet meclisinin kurulmasından korktuğunu gösteriyordu. Fasta kurulacak demokratik idarenin valiler saltanatına son vereceği ve bundan da en fazla Merakeş Valisinin zarar göreceği şüphesizdi.

El Gavi'nin post kaygısiyle hemen etrafa yaydığı bu proje şimdi Generali güç duruma düşürüyordu. Bulduğu hal tarzı daha tamamen hazırlanmadan ve müdafaa edilemeden münakaşa ve red edilmekteydi. Üstelik, Fasın sadece bir vilayetini idare etmekte olan bir insanın kendisini hiçe sayarak doğrudan doğruya Fransız Başbakanı ile temasa geçmesi Umumi Vali için alınmış iyi bir not sayılamazdı.

Glâvl'nİn bu hareketi Fransız hükümetini de zor bir mevkide bırakıyordu. Fransanm halk 'tarafmdan çok tutulan Mareşali Juin tahtta yapılacak bir değişikliğin Fransa için bir iflâs sayılabileceğini söylemişti. Efkârı umumiye ve Meclis çoğunluğu da bu görüşü destekliyordu. Hükümet Grandval'in hal tarzını kabul ederse durumu sarsılacak, kabul etmezse Fastaki durum kötüye doğru gidecekti.

Gelen haberler kabinenin şimdiki Sultanın uzaklaştırılmasından ve bir niyabet meclisinin kurulmasından vaz geçtiğini göstermektedir. Umumî Vali Parise çağrılmış ve kendisine vaziyette bir değişiklik yapılmasının düşünülemiyeceği söylenmiştir. İslâhat, Sultan bin Arafanın saltanatı altında yapılacaktır. Ancak bu İslâhatın ne olacağı hakkında hiç bir açıklama yoktur. Faslılar eski Sultanın geri dönmesinin ve Fasa en az Tunusunki kadar bir otonomi verilmesinin İslâhatın ta kendisi olacağını söylüyorlar, öyle anlaşılıyor ki Fastaki huzursuzluk daha bir müddet devam edecekti.

Sudan

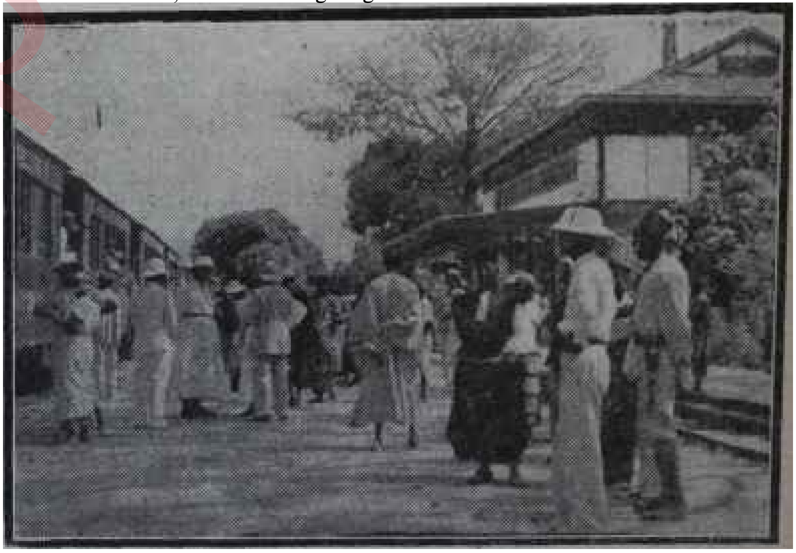
İstikbal endişesi

Geçen haftalar içinde Sudandan alınan haberler, İktidara geldiği gün Mısır ile birleşmeye taraftar olan Başvekil İsmail El Azharî ile dört Bakan arkadaşının Birlik Partisinden ihraç edildiklerini bildiriyordu. Parti genel kurulu aldığı bu karara sebep olarak, El Azharî ve arkadaşlarının, son günlerde, muhalefetin görüşünü kabul ederek Sudanın Mısırdan ayrı müstakil bir devlet olması tezine yanaşmalarını göstermekteydi.

Diğer taraftan, ayni gün, Hatimiye tarikatı lideri Seyit Ali el Mirganî de bir beyanname yayınlamıştı. Sudanın Mısır ile birleşmesine taraftar olanları bir araya getiren bu tarikatın lideri El Mirganî, Sudanın geleceği hakkındaki kararın kurucu meclis tarafından değil, bir plebisit vasıtasiyle, bizzat halk tarafından verilmesini istiyordu.

Aynı gün içinde alman karar ile yayınlanan beyanname Sudanda mühim değişikliklerin başladığını gösteriyordu. Bilindiği gibi, öteden beri Mısırla İngiltere tarafından müştereken idare - condominium - edilen Sudan'ın kaderi, 1953 yılında bu iki devlet arasında aktedilen anlaşmaya göre, bizzat kendi tarafından tayin edilecekti. Bunun için de 1956 yılı haşında ve Mısır ile İngiltere tarafından münasip görülecek milletlerarası bir komisyonun nezareti altında, kurucu bir meclisin seçilmesi gerekiyordu. Meclis, Sudanın bağımsız bir devlet mi, yoksa Mısıra bağlı müstakil bir Cumhuriyet mi olacağına karar vermekle görevlendirilmişti.

Anlaşmanın akdi sıralarında ve ondan sonra Sudanın Mısıra bağlanacağı muhtemel görülüyordu. Nitekim anlaşmandan sonra yapılan seçimleri, Mısırla birleşme taraftarı olan Birlik Partisi kazanmış ve hükümet de onun tarafından kurulmuştu. Geçen- hafta alınan haberler ise şimdi durumda bir-değişiklik vuku bulduğunu, Birlik Partisi başkanı ve Su-

Sudan'dan görünüş

Herkes üzerine oynuyor

General Necib'in Sudan ziyareti

Doğum memleketini ilhaka kalktı

dan Başbakanı İsmail el Azharî'nin muhalefetin görüşünü benimsiyerek, - Sudan'ın Mısırdan ayrı, müstakil bir devlet olmasına kanaat getirdiğini göstermektedir.

Birlik Partisi Başkanının görüşlerindeki değişiklik neden ileri geliyordu? Buttu her şeyden evvel Mısır idarecilerinin herkesçe gayet iyi bilinen siyasî beceriksizliklerinde aramak lâzımdı. Mısırın iç siyasetindeki anarşi ve istikrarsızlık, dış siyasetindeki beceriksizlik Sudan idarecilerini endişeye düşürmüştü. Aslen Sudanlı olan General Necib'in iş başından uzaklaştırılması bu endişeyi. daha da arttırıyordu. Bütün bunlar yetişmiyormuş gibi, Mısır devlet adamları, daha iki memleket arasındaki birleşme gerçekleşmeden, Sudanın iç işlerine müdahaleye de cüret etmişlerdi ve durmadan, Sudanı, Mısır ile birleşmeye -örtüyorlardı. Bütün bu hareketler Birlik Partisi ileri gelenlerini muhalefetle birleşmeye sevketmişti.

Sudan idarecilerini Mısırın niyetleri hakkında endişeye düşüren Son hadise, Nil sularının paylaşılması hakkında, iki devlet arasında Kahirede yapılmakta olan görüşmelerin cereyan tarzıdır. Sudan, görüşmeler esnasında Mısırın kendisine müstakil bir devlet değil, fakat bir sömürge muamelesi yaptığını ve bu şartlar altında Nil'in sularının âdilâne bir paylaşma konusu olamıyacağını iddia ediyordu. Sudan Başbakanı, Mısır hep böyle davrandığı takdirde onunla birleşmenin müşkül olacağını söylemişti.

Parti ileri gelenlerinde vuku bulan bu kanaat değişikliğinden endişe eden Birlik Partisi," Başkanını ihraç ettikten sonra, birleşmeye taraftar olan Hatimiye tarikatı lideri de, bu husustaki kararı meclise bırakmadan, birleşmenin doğrudan doğruya halk oyuna sunulmasını istemektedir. Lider halk üzerinde, kurucu meclis üzerine yapabileceğinden daha büyük bir tesir icra edeceğini bildiği içindir ki Sudanın istikbalinin plebisit yoluyla tayinini tercih etmektedir. Her ne kadar El Mir ganî, yayınladığı beyannamede, plebisiti Sudanın içinde bulunduğu güç bir. devrede seçim kampanyalarının bariz vasfı olan parti mücadele ve kavgalarından uzak bulundurmak için tercih ettiğini söylemekteyse de esas âmilin yukarıda işaret ettiğimiz husus olduğuna şüphe yoktur.

Sudanda durumun nasıl gelişeceğini kestirebilmek için vakit henüz erkendir. Önümüzdeki günler Sudanın istikbali bakımından büyük hadiselere gebe bulunuyor.

Güney-Doğu Asya

Hint - Portekiz ihtilâfı

Goa hududunda nöbet beklemekte olan Portekiz polis ve askerleri, 14 Ağustos gecesi, müstemleke idaresi tarafından yayınlanan bir tamimle dikkate davet edildiler. İdarenin yayınladığı bu tamime göre, ertesi gün Hindistanın istiklâl bayramı vardı ve Hintliler, bu vesile ile, Goa üzerine bir sulh yürüyüşü, yapmaya hazırlanıyorlardı. Aynı yürüyüş geçen sene de yapılmış ve vahim hâdiselere yol açmıştı.

Bilindiği gibi Goa, Portekizlilerin, Hindistan yarımadasında muhafaza etmeğe muvaffak olduğu küçük müstemlekeciklerden biridir. Bu yarımada onaltıncı yüzyılın başlarından itibaren Avrupa devletlerinin başlıca istismar alanlarından birini teşkil etmekteydi. Buraya ilk gelen sömürgeciler de Portekizlilerdi. Afrikanın güneyinden dolaşarak Hindistanın batı kıyılarına ulaşan Vasco Da Gama'dan beri Portekizliler bu kıyılara yerleşmişler ve istismar sömürgeleri kurmuşlardı. Portekizlileri Fransızlar takip etmiştir. Fakat en sonra gelen İngilizler bütün, yarımada üzerinde hâkimiyet tesis edince, Portekizlilerin ve Fransızların elinde pek az bir yer kalmıştı.

Hintliler uzun mücadeleler sonunda toprakları üzerindeki İngiliz hakimiyetini bertaraf edip istiklâllerine kavuşunca, yarımadadaki diğer sömürgeleri de tasfiye etmek istemişlerdi. Fransa, Mendes-France'ın başvekilliği devrinde, burada sahip olduğu birkaç küçük sömürgeyi Hindistana terketmeğe razı olmuştu. Şimdiki halde, Avrupalıların elinde istismar sahası olarak sadece Portekiz bayrağını taşıyan Gao, Damas ve Diu vardır.

İngilterenin Hindistandan çekildiği 1945 yılından beri Nehru, Portekizin bu topraklardan çekilmesini sağlamağa çalışıyordu. Halbuki Portekiz burasının bir müstemleke değil, anavatan toprağı olduğunu iddia ediyordu. Aynı iddianın Fransa tarafından Kuzey Afrikadaki sömürgeleri için de ileri sürüldüğü hatırlardadır. Fakat bu iddia daima nazariyatta kalmıştır. Goa'da yaşıyanların Portekiz vatandaşı sayılması, bunlarla Portekizliler arasında vatandaşlık hakları bakımından hiç bir fark bulunmaması gerekirken, bu haklar yerlilere değil, sadece Avrupalılara tanınmıştır. Yerlilerin hakları müstemleke idaresi tarafından Avrupalıların lehine kısılmış ve yerine göre, inkâr bile edilmiştir. Yeni Delhi'ye göre, Hindistan bağımsızlığına kavuştuktan sonra Portekizlilerin de Goa'dan -çekilmeleri zarureti meydana çıkmıştır.

Hindistanın bu yolda yaptığı muhtelif talepler Portekiz hükümeti tarafından cevapsız bırakılmıştı. Geçen sene bu yakitler, Goa ihtilâfının iki devlet arasında had bir buhrana yol açtığı hatırlardadır. Geçen yılın ortalarına doğru, Yeni Delhi hükümeti tarafından Goa'nın tahliyesi hususunda yapılan bir talebin Lizbonca reddedilmesi üzerine Hintlilerin yaptığı bir sulh yürüyüşünden çıkan bu buh-

ranın, bir Hint - Portekiz harbine yol açmasına, güçlükle mani olunabilmişti. Daha yeni bir buhran da geçenlerde, Hindistanın Lizbon hükümetinden Yeni Delhideki elçiliğini kapatmasını istemesinden doğmuştu. Bu talebi tıpkı geçen seneki gibi bir yürüyüşün takip etmesi bekleniyordu. Nitekim, tahminler doğru çıkmış ve bayram günü binlerce Hintli bir sulh gösterisi yapmak üzere Goa'ya yürümüşlerdir.

Portekiz polislerinin "dur" işaretine aldırmayan Hintlilerin üzerine ateş açtıkları bildirilmektedir. Bu ateş neticesinde on altı Hintli ölmüş ve kırk Hintli de yaralanmıştır.

İstiklâl bayramı gününde dökülen Hintli kanları dünyanın ibret • nazarlarını bir kere daha sömürgecilik kavgalarının üzerine çeviriyordu. Bütün dünyadan sömürgeciliğin tasfiye edilmeğe çalışıldığı şu günlerde bu cereyana karşı koymak istiyenlerin beyhude inat ettikleri aşikârdır. Bu bakımdan, Portekiz hükümetinin hakikati görerek günün birinde bu mânâsız inada son vermesi beklenilmelidk'.

Sovyet Rusya

Terhis

Gecen hafta içinde bir gece Moskova radyosunun Tass ajansına atfen verdiği bir haberi dinliyenler hayretler içinde kaldılar: İkinci Cihan Savaşının sona ermesinden beri ordularında bir azaltma yapmayı reddeden Sovyet Rusya nihayet silâh altında bulunanlardan altı yüz kırk bin kişiyi terhis etmeğe karar vermişti.

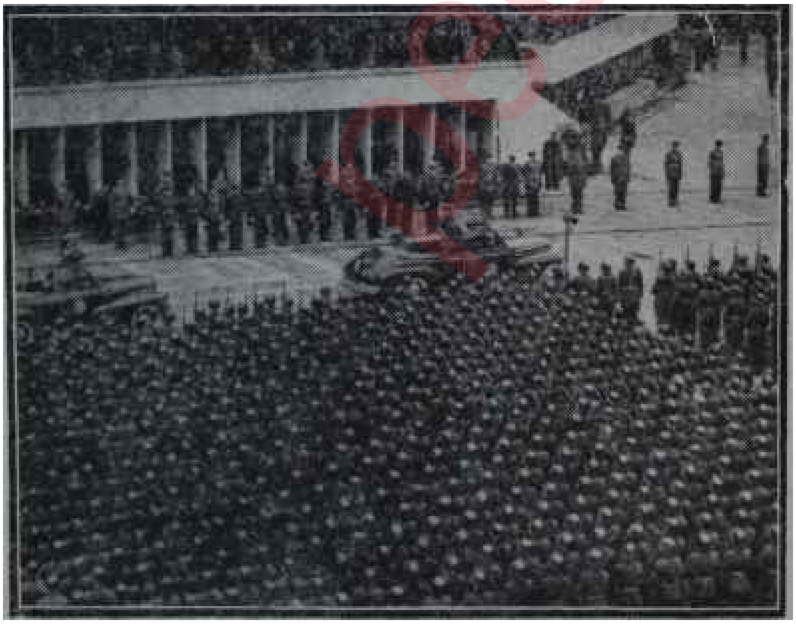
Rusya bu hareketiyle "iste görüyorsunuz ya!" demek istiyordu. Bu ayın sonunda Birleşmiş Milletlerde başlıyacak silâhsızlanma müzakerelerinin neticelenmesini bile beklemeden silâhlı kuvvetlerimde azaltmalar yapıyorum. Bu benim iyi niyetimin ve dünya gerginliğini ortadan kaldırmak hususundaki samimiyetimin delilidir."

Ancak Batılı devletler Rusyanın yeni bir oyununa gelmemek için bu haberi ihtiyatla kaydetmişlerdi; Poster Dulles'm da belirttiği gibi, yapılacak kısıntıdan sonra dahi Sovyet ordusunun dünyanın en kuvvetli ordusu kalmakta devam edeceği herkesçe bilinmekteydi. Bu bakımdan haddizatında fena bir hareket olmamakla beraber, bu jest, tek başına Rusyanın iyi niyetini ve samimiyetini ortaya koymağa kâfi gelmiyecekti.

Batılı devletler Rusyanın bu hareketini iç durumu ile izah etmeye çalışmışlardır. Rusyanın ciddî bir iktisadî buhran geçirdiği biliniyordu. Şu sıralarda böyle bir teşebbüse girişmekle Rusya bir taşla iki kuş avlamayı, yani hem bir sulh gösterisinde bulunup hem de istihsalde daha fazla insan kullanmak imkânını sağlamayı düşünmüştü. Batılılar Rusyanın bu oyununu derhal farketmişlerdi.

Havadisin mühim tarafı

Havadisin mühim tarafı şudur ki Rusya büyük dünya meselelerini ele almadan önce her tarafta bir sempati toplama kampanyasına girişmiştir. Hemen her hafta gelen yeni bir haber Rusyanın şimdiye kadar yanaşmadığı bir takım hareketleri yapmayı kabul ettiğini göstermektedir. Böylece mümkün olduğu kadar sempati toplamaya çalışıyorlar.

Sovyet ordusu terhis ediliyor

Buna "mış" demek daha doğru

Amerika

Trajik karşılaşma

Bu haftanın başında Amerikada Nevadada iki genç karşılaşıyorlardı. ikisinin yaşının mecmuu 45 i bulmuyordu. Sarışın ve uzun boyluydular. Karşılaşma son derece ağır ve heyecan verici bir haya içinde cereyan etti. Zira iki genç bir zamanlar karı kocaydılar. Hattâ kanun nazarında hâlâ evli bulunuyorlardı. Fakat kadın, ikinci bir defa daha evlenmişti. Zira adamın Adı Schmidt idi. Schmidt vazifeten Koreye yollanmış, orada kaybolmuştu, öldüğü zannediliyordu. Bunun üzerine yirmi yaşındaki karısı ikinci 'bir defa evlenmekte mahzur görmemişti,

Fakat Schmidt sağdı. Kızıl Çinliler kendisini esir almışlar ve hapsetmişlerdi. İade de etmek istemiyorlardı, zira 11 havacıyı casus olarak yargılamışlar, mahkûm etmişlerdi. Schmidt onlardan biriydi. Şimdi Cenevrede Amerika ile Kızıl Çin arasındaki müzakereler münasebetiyle genç adam serbest bırakılıyordu.

Schmidt ile Amerikalı gazeteciler evvelâ Honk Kong'da karşılaştılar. Genç adamın macerası kendisinden başka herkesin malûmuydu. Fakat havacının sıhhî durumu endişeyi mucip olduğundan doktorlar havadisin verilmesine mani olmuşlardı. Hong Kongta irtibat subayı gazetecileri bir kenara çekti ve eğer içlerinden biri Schmidfe hadise hakkında bir tek kelime söylerse bütün havacıları basınla temastan men edeceğini kati bir lisanla ihtar etti. BU sırada Amerikada eski Mrs. Schmidt yeni kocasının da yanından ayrılmıştı ve karar vermek üzere bekliyordu.

Genç havacıya haber Amerikada binbir ihtiyatla verildi. Fakat Schmidt beklenilenden daha hafif reaksiyon gösterdi. Karısını görmek, onun - fikrini almak, sonra bir karar vermek istiyordu. Kader kendisini eşine ancak yunan trajedilerinde rastlanılan bir maceranın kahramanı yapmıştı. Genç evlilerin bir de çocukları vardı ve üç yaşına geliyordu. İhtimâl ki baba olarak da, kadının yeni kocasını tanıyordu.

Nevadadaki mülakatta iki genç de son derece heyecanlıydılar- Kadının kararını bekleyen sadece .Schmidt değildi. Bütün Amerikanın nazarları eski karı kocaya çevrilmişti. İki genç el sıkıştılar, koca eski karısına hafif bir buse kondurmakla iktifa etti. Kadının kararı ilk dakikalardan - itibaren belli oluyordu: maziyi unutmuştu, yeni kocasının yanına dönmek istiyordu. Doğrusu istenilirse buna mani olacak bir husus da yoktu. Kader ve tesadüfler öyle istemişti.

Şimdi genç kadın eski kocasından resmen boşanacak ve yeni kocasıyla tekrar evlenecektir. Bir harp faciası böylece sona eriyordu.

K Ü L T Ü R

Eğitim

Yaşasın tembellik!

Geçen haftanın sonunda bir Cuma sabahı Cumhuriyet gazetesini eline alan binlerce gencin mutlaka yüreğinde bir eşiklik olmuştur. O gün gazete birinci sayfasında oldukça büyük başlıklarla "Maarifin mühim Bir kararı" ndan bahsediyordu. Karara göre 1954-1955 ders yılında liselerin onuncu sınıfında kalan talebeler, kaldıkları bütün derslerden bütünleme imtihanına girebileceklerdi. Karar üç maddeden ibaretti ve- tam metni şuydu:

"A — Bu seneye mahsus olmak üzere 1954-955 ders yılında liselerin intikal ikinci, yani onuncu sınıflarında kalmış olan öğrencilerden isteyenlerin kaldıkları bütün derslerden bütünleme imtihanlarına kabul edilmeleri uygun görülmüştür,

B — Bu turlu öğrencilerin bütünleme imtihanları 30 Eylül 1955 cuma günü başlıyacak 15 Ekim 1955 cumartesi günü sona erecektir.

C — 1954-955 ders yılı sonunda bu sınıfta bütünlemeye kalmış olan öğrencilerin bütünleme imtihanları ise bundan evvel hazırlanan ve ilân edilen şekilde yapılacaktır."

Celâl Yardımcının idaresinde bir müddetten beri birbirinden parlak kararlar alan Millî Eğitim Bakanlığı bu sefer bütün rekorları kırmıştı. Kararın oldukça çetrefil lisanından çıkan mâna şuydu: bir takım talebeler bu yıl onuncu sınıfta kalmışlardı. Fakat - her ne hikmetse - bu duruma MÜH Eğitim Bakanlığının yüreği el vermemişti. Zavallı çocuklara yazık, günah değil miydi? Onun **için,** onuncu sınıfta kalanlara mahsus olmak üzere bir hak tanınıyordu: sınıfta kalanlar, sanki ikmale kalmış gibi Eylülde tekrar imtihan edileceklerdi. İçlerinden muvaffak olanlar ön birinci sınıfa geçecekler ve böylece memleketin yavruları hayatlarından bir seneyi kaybetmiyeceklerdi! Doğrusu istenilirse bu parlak buluşu alkışlamamaya imkân yoktu. Yalnız iki küçük nokta unutulmuştu.

Evvelâ bu lütuf niçin sadece onuncu sınıf talebelerine yapılıyordu? Zira 1954-1955 ders yılında sadece onuncu sınıf talebeleri kalmamıştı. Başka sınıflardan da bir çok genç, imtihanlarında başarı gösterememelerinin neticesi olarak terfi edememişlerdi. Şimdi, onların arasından sadece bir zümreye hak tanımak niçindi? Öyle ya, eğer memleket yavrularının hayatlarından koca bir yıl kaybetmemeleri mülâhazasiyle hareket ediliyorsa öteki sınıflarda kalanlar da memleket yavruları değil miydi? Onlar niçin hassas kalplerin merhametinden faydalandırılmıyorlardı? İlkokulun birinci sınıfından Üniversitenin son sınıfına kadar terfi edememiş olan talebeler tekrar imtihana alınmalıydılar. Mademki Millî Eğitim Bakanlığı bir nevi umumî af ilân etmişti, herkes bundan faydalanmalıydı. Demokrasilerde biri yer, öteki bakar mıydı? Böyle şey olabilir miydi?

Kararın ikinci bir eksik tarafı vardı. Niçin sadece 1954-1955 ders yılı? Bundan böyle hiç kimse sınıfta bırakılmazdı, olur biterdi. Zira düşününüz ki sınıfta kalanlar haylazlık ederken, sınıflarını geçenler bütün bir yıl boyunca göz nuru, emek dökmüşlerdi. Haylazlarla çalışkanlar aynı haklara sahip kılınmakla ikincilere haksızlık yapılmış olmuyor muydu? Bundan böyle çalışmayanlar:

"— Nasıl olsa Bakanlık sınıfta kalanlara tekrar imtihana girme

Celâl Yardımcı
Tembelliği himaye mi?

hakkı veriyor, yazın çalışır geçerim" tarzında bir mütalâa ile ebeveyninin karşısına çıkarlarsa bu mütalâayı makul görmemeğe imkân mı varda? Nitekim, Cumhuriyet'in havadisini okuyanların yüreklerinde eziklik duymalarındaki sebep bundan başka bir şey değildi. Karınca çalışmış, ağustos böceği dalga geçmişti. Ama mesai devresinin sonunda her şeyden evvel âdil olması gereken Devlet baba çalışkanlarla dalgacıları aynı terazinin kefesine koyuyordu. Eğer bir çocuğu derslerine çalışmaktan vaz geçirmek istenilse bundan daha iyi bir usul keşfedilmesi son derece sor olurdu.

Celâl Yardımcı Millî Eğitim Bakanlığının başına getirildiğinden beri bu neviden kararlar birbirini takip etmektedir. Bakanlık mütemadiyen imtihanları kolaylaştırmakta, imtihanları kaldırmakta, hattâ bununla da iktifa etmiyerek yukarıdaki kararda olduğu gibi resmen sınıfta kalmış olanlara yeni haklar tanı-' maktadır. Eğer bu tarz hareket hususî maksatlara dayanmıyorsa - eski iktidar zamanında kızlarının imtihan haklarını temin için Millet Meclisinde pençeleşen milletvekilleri vardı ki bunların bir kısmı şimdi yeni iktidar saflarındadır - sadece eğitim sistemimize zarar verecek mahiyettedir. Zira dünyanın her tarafında imtihanlara girenlerin bir kısmı kalır, bir kısmı geçer. İlkokula giren her talebenin ilkokulu mutlaka bitirmesi mecburiyeti olmadığı gibi orta okul veya lise talebelerinin de her şart altında sınıflarını geçecekleri yolunda bir kaide yoktur. Muvaffak olan mükâfat görür, muvaffak olamayan hakkını kaybeder. Bir takım istatistiklere malzeme toplamak için kalanların dahi terfi ettirilmesi hiç bir yerde âdet değildir. Celâl Yardımcı, Rıfkı Salim Burçak'ın gerçekten doldurduğu Millî Eğitim Bakanlığına geçinceye kadar vaziyet bizde de böyleydi. Halbuki bir müddetten beri eğitim sistemimizle son derece gelişi güzel oynandığına şahit oluyoruz. Bu gibi hareketlere bir son vermenin zamanı gelmiştir ve hattâ geçmek üzeredir. Sınıfta kalan bir kısım talebelerin - hem de bütün sınıfta kalan talebeler arasında sadece bir kısmının - sınıfta kalmamışlar gibi muamele görmelerinin tasvip edilecek bir tarafı yoktur. Memleketin ihtiyacı, cebinde diploması olanlara değildir. Memleketin ihtiyacı, kafasında bilgi taşıyanlaradır. Kafasında bilgi taşıyan vatandaşları yetiştirmenin yolu ise imtihanları alabildiğine kolaylaştırmak, bunlarda bile başarı gösteremeyenlere yeni yeni haklar tanımak değildir. Talebelerin hakları ders yılının başında belli olur, sonunda değil. Ders. yılının sonunda yeni haklar tanımak, sadece başkalarına karşı haksızlıktır. Bu hususun bir prensip olarak kabulü icap etmektedir. Şu son on beş ay içinde Milli Eğitim sistemimiz öyle bir yaz boz tahtası haline getirilmiştir ki bundan sonra o bakanlığın başına gelecek kimsenin Allah hakikaten yardımcısı olsun. Yeni bir ders yılının başlıyacağı şu günlerde karışıklık devam edip gitmektedir. Sadece talebeler değil, öğretmenler de ne yapacaklarını, nasıl hareket edeceklerini şaşırmış vaziyettedirler. D.P. iktidarı ele aldığı zaman Millî Eğitim sistemimiz ciddi bir ıslahata lüzum gösteriyordu. O yolda hayırlı adımlar da atılmıştı. Fakat şimdi her işte olduğu gibi Millî Eğitim sistemimizdeki düzen bakımından da maziye hasret çekeceğimiz günlerin yaklaşmakta olduğu maalesef hissedilmektedir. Kimin sınıf geçip, kimin kalacağı dahi tamamiyle anlaşılmaz bir hal almıştır.

Sosyal Hayat

Bir iş arıyorum!

Odaya girdi. Bacakları titriyordu. Gözleri karardı. Aksi gibi, çok büyük bir oda idi bu. Ve en uçtaki muazzam yazıhaneye varıncaya kadar, nerdeyse, düşüp bayılacaktı.

Yazıhanenin başındaki adam, bir müddet telefon konuşmasına devam, etti. Sonra başını kaldırdı. Ona baktı. Sert bir sesle:

— İşinize son veriyorum, dedi.

Genç kız o anda doğruldu. Yüzü kıpkırmızı olmuştu, kendinden emin bir- sesle:

— Neden diye sordu.

— Hâlâ soruyorsunuz, fakat siz... Siz hırsızlık ettiniz. Müessesemde bu iş ilk defa vuku buluyor emin olun. Gidin ve bir daha karşıma çıkmayın.

Genç kız:

— Ben henüz sizin müessesede çalışmaya başlamadım ki! dedi.

Adam hayretle yerinden fırladı, öfke ile:

— Şu halde ne istiyorsunuz?

— İş istiyorum. Gazetedeki ilanınızı okudum. Aradığınız bütün efsafa malik olduğumu zannediyorum. İste kâğıtlarım. •

Genç kız artık titremiyordu. Öfke, ona soğukkanlılığını kazandırmıştı.

Patron kâğıtlara bir göz attı:

— Mükemmel, yarın işe başlayın, dedi..

Genç .kız, uçarak odadan çıkıyordu.Patron onu durdurdu:

— Sizin iş için geldiğinizi hemen anlamıştım, dedi. Fakat titriyordunuz. Heyecan, insanın bütün meziyetlerini maskeler. Hakiki şahsiyetinizi görmek için size o küçük oyunu oynadım, affedersiniz. Korkmakta haksızdınız. Sizin iyi bir işe nasıl ihtiyacınız varsa, benim de iyi bir memura ihtiyacım vardı. Hattâ sıkışık vaziyetteydim.

Genç toz gülümsüyordu:

— Size Çok teşekkür ederim efendim.

— Ben de size.. Haydi iyi şanslar.

Her patron bu kadar ince görüşlü, bu kadar sempatik, bu kadar babacan olmaz tabiî. Fakat her işçi arayanın, iş arayan kadar muhtaç durumda olduğunu unutmamak lâzımdır. Vakıa bir şey istemek, bilhassa iş istemek daima zordur ve insanın iş ararken, bilhassa şayet bu ilk işi ise, heyecan çekmemesine imkân yoktur. Halbuki bu gibi heyecanlar, karşımızdakinde emniyetsizlik uyandırır ve bizi muvaffakiyetsizliğe götürür. Girgin ve soğukkanlı olanlar ekseriya, daha çok bilenlerden daha iyi işler koparırlar.

Şayet İŞ bulmak için, gazete ilânlarından istifade etmek istiyorsanız, bazı kaidelere riayet etmeniz şarttır, îlân verirken, gayet kısa fakat sarih cümleler kullanınız. Ailenizden, namus ve şerefinizden bahsedeceğiniz yerde, tahsil derecesizi, bilgi seviyenizi kısaca yazınız. Bu şekilde verilen ciddi bir ilan karakteriniz hakkında çok şey ifade edecektir.

Şayet gazetede çıkmış olan ilânlara cevap veriyorsanız, mektubunuz aynı şekilde kısa, sarih ve hakkınızda tam malûmat verecek şekilde olmalıdır. Bu mektup hiç bir zaman bir sahifeyi geçmemeli, tarihi, adresiniz yerli yerinde yazılmış olmalıdır. Belki çok okunaklı olmayan imzanızın altına, isminizi tam olarak yazıp, adresinizi ilâve etmelisiniz.

Müracaat ettiğiniz iş, daktiloluk işi ise, mektubunuzu daktilo ile yazabilirsiniz. Aksi halde, cevabınızın, daima okunaklı bir el yazısı ile yazılması, imlâ hatası veya çizik, leke bulunmaması şarttır. Yoksa, derhal elimine olacağınız muhakkaktır.

İş aramak için en, iyi mevsim yaz tatili mevsimi ve yaz sonudur. Ocak Ve Nisan ayları da, iş değiştirme aylarıdır.

İş ararken, güçlük' yaratan en mühim meselelerden biri de, bulunan işlerin ekserisi, iktidarımızın dûnunda oluşunu düşünmemizden ileri gelir. Halbuki iyi hesap bilene, unun zaman pul yapıştırma işi vermezler. Çalışan ve ne yapabileceğini göste-

Misaller

Jale CANDAN

Çok eskiden beri, yerleşmiş bir takım kaideler var: meselâ zenginler fakirlere yardım ederler, meselâ büyükler küçüklere misal olur.

Bunlardan bir tanesi de, insanların mevkileri yükseldikçe, vazifelerinin ağırlaştığı, bazen insafsızca ağırlaştığıdır.

Bir siyasî adamı ele alalım. Herkes dürbününü ona çevirmiştir. En ufak hareketleri büyütülür: bazen yaptığı küçük bir fedakârlık göklere çıkartılır. Onun işinden başka birçok içtimaî vazifeleri vardır, bu malûm. Yalnız bu mevki sahibi insanların karılarını veya yakınları olan kadınları da, bekliyen birçok vazifeler vardır ki, bu başlıcası etrafa "iyi misal" olmaktır.

Mevki sahibi bir insanın karısı, bir hayır cemiyetinde, faal olarak, çalışırsa, neden kalk onu alkışlar? Bu hayır 'cemiyetine, diğer kadınlara nisbeten daha faydalı olabileceği için mi? Şüphesiz, onun imkânları, bir çok kadınlardan daha çoktur ama mesele bu değildir. Mesele bu kadının, böyle bir işe girdiği takdirde, peşinden bir hayli kadım sürükliyebilmesi meselesidir. Allahtan, bu çığır bizde açılmıştır ve kadınlarımız gayretlerini esirgememektedirler.

Ama daha bir çok memleket davalarımız var ki, onları bekliyor.

Farzedelim ki- bir memlekette, her hangi bir maddenin sıkıntısı, yokluğu görülmüştür. Tarih misallerle doludur! İşte Madame Roosevelt hatıralarında anlatıyor:

— "Buckingham sarayında misafir kaldığım müddetçe rahat banyo yapamadım, çünkü «M tahdidatı vardı, kral, kralın misafiri veya herhangi bir İngiliz vatandaşı ancak dört parmak suva sahipti. Banyodan çıkınca da, titremeye mahkûmdunuz, çünkü koca sarayda, o soğuk kışta, ancak iki oda ısıtılabillyordu."

Farzedelim ki- bir memlekette döviz sıkıntısı var, dışardan mal gelmiyor. Kimse dışarıya, keyf için çıkamıyor, zengin de olsa. Paris terzilerinden giyinemiyor, vizon alamıyor. Böyle bir memlekette, mevki sahibi bir adamın karısı veya yakını Dior'dan alınmış tuvaleti, Amerikadan getirtilmiş vizonu ile iftihar edememelidir. Hattâ dolabında, eskiden kalma, düzünelerle nylon çorabı olsa bile, eğer piyasada nylon çorap yoksa, o kadın kahramanlık göstermeli nylon çoraplarım giymemeli. Tarihte bunun da misali var: Harbi takip eden senelerde, prenses Elizabeth ve Margaret şapka giyinmemiş, uzun müddet saçlarım eşarpla bağlamışlardı. Halbuki dolaplarında, onları senelerce idare edecek şapkaları vardı. Maksatları riyakârlık da değildi. Şapka alamıyan kadınların sıkıntısını paylaşmak, "iyi misal" olmak istemişlerdi.

Gene farzedelim ki, bir memlekette halk, yüksek mevki sahibi insanların ailece, makam arabalarında dolaşmalarını hoş görmemektedir. Bu kadınların hususi arabaları yoksa taksiye, imkânları yoksa otobüse, dolmuşa binmeleri ne kadar kendi lehlerinedir. İsveçte otobüse, trene binen çarşıda pazarda halk arasında dolaşan kral ailesine mensup kadınların otomobile binecek imkânları mı yoktur? Hayır, fakat böylece sempati toplarlar. Yorgun ev kadını, onları görünce maneviyatının düzeldiğini hisseder, gülümser.

Bütün bunlar, aslında sembolik hareketlerdir. Ufacık fedakârbklar, küçük yorgunluklarla elde edilir. Buna mukabil temin edilen kazanç muazzam ve o derecede zevk vericidir.

ren insandan herkes istifade etmek istiyecektir. İlk ağızda biraz mütevazi olmak ve kudretimizi ispat etmek lazımdır. Ancak, çalıştığımız müesseseye cidden faydalı olduktan sonra, bazı taleplerde bulunabiliriz. Muvaffakiyette sabır şartır.

İş aramaya giderken manevi vaziyetleriniz ve diplomalarınız kadar harici görünüşünüzün de rol oynayacağı muhakkaktır. 4yi ve teiniz giyinmiş olmaya dikkat edin fakat süslenmeyin, fazla boyanmaym, dansa gider gibi giyinmeyin. Göz kamaştırmak değil, iyi tesir bırakmak kâfidir.

Fazla konuşmayın ve dinlemesini bilin.. İnsan dinlerken, olduğundan da zeki görünebilir.

Çıktığınız yeri kötülemeyin.

Küçülmeden terbiyeli olun, laubali olmadan da nazik ve sevimli olabilirsiniz.

Nihayet düşünün ki, bir patron bir düşman değildir. O da size muhtaçtır. Sizin kendinize güveniniz varsa, onun da size güveni olacaktır.

Moda

Kış modasına dair

ilk yağmurlar, ilk serinlik başladı, önümüzde, uzun bir pastırma yazı var. Fakat kadınlar şimdiden kış gardroplarını düşünmeye başladılar. Büyük mağazalarda, ucuzluk da olsa, yaz kumaşlarına, sandallara itibar eden çok az.. Herkesin gözü tavyörlüklerde ve kış modası havadislerini veren gazete sütunlarında. Büyük terziler, sonbahar modasını kış modellerini çoktan hazırladılar. Her zamanki gibi, bunların Üzerinde büyük bir sır örtüsü vardır. Bu örtü ancak defileler yapıldıktan sonra açılır. Buna rağmen bazı haberler sızıyor. Moda mucitleri, kediye ciğeri gösterip kaçırır pozunda, bir kaç kelime ile kadınların merakını ve arzularını tahrik edip susmaktadırlar. Dior'a göre bu kış kadınlar ya çok dar giyinecekler, ya da çok bol. Çünkü bazı kadın dar giyindiği zaman cazibeli ve tahrik edici olur. Bazısı da aksine bol giyindiği zaman. Bu arada onun "Y" modasını ileri süreceğini söyliyenler de var. Bu sanatkârın, her mevsim başı, alfabeden ilham aldığı malûmdu.

Givenchy'ye gelince, düz hatlı kadından bıktığını ileri sürüyor. Suya sabuna dokunmayan, kibar ve zarif modeller bu mevsim, onu sarmıyacağa benziyor. Zaten, yaz mevsimi sonunda hazırladığı fistolu mayolar, bu sanatkârın kadını "büyümüş genç kız" manzarasından kurtarmak azminde olduğunu gösteriyor. Modelleri her zamanki gibi genç, neşeli fakat daha kadın havası taşıyacak şekilde hazırlanmaktadır. Bazı büyük terziler ise, doğrudan doğruya renklere sataşıyorlar: yeşil renk çok çirkinmiş, kadına yakışmazmış.. Halbuki, Fransızların meşhur bir sözleri vardır: zevklerle renkler münakaşa edilmeli derler.

Aslında hakikat şudur ki, kış mevsiminde, moda çok az değişecektir. Bizzat Dior'un da dediği gibi, altı ayda bir değişen moda birdenbire muazzam farklar gösteremez. Moda tarihinde, ihtilâller ancak bir kaç defa görülmüştür. Bunlar ekseri, harp sonlarına tesadüf eder. Son dünya harbinde de, böyle olmuş. Altı sene, modasız yaşıyan. dünya, birden bire bir moda ihtilâli arzusu duymuş. Diz kapaklarının üstüne çıkan entariler birden topuklara inivermişti. Bu istisnai vaziyetler haricinde, moda daima, yavaş yavaş yürür. Teferruatlardan doğan tedrici değişikliklere gelince, bunlar yavaş yavaş büyük değişikliklere yol açarlar.

Gene Dior'a göre, bir kadın son yaptırdığı elbiseyi, iyi seçerse, onu korkusuzca altı sene demode olmadan giyinebilir.

Sonbaharın ilk modelleri

İşte buna dayanarak, kadınlar plajlarda yanarken ve büyük terziler krokilerini çizerken, Parisin hazır elbisecileri, ilk elbise resmi geçitlerini yaptılar. Plajlardan çıplak olarak dönen bir çok kadınları cezbedecek modeller vitrinlerde hazır beklemektedir

Büyük bir zevkle hazırlanan bu hazır elbiselerde nazarı dikkati celbeden 5 müşterek nokta vardır:

'1. Tutunan A çizgisi

Dior Y çizgisi ile meşgul ola dursun; onun geçen mevsim ortaya attığı ve birçok münakaşalara yol a-

Sonbahara hazırlık başladı

Cepleri ayarladınız mı?

çan yaramaz A çizgisi nihayet tutundu ve sokağa indi.

Bir modelin, milyoner Amerikalılar tarafından satın alınması büyük terzileri sevindirir. Sevindirir ama, asıl onların gayesi yarattıkları modelin sokağa inmesi, halk tarafından tutunmasıdır. Çünkü her şeyde olduğu gibi, modada, en mühim kanaat notu halkın verdiği nottur. Yalnız, sokağa inen bu A çizgisi o kadar uslanmış, o kadar aklı başına gelmiş ki onu tanımak zor. Bol «tekli, bele oturan ve gittikçe bollaşan rahat ceketli pratik tayyörler, beden kısmı oldukça dar olan fakat eteğe doğru bollaşan kadını hem zayıf gösteren hem rahat ettiren mantolar, etekleri plili, döpiyes manzaralı tayyörler ilhamlarını hep o yaramaz A harfinden almışlar.

2. Klâsik tayyörler

Şıklığı rahata tercih edenler için gayet dar etekli, dümdüz ceketli, teferruatsız, hakiki tayyörler de hazırlanmıştır. Bu tayyörlerin kumaşları. fantezi de olabilir, tweed veya ekossli de tercih edilebilir.

Tayyörlerle, derli toplu saç şarttır. Bu kış saçları toplıyan çeşitli türbon modası çıkacaktır.

3. 3/4 ve 7/8 ceketler

Uzun senelerden beri, piyasadan çekilmiş olan 3/4 ve 7/8 ceketleri, bu mevsim sık sık göreceğiz. Bunların en başlıca hususiyetleri, tamamiyle iddiasız ve teferruatsız oluşlarıdır. Ne yakaları vardır, ne kol kapakları. Cepler birer kesintiden ibarettir. Yegâne süsleri düğmeleridir. Bir çoklarında yaka ve kol, cep kenarları lâstik örgü ile bitirilmiştir.

4. Kısaltılmış paltolar

Bu uzun ceket modası, kışlık mantolara bile tesir etmiştir. Ve çokkalın kumaşlardan yapılmış, sıcak ve tüylü kalın ceketler, etekleri kesilmiş palto hissi vermektedir. Paltonun kumaşından yapılan eteklikler de çok rağbettedir.

5. Renkli elbiseler

Yazın moda olan portakal rengi, koray, sarı, maviler, pembeler velhasıl Amerikan kıtasından Avrupa? ya gelen renk neşesi kışın da devam edecektir.

Son senelerde çok istismar edilen siyah, bazen çok koya gri veya kahverengi ile çarpışmak zorunda kalacaktır. Hattâ siyahın hâkim olduğu bir çok toplantılarda sık sık kırmızı ile de karşılaşacağız.

Kışa hazırlık

Evet, modada esaslı değişiklik yoktur ve kadınlar kış mevsimine huzur içinde bakabilirler ama biraz hazırlık da şarttır.

İlk serinler başlar, başlamaz, yün yumakları elle tutulur hale gelir. Vitrinlerdeki renk renk çileler gözlerimizi çeker. Kışa yeni bir ••kadın olarak girmek istiyen kadın, şişlerini ele alıp derhal işe koyulmalıdır. İnce bir beyaz veya gri kumaştan yapılmış pliseli bir etek üzerine öreceğiniz, dekolte bir mavi yün kazak veya uzun kollu kravatlı bir kırmızı bluz cidden hususi bir tip verecektir.

Eğer daha çok cesaret sahibi iseniz veya çalışkansanız, yünden bir tayyör ceketi, bir elbise, -bir rob de şambr da yapabilirsiniz, çünkü bu kış en büyük terzilerin koleksiyonlarında bile en çok yer işgal eden şey, muhakkak 'ki yün olacaktır.

Aile

Üçüncü adam

Hayatımda üç erkek var, herbir kolumda bir tane..

Bu sözleri söyliyen, Amerikanın bir numaralı sevgilisi Elizabeth Taylor'dur. Kendisi İngiliz artisti Michael Wilding ile evlidir ve iki tane de oğlu vardır.

Elizabeth Taylor
Üç erkekli kadın

"Liz" in evine giren üçüncü adam henüz beş aylıktır. Artist onu, tam 23 yaşına bastığı gün doğurmuştur. İdeal bir aile saadeti yaşıyan bu sanatkâr çiftin hayatına Hollywood'da, herkes imrenmektedi.

Bu kadar genç yaşta, iki defa üst üste anne olan Elizabeth Taylor bütün Amerikalıların takdirini kazanmış ve onun çocukluk resimleri mecmuaların, gazetelerin baş sahifelerine geçmiştir.

Vaktiyle Amerikanın sevgili nişanlısı ünvanını almış olan Liz şimdi ideal kadın, ideal anne sıfatlarını kazanmış ve cazibeli .olduğu kadar, saf ve temiz bir güzelliğe de sahip olan sanatkâr Hollywood'dakilerin karşısın- bir iyi misal olarak çıkarılmıştır!

Ekonomi

İki kadın yanyana gelince, muhakkak erkeklerden, bazen de kocalarından şikâyet ederler. Halbuki birçok erkekler, karılarını methetmekten hoşlanırlar. Geçen gün, Kadıköy vapurunda birisi anlatıyordu:

Doğrusu karım ekonomiye çok riayet eder. Allah razı olsun, yoksa geçinebilir miyiz? Bu ay başında, kendisine mantoluk kumaş aldı. Eh tabii biraz sarsıldık. Masraf parasından kısalım dedik. Böyle mühim vaziyetlerde hep beraber karar veririz. Karım çay tiryakisidir, ben de kahve tiryakisiyim. Bir ara ikisini de almamaya karar verdik. Böylece şekerden de ekonomi yapacaktık Fakat çaya da, kahveye de, şekere de yeni kavuşmuştuk. Dayanamadık. Karar vermek güçtü ama nihayet bir neticeye vardık. Dedim ya, şanslı adamımdır.

Birisi atıldı:

— Sabah akşam evde kahve mi pişireceksiniz ?

— Yok hayır, çay pişireceğiz ama karım - Allah aşkına iç, çok güzel olmuş - diye beni zorlamıyacak!

Portre

Marie-Chantal kimdir?

Güzel bir kadındır, fakat çok muntazam hatları, nefis cildi bile kimseye bir şey ifade etmez.

Zengindir, parası etrafındakilere bata

İtinalı ve iyi giyinmiştir, ona gülüm siy erek, alay ederek bakarlar.

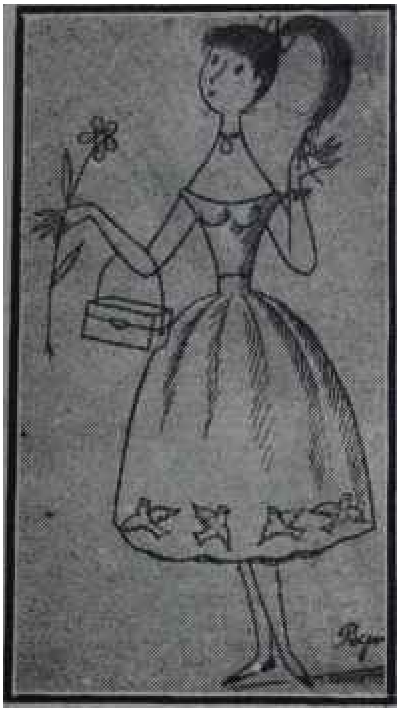
Bazen cömerttir, makbule geçme-.

Arkadaşlarını yedirir, içirir hep aleyhindedirler.

Fransız sosyetesinde, mecmualarda, sık sık ondan bahsedilir. Maceraları, hikâyeleri ağızdan ağıza dolaşır. Ressamlar resimlerini yaparlar. , Yakında kitabi - çıkacaktır. Marie-Chantal nerede oturur? Kaç yaşındadır, kimin nesidir? Pek az insan bunu bilir çünkü o bir şarkıcının muhayyelesinde doğmuş ve züppelikten boş kafalı, biblo tipi kadından nefret eden insanların ağzında büyümüş, bugünkü mevkiine yükselmiştir.

Şarkıcı Jacques Chazot, onu büsbütün uydurmamıştır. Söylediğine bakılırsa o, turnelerinden birinde, dans dersi alan "Marie-Chantal" isminde bir kıza rastlamıştır. Bu kız ve bir generalin karısı olan annesi züppeliğin ve snobizmin timsalidir. Şarkıcı ibretle, onları seyretmiş, ufak tefek hadiseleri mimlemiş ve Parise döndüğü zaman, şarkılarını söylemeğe başlamış. Meğerse herkesin muhitinde bir biblo kadın, bir Marie-Chantal varmış, herkes ona ait bir hikâye anlatmağa başlamış ve böylece Marie-Chantal Parisin en çok tanılan, en az sevilen kadını olmuş.

Belki Marie-Chantal'in nereden çıktığını çok az insan biliyormuş a-

Marie - Chantal
Herkesin aklında

ma herkesin malûmu olan bir şey varsa Marie-Chantal'in Patiste, en züppe muhitte yaşadığı imiş.

O, oda adedi az ve köşeleri çok, merdivenli, harikulade bir apartman katında oturmaktadır. Babası zengin bir taşralıdır, annesinin ise Böyle bir kaç maden ocağı vardır. Kendisine benziyen bir çok sevgili arkadaşları ile sık sık telefonda konuşur, onları karşılarken kahkahalar atar, arkalarından yüzünü kırıştırır.

Bir kocası da vardır. Fevkalâde nazik,' kibar ve iyi bir adam olduğu için onun gözle görünmiyecek kadar ufak ve ince olduğu tahmin edilmektedir. İşi? Şimdilik boştadır, daha doğrusu kayınpederinin işlerini ve kayınvalidesinin maden ocaklarını idare edebilmek üzere staj yapmaktadır

Marie-Chantal zengin olmadığını tekrar etmekten sevk duyar. Zenginlerin zenginlik ölçüsü tabii bambaşkadır. Meselâ Marie-Chantal evine davet ettiği misafirlere, ekseri, lop yumurta veya hap kadar sandviçler ikram eder. Tabii skoç viskisi mebzulen mevcuttur, içerler ve dansederler. Tabii radyo ile değil! Radyo bayağı bir şeydir. Marie-Chantal'ın radyosu yoktur.

Marie-Chantal lop yumurtaları yemek için Fath'ın bir elbisesini giymiştir. Vakıa bu elbise kira ile alınmıştır ama gene de arkadaşlarının gözlerini kamaştırmıştır.

Çocukları dadı ve mürebbiye büyütür tabii.. Marie-Chantal yalnız saman zaman onlara nasihatler verir.

İşin tuhafı Marie-Chantal her mevzuda, nasihat ederken gayet makuldür. Hattâ selâhiyetlidir diyebilirsiniz. Hesap bilmez, fakat en zor kumar oyunlarında mahirane toplamlar yapar. İlk mektepte bile sınıfta kaldığı halde, bir senede bülbül gibi İngilizce 'konuşmasını öğrenmiştir. Çünkü insan, bu asırda İngilizce öğrenmeden yaşıyamaz. Otomobil de kullanır.. Hattâ sıkışırsa, yürüyebilir de..

Ama en mahirane yaptığı şey arkadaşlarını çatlatmaktır.

En nefret ettiği insanlar da: züppeler ve snop'lar!

●

Marie-Chantal mevsim başında, akar suyu bulunmayan bir memlekette bir yazlık ev sata almış, kuyu kazdırmış Arkadaşlarına telefon ediyor: •

— Başıma gelen felâketi bilseniz, su yok diye kuyu açtırdık, petrol çıktı!

●

Marie-Chantal her zaman gittiği meşhur lokantadan çıkarken, garsona sokulur:

— Çantamı, unutmuşum, bana elli lira ödünç verebilir misinle, der.

Garson acele ile, parayı çıkarır:

— Buyuran hanımefendi.

— Sizde kalsın. Bahşişinizdir.

-

Marie-Chantal çok sevdiği kardeşini kaybetmiştir. Onu son bir defa görmek için baş ucuna gider ve birden yanındakilere:

— Görüyor musunuz, der, tik'leri kalmayınca, o ne kadar güzelleşmiş!

-

Marie-Chantal çok heyecanlıdır. Arkadaşına telefonu açar: Öyle bir macera yaşadım ki anlatamam, bir yere gidecektim. Baktım hislin Cadillac'ı annem almış, babam ise sabahtan Jaguar ile gitmişti. Austin de kocamda.. Ben metroya bindim!

●

Marie-Chantal üç gündür aç olduğunu söyliyen dilenciye:

—• Bu kadar rejim zararlıdır dostum der, kendinizi zorlayıp bir şeyler yemeğe gayret etmelisiniz!

●

Marie-Chantal'in hikâyeleri ciltlere sığmıyacak kadar çoğalmaktadır.

Bütün bu hikâyeleri uyduranların hıncı, şüphesiz ki taşralı generalin kızı üstünde toplanmıyor.. Hakiki Marie-Chantal o değildir.

Hakiki Marie-Chantal, vaktiyle bütün cemiyetlerde sık sık görülen hattâ hoş karşılanan boş kafalı, basit fakat güzel, biblo tipi kadındır.

Bu kadın, bugünkü hayat şartlarına intibak edemiyecek kadar aptal ve o nisbette de tehlikelidir. Uydurulan şarkıların, hikâyelerin hedef ise yeryüzündeki bütün Marie-Chantal'leri gülünç etmek onları barındırmamaktır.

Etrafımızda ne çok ve ne çok Marie-Chantaller var!

1955 senesi Havvası

Amerikada, iki gece, üst üste aynı mağazaya girerek elbise çalan hırsızı yakalarlar, hâkim huzuruna çıkarırlar.

Hâkim merakla sorar:

— Pek iyi dostum. İki gece üst üste aynı mağazaya girmekteki maksadın ne idi, bize izah edebilir misin? Bir fikri sabitin mi var?

Mahkûm bir an durur, gülümser ve çok safiyane, şu sözleri söyler:

— Doğrusunu isterseniz. Karım o mağazada bir elbise görmüş. Çok beğenmiş; "erkeksen buna ne yapar yapar, alır bana getirirsin" dedi. Gece yola çıktım. Beni, camda bekliyordu. Elbiseyi görünce: — Sersem diye haykırdı, bu demode şeyi ne yapayım. Aynı kumaş ama model bambaşka. O gece neşesiz geçti. Ertesi sabah hanımla mağazaya gittim, elbiseyi bana gösterdi. Ben de, ikinci bir deneme yaptım. Karun modaya düşkündür, hâkim bey, her mağazadan giyinmez!

Hırsız ne olmuş bilen yok, fakat hırsızın karısı 1955 senesi Havvası ilân edilmiş!

Diğer bir şekli
Herkesin, dilinde

K İ T A P L A R

HÜKÜMDAR

(Yazan : Niccolo Machiavelli. İtalyanca aslından çeviren : Yusuf Adil Egeli Ankara 1955 Yıldız Matbaası. 108 sayfa, fiyatı: 300 kuruş.)

Yazarın hayat ve şahsiyetinden bir iki çizgi nakledersek, bu meşhur eser hakkında fazla bir şeyler söylemeğe lüzum kalmıyacaktır: "Pisa'yı güzellikle alamıyor musunuz; pek âlâ, o halde zorla alınız." Bu sözle, siyasette bütün iki uçların ortasının hata ve zaaf eseri olduğunu ifade eden Niccola Di Bernardo Dei Machiavelli 1469-1527 yılları arasında Floransada yaşamıştır. Bir devlet adamı, tarihisi ve ediptir. 30 yaşında iken - ordu ve harb komisyonu olan - Onlar Meclisine sekreter olarak girdikten sonra adı, siyasi işlerde geçmiye başlamıştır.

Makyavelli, o zaman İtalyada bulunan diğer devletlere ve Fransaya 23 defa siyasi vazifelerle gönderildi. Bu seyahatlerinde yakından tanıdığı ve her türlü hareketini "hikmeti devlet" saydığı Cezar Borgia, en mühim eseri olan Hükümdara kahraman oldu,

Makyavelli adı, bütün dünyada, usun zaman hilenin, iki yüzlülüğün, tertipli ve hesaplı zulmün anlamdaşı olarak kullanılmıştır. Politikada gayeye ulaşmak için, ahlâka mugayir de olsa, her türlü vasıtayı meşru gören Makyavelli, adını .böyle bir anlayışa alem olarak bıraktı. Büyük Frederik'in, kendisine canavar diyecek kadar sert hücumları içine alan Anti-Machiavel adlı kitabına muhatap oldu.

Hükümdar adiyle dilimize çevrilmiş olan Prenses, Machiavelli'nin siyasi fikirlerini ihtiva etmektedir. Degişen nizamlara ve şekillere rağmen her devirde tatbiki örneklerine rastlıyabileceğimiz bu fikirler ve kitap o devir İtalya tarihinin bir panoraması olarak da ele alınabilir. Makyavelli'nin teşkilâtçı, vatansever taraflarına rağmen hükümdar, idare edenleri kötü olmaya zorlıyan tarafiyle ve bütün dünyada bir istibdat kanunu şöhreti kazanmıştır.

Tercümede, eserin eskiliğine ve konuya uygun bir çeşni, Osm anlıcanın ve Türkçenin munis kelimelerini içine alan bir ifade güzelliği vardır.

•

DECAMERON HİKAYELERİ

(Boccaccio'dan hikâyeler. Türkçeye çeviren : Dr. Feridun Timur. İstanbul 1955 Ekin Basımevi. 104 sayfa, fiyatı 100 kuruş.)

Dante İtalyan nazmının kurucusu sayıldığı gibi, Giovanni Boccaccio da İtalyan nesrinin kurucusu sayılır. Decameron, bu büyük edibin en tanınmış eseridir. 600 senedir değerini muhafaza eden bu eserde, 3 erkekle 7 kadının 10 gün içinde birbirlerine anlattıkları 100 hikâye vardır. 'Kahraman kadının ağzından nakledilerek birbirine bağlanan- bu hikayelerdeki canlılık, zamanla değişmeyen beşerî unsur ve realizm yazarı ve eserini Ölümsüz yapmıştır. Decamerondan 12 hikâye, Türk okuyucularına daha önce tanıtılmıştı. 13 ü de bu kitapla verilmektedir. Nakledilen hikâyelerin adları şunlardır: Rahibin suçu, Asti'li Rinaldo, İngiltere Kralının Kızı, İhtiyarlar için Takvim, Manastırın Bahçıvanı, Kadın isterse, Aşk ve Hile, Cebrail Aleyhisselâm, Aşk Uğrunda, Zina. Kadının Fendi, Calandrinonun Domuzu, Cimriliğin Sonu ve Erkek Severse.. Eser Varlık Kitaplarının 141 inci kitabıdır.

•

HİSTOLOJİ GENEL BÖLÜM

(Yazan : Prof. Dr. Kâmile Şevki Mutlu. Ankara 1955 Doğuş Matbaası. 161 sayfa, fiyatı: 15 lira.)

Hücre, sitoplasma, çekirdek, merkez cisimciği, hücrenin vital fonksiyonları, epitel dokusu, örtü veya koruma epiteli, bez epiteli, destek dokusu, bağ dokusu, kan, kıkırdak, kemik ve kasların dokuları, iskelet kası, kalb kası, sinir dokusu başlıkları altında, hücrenin morfoloji ve vital fonksiyonlariyle bütün organların bünyesine katılan epitel- destek- kas ve sinir dokuları incelenmektedir. Her konuya, morfolojik karakteri belirten tarifle girilmiş, embriyolojik gelişme kısaca anlatılmış ve elemanter incelemeye geniş yer verildikten sonra, özel fonksiyonlarla dejeneratif ve rejeneratif olaylara da temas edilmiştir. Kitap, bilhassa tıb öğrencileri için faydalıdır.

-

1955 YILI MİLLİ SAVUNMA KONFERANSI

(Yazanlar : Kur. Yb. Kemal Somkaya - Kar. Bnb. Emin Özbek. Ankara 1955 E U. Basımevi. 51 sayfa, fiyatı: 30 kuruş.)

Hava kuvvetleri ve sabotaj yakın harplerin en kuvvetli ve müessir silâhları olmuştur. Yaşamak istiyen bir millet için harb er veya geç mukadderdir. Muhtemel bir harbin korkunç tahrip maddelerinin tesirinden korunmak için yapılacak hazırlıklara, sulh içinde geçen her gün bir fırsattır. Şimdiye kadar hava kuvvetlerine kargı pasif, sabotajlara karşı aktif ve pasif korunma hususlarında çıkarılmış olan kanun, talimatname nizamname, talimat, kitap ve broşürlerden faydalanılarak yazılmış olan bu eser, bilhassa aktif olarak koruma teşkilâtında vazife almamış kimseler için lüzumlu malûmatı ihtiva etmektedir. E. U. Personel Başkanlığı Moral Şubesi yayınlarındandır.

•

PRATİK VE TEKNİK ARICILIK

(Yazan: Gerede Ziraat Öğretmeni ve Arıcılık Uzmanı Selâhettin Özbek. İstanbul 1955 Sinan Matbaası. 94 sayfa, 250 kuruş.)

Arıcılık kursları müfredat programına uygun olarak yazılmış olan eser, arıcılığa ait yeni bilgileri ve sualli cevaplı 140 maddeyi içine almaktadır. Arıcılıkla ilgisi bulunan her vatandaşın feyizlenebileceği şekilde- yazılmış olan bu eserde ele alınan konuları ara başlıklarını, işleniş sıralarına göre naklediyoruz: arıalığın önemi- ve faydaları, arı ailesi, arı peteği, arıların gelişmesi, arı ailesinde işbölümü, ân kovanları, arıcılıkta kullanılan alât ve malzeme, petek yapımı ve çerçevelere takılması, ballık sandığının konulması, gezginci arıcılık, oğul, oğul arılarının bakımı, oğulveren kovanların bakımı, suni oğul, bal hasadı, dört mevsimde yapılacak işler, arı ailesinin kışlatılması, arılara âna olan canlılar ve arı hastalıkları, arılarda kötü huylar, ana arının yetiştirilmesi...

•

NOTLU - İZAHLI İŞ HUKUKU VE SİGORTA MEVZUATI

(Hazırlıyanlar : İşçi Sigortaları Avukatlarından Orhan Başarı • Naim Tezmen. İstanbul 1955 Kutulmuş Matbaası - Üniversite Kitabevi. 568 sayfa, ciltli.)

İleri cemiyetlerin yarım asırdan beri büyük bir titizlikle geliştirmeğe çalıştıkları iş hukukunun temelleri, denebilir ki memleketimizde, 1036 yılında 3008 sayılı İş Kanunun kabulü ile atılmıştır. 20 yıla yakın bir zamandır iş hukukumuz bu sahada kabul ve neşredilen bir çok kanun, tüzük, kararname, kazai içtihat ve idarî kararlarla bir hayli gelişmiş ve başlı başına bir hukuk branşı olarak gelişmiş bulunmaktadır. Bu gelişmeye muvazi olarak iş hukukundan fay dalananlar yüzbinleri aşmıştır. "Yeni bir hukuk branşı olarak beliren bu sahanın, hususiyetlerini, mevzuatını ve içtihatlarını notlu ve izahlı bir şekilde ve tam olarak bir arada bulunduran eser, bu sahada çalışanların büyük bir ihtiyacını karşılamış olacaktır. Hâkim, avukat, idareci ve tatbikatçılar kadar bu kanundan faydalanmak durumunda olan şahısların da istifadelerini mümkün kılacak bir şekilde hazırlanmıştır. İş hukukunu ve İşçi Sigortalarını ilgilendiren kanunlar, nizamnameler, tefsirler, Bakanlar Kurulu kararları, talimatnameler, talimatlar, tarifeler. Devlet Şûrası, Temyiz Mahkemesi ve Yüksek Hakem Kurulu emsal kararları, Çalışma, Adliye, Dahiliye, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekâletinin, İş D. Reisliğinin, İşçi Sigortaları Genel Müdürlüğünün tamim ve mütalâaları, not ve izahlar kitabın iki bölümünde ele alınmış ve ayrıca nümerik, analitik ve alfabetik fihristler ilâve edilmiştir. İş hukuku ve sosyal sigorta ile" ilgili çalışmalarda da faydalar sağlıyacak olan eserin bölümleri başparmak indekslerine (thumb index) ayrılarak, kitaptan istifade azami şekilde kolaylaştırılmıştır.

BUNLAR HEP HAKİKATTİR

İngil terenin Staffordshire ' şehrindeki bir yüksek mektebin talebeleri fizik profesörlerini kendilerine bedenî eziyet yapmakla itham ederek alâkalı makamlara şikâyet etmişlerdir. Şikâyet edilen profesör derslerine iyi çalışmayan ve yahut sınıfta kendisini dinlemeyen talebenin iki eline de birer elektrik telli tutturmakta ve bir dinamoyu çalıştırmak suretiyle tellerden elektrik geçiriyormuş. Bu şekilde elektrik cereyanına çarpılan talebe kendini yerde buluyormuş. İlgili makamlar şimdi durumu incelemekte ve bu elektrik cereyanının vücuda zarar verip vermediğini araştırmaktadırlar. (Reuter)

•

Güney Kore'nin evli Budist rahipleri başlarında bulundukları 1000 mabedin kontrollerini ellerinden kaçırmamak için karılarını boşamağa başlamışlardır. Güney Korede evli rahiplerin adedi 5000 dir. (A. P.)

•

Bombay'da çocuğu olduğu takdirde onu Kali mabuduna kurban etmek adağında bulunan bir Hintli evlendiği karısından bir çocuğu olunca yavruyu iki buçuk yaşma kadar arslan sütü ile besledikten sonra götürüp Kati mabedinde kurban etmek istemiştir. Vaziyetten haberdar edilen polis, zavallı çocuk babasının bıçağı altında can vermek üzereyken bu korkunç cinayete mani olabilmiştir.

(Time)

•

Amerikanın Şimali Karolina eyaletinin Raleigh şehrinde oturan Troxler adında bir adam, tuğla yerine şişe kullanmak' suretiyle bir ev yapmıştır. İrili ufaklı 3 bin şişeden inşa edilen evden sahibi Tröstler çok memnun olduğunu söylemektedir. Bu enteresan buluş üzerinde tetkikler yapılmaktadır. (News-Week)

•

Almanyanın Freiburg belediyesi bir kazın hatırasına izafeten şehrin meydanına bir âbide dikmiştir. Bu kaz, ikinci dünya harbi esnasında Anglosaksonların meşhur hava bombardımanlarından beş dakika evvel uyanıp etrafı telaşa verecek derecede bağırmak itiyadında imiş.. Gece yarısı kazın sesine uyananlar böylece düşman uçaklarının gelişini zamanında haber alıp sığınaklara gizlenirlermiş. (Reuter)

•

Danimarkanm Ronnedo şehrinde Hans adında bir tüccar karısı ile birlikte bir -motosiklet gezintisi yaparken arkasında bulunan karısı motosikletten düşmüştür. Aradan tam üç çeyrek saat geçtikten sonra karısının yokluğunu farkeden 'Hans bütün gece karısını aradıktan sonra sabaha karşı bir koruluğun yanından geçerken kadını sapasağlam bir vaziyette bulmuştur. Yalnız düşmenin tesiriyle hasıl olan bir şok neticesinde kadın hafızasını kaybettiğinden kendisini bir akıl hastahaneasine kaldırmak icabetmiştir (Reuter)

-

Kış sonlarında dağlardaki karlar yumuşayıp nemlendiğinden skilerle dolaşmak hayli güç bir hale gelmektedir. İlkbahar iptidasında da kayak sporu yapmanın imkânını araştiran Avusturyalı bir mühendis yeni bir tip kayak imal etmiştir. Firngleiter adındaki bu yeni tip ski eskisine nisbeten daha geniş ve çok kısadır. Bu suretle kayak severler, senenin büyük kısmında spor yapmak imkânını elde etmektedirler.

News-Week)

Farenin cambazlığı

Sus kimse duymasın

-

California'da oturan Nat Bilox adında bir adam on beş günlük iznini sayfiyede geçirmek istemiş, fakat gittiği yerde müthiş bir yağmur yağdığından bu on beş günü otelde kapalı olarak geçirmiştir. Nat Bilox açık gözlük edip sayfiyeye hareketinden evvel fena havalara karşı sigorta olduğundan otel idaresine ödediği 150 dolar çıktıktan sonra sigorta şirketinden 535 dolar tazminat almıştır. (Time)

Hollanda da Assen kilisesinin mektep gazetesinin 18 yaşındaki başyazarı Sjoerd Rodemoud yüksek gayeler peşindedir. Sir Winston' Churchill'e müracaat eden genç başyazar, gazetesi için bir mülakat istemiştir. Başvekile soracağı sual şudur : "— istikbali yüzlemek bakımından gençlere tavsiyeniz nedir ?." Sjoerd Yorkshiredeki bir beynelmilel kampta kalan altısı Hollandalı, altısı Alman ve sekizi de İngiliz 20 gençten birisidir. Avam kamarasına yapılan bir ziyareti müteakip Sir Winston'a yazdığı bir mektup bir kaç gün evvel kampa asılmıştır. Avam kamarasını ziyaretleri esnasında gençler başvekili nutuk verirken görmüşlerdi. Bu, Sjoerdin üzerinde o kadar 'büyük tesir bırakmıştır ki, üç defa daha avam kamarasına gitmiştir. Mükemmel İngilizce konuşan bu başmuharrir demiştir ki : "— Hollanda da herkes Sir Winstonu merak eder. Onu, tarihin yapıcısı addetmektedirler."

(Reuter)

-

Bir kimyager tavuklara renkli yu-"murtalar yumurtlatmak için bir madde keşfetmiştir. Bu madde kırmızı, 'yeşil ve sarı olmak üzere üç renk yumurta temin etmektedir. Tavuklara lâzım gelen ilâç yerildikten sonra, bir hafta müddetle renkli yumurtalar çıkmaktadır. Bu kimyevi maddenin yumurtanın evsafına zarar vermediği de tesbit edilmiştir. - (Time)

-

Amerikan gıda maddeleri enstitüsü tarafından neşredilen bir habere göre, yapılan tıbbî ve ilmî tetkikler, yumurta, zeytin ve istiridyeler, şimdiye kadar sanıldığı gibi kuvvet veren gıda maddeleri meydanına girmemektedir .Aksine olarak bu maddelerin mide ve bağırsakları yordukları bu uzuvların çalışmalarına engel teşkil ettikleri ve bu yüzden vücudun iktisap ermesi lâzım gelen kuvvetin israfına yol açtığı bildirilmektedir. (Reuter)

-

Benjamin Oliver Davis Jr. Başkan Einsenhower tarafından geçenlerde Washington'da Uzak doğu hava filosu başkanlığına getirilmiştir. General Davis birleşik devletler ordusunda bu kadar yüksek payeye erişen ilk zenci olmuştur. Kendisi 1935 da West Pointten mezun olmuş, ikinci dünya harbînde 332 nci tabura İtalya da kumanda etmiş ve bir çok yüksek nişanlarla taltif edilmiş kıymetli bir askerdir.

-

Musiki şehri diye tanınan Viyanada trafik işaretleri bile müzikli olmaktadır. Viyanada kaldırımların kenarlarına ızgaralar döşenmeğe başlanmıştır. Şoförün dalgınlığından dolayı veya her hangi bir sebebten dolayı bir otomobil yolun ortasını bırakıp da kenara kaçacak olursa bu ızgaralar ihtizaz ederek güzel bir melodi yaratmakta ve şoförün aklım başına getirmektedir. Tecrübeler müsbet netice verdiği takdirde ızgaralar şehrin "bütün yollarına konulacaktır. (AJP.)

F E N

Atom

Cenevre atom konferansı

Birleşmiş Milletler Teşkilâtının tertip ettiği ilk milletlerarası atom enerjisi konferansı iki hafta süren bir çalışmadan sonra 20 Ağustosta sona erdi. 72 millete mensup 1260 ilim adamı atom enerjisinin barıştaki tatbikatı hakkında konuşmak ve fikir teati etmek üzere Cenevrede toplanmışlardı. Muhtelif guruplara ayrılarak ve her gün öğleden evvel ve sonra üçer oturum yaparak kesif bir şekilde çalıştılar. Bütün konferans süresince 400 den fazla ilmî konuşma yapıldı. Atom enerjisi tatbikatının bütün cephelerini içine alan bu konuşmalar zamla zaman fizikçilere, kimyacılara, mühendislere, madencilere, biyoloklara ve doktorlara hitap ediyordu. Oturumlar arasında delegeler, yanlarındaki sayısı bir hayli kalabalık müşavirler ve yüzlerce meraklı ile beraber Cenevrede Milletler Sarayının salonlarında açılmış olan ilk atom sergisini gezdiler. Bir çok milletin katıldığı bu sergide atom enerjisi hakkında fikir veren öğretici modeller yanında bilhassa Amerika, İngiltere, Rusya ve Fransa gibi memleketlerde şimdiden kurulmuş olan büyük atom tesislerinin fotoğraflarını, bâzı plânlarını ve hattâ küçük maketlerini, sonra atom enerjisinin sanayideki tatbikatına ait çeşitli aletleri gördüler. Nihayet akşamları kokteyl partilerde ve yemeklerde küçük guruplar halinde bir araya gelerek teklifsizce fikir teati ettiler. Bu muhtelif temasların hiç birinde siyasî meseleleri meydana çıkarmamıya son derece dikkat edildi, ilim adamları başka milletlerden meslekdaşlarıyla gayet açık bir şekilde konuşmıya gayret ettiler ve bu gayretlerinde bir dereceye kadar - ama önceden tahmin edilenden daha ileri bir dereceye kadar - muvaffak oldular. Gerçekten Cenevre atom konferansının elle tutulur, gözle görülür ilk sonucu atom enerjisi alanında hüküm süren gizlilik perdesini bir hamlede adamakıllı aralaması oldu. Bir taraftan Amerikalılar ve İngilizler, öte taraftan Ruslar gerek uranyum arama ve işletmede, gerek atom enerjisi laboratuvarlarında kullandıkları bir çok gizli usulleri anlattılar; şimdiye kadar tecrübe ettikleri çeşitli reaktörlerden aldıkları sonuçlan teferruatıyla açıkladılar ve meslekdaşlarının bu konulardaki sorularına kacamaksız cevaplar verdiler. Gene gizli kalan bazı meseleler de oldu. Meselâ Ruslar memleketlerinde ne kadar ve nerelerde uranyum veya toryum bulunduğunu söylememekte isrâr ettiler. Halbuki başka bütün memleketler bunu açıklamakta bir mahzur görmemişlerdi. Sonra hidrojen enerjisinin sanayide kullanılması gayesiyle yapılan araştırmalar hakkında büyük devletlerin delegeleri sıkı bir ketumiyeti muhafaza ettiler. Bu bir iki istisna bir tarafa bırakılırsa Cenevre Konferansı sonunda atom enerjisinin barış tatbikatı alanın esaslı hiç bir noktanın gizli kalmamış olduğu söylenebilir.

Konferansı takip edenler, hayatımızın her cephesinde önceden tahmin edilemiyecek kadar geniş ve derin tesirler yapacak yeni bir sanayi inkılâbının eşiğinde bulunduğumuzu gayet iyi hissettiler. Amerikalısından, Rusundan, Hintlisine kadar her milletten ilim adamları atom enerjisinin sanayide, ziraatta veya tıpta yepyeni bir tatbikatını anlattıkça dinleyicilerin kafasında bu gerçek gittikçe daha berrak olarak belirdi.' Yeni sanayi inkılâbının ilk müjdesi dünyadaki enerji sıkıntısını ebediyen ortadan kaldırması olacaktır. Gerek düşük tenörlü uranyum ve toryum yataklarından istifade işinde ve gerek atom yakıtlarını suni olarak imal etme işinde son senelerde başarılan ilerlemelerin konferansta ortaya konmasıyla anlaşılmıştır ki bu gün bilinen uranyum ve toryum rezervleri dünyanın daha binlerce senelik enerji ihtiyacını karşılayacak kadar zengindir. Halbuki mevcut kömür ve petrol tükenmek üzeredir. Meselâ ingiliz heyetinin raporunda, enerji istihsali işinde kullanılmıya devam edildiği takdirde 150 - 200 sene sonra dünyada işe yarar kömür ve petrol rezervi kalmıyacağı tahmin ediliyor. Görülüyor ki şimdiki haliyle uranyum ve toryum teknolojisi bize binlerce senelik enerji vait ediyor. Fakat hepsi bu kadar değil, dahası var. ilk belirtileri ortaya çıkmış olan yeni bir gelişme bir kaç bin senelik limiti de aşmıya ve insanlığın eline hiç tükenmiyecek bir enerji kaynağı vermiye hazırlanıyor. Bu, hidrojen bombasında meydana çıkan ve termo - nükleer enerji veya birleşme (fusion) enerjisi denilen hidrojen enerjisini ehlileştirip kullanma imkânıdır.

Hidrojen enerjisi

Konferansın açılış toplantısında başkan .Hintli fizikçi Prof. Homi Bhâbha bu ihtimali ortaya attı. Açış nutkunun bir yerinde "önümüzdeki 20 sene içinde termo - nükleer enerjiden istediğimiz şekilde istifade etmenin yolunu bulacağımıza inanıyorum. Bu ihtimal gerçekleştiği zaman artık dünyada enerji darlığı diye bir şey kalmıyacaktır, çünkü elimize geçecek yakıt maddesi Okyanusların suyu kadar bol olacaktır" dedi. Bhatba'nın kastettiği termo - nükleer enerji hidrojen atomlarının birleşerek helyum atomu meydana getirdikleri esnada ortaya çıkan enerjidir. Gerek hidrojen bombasının korkunç patlama gücünün, gerek güneşin etrafa yaydığı muazzam enerjinin kaynağı bu hidrojen reaksiyonudur. Yalnız atomlar arasındaki böyle bir reaksiyondan hatırı sayılır bir enerji elde edebilmek için pek çok sayıda atomun kendiliğinden reaksiyona girmesini sağlamalı, yani bir zincirleme reaksiyon meydana getirmeliyiz. Belirli miktarda Uranyum - 235 atomları bir araya getirildiği zaman bir zincirleme, reaksiyon kendi kendine başlayıp devam ediyor. Halbuki hidrojen atomlarını sadece bir araya getirmek kâfi değil, - zaten kâfi gelse denizler tutuşurdu - ayrıca bu atomlara milyonlarca derece yüksekliğinde bir sıcaklık vermek gerekiyor. Böyle yüksek sıcaklıklar şimdiye kadar ancak bir atom bombası patlatmak suretiyle elde edilebiliyor ve hidrojen bombası patlatmak suretiyle elde edilebiliyor ve hidrojen bombası bu şekilde patlatılabiliyordu. Hidrojenin birleşme enerjisinden sanayide istifade için bu yüksek

Milletlerarası atom enerjisi konferansı

Atomla sulha hizmet

sıcaklıkları laboratuvarda, atom bombası kullanmadan elde etmenin yolunu bulmak zorundayız. Bhatha'ya bakılırsa, ya atom parçacıklarını hızlandırmaya yarıyan aletler (bilhassa liveer hızlandırıcılar) kullanarak veya dinamitli yüksek güçlü küçük infilâk maddeleri yardımıyla zincirleme reaksiyon için gereken şartlar yakında gerçekleştirilebilecektir. Yakıt olarak tabi! hidrojen yerine bunun daha az bulunan bir çeşidi - bir izotopu - olan ağır hidrojen (döteryum) kullanılacaktır; çünkü ancak bu takdirde zincirleme reaksiyon başlatılabilir. Ağır hidrojen tabiatta normal hidrojenle 5000 de bir oranında karışmış Olarak bulunur. Meselâ deniz suyundan çıkarılan hidrojenin 5900 de biri ağır hidrojendir.

Bhatha'nın eyimser sözleri konferans muhitinde ve dışarıda heyecanlı akisler uyandırdı. Gazeteciler derhal üç büyük atomcu devletin delegelerini bulup tefsirlerini sordular. Zaten hidrojen bombası infilâk edeli beri Amerika, ingiltere ve Rusyada aynı enerjiyi sanayiye de tatbik etmek için çalışıldığı haberleri sağdan soldan sızmıştı. Fakat şimdiye kadar resmî bir açıklama yapılmamıştı. Delegeler' gine de Bhatha kadar açık ve kesin cevaplar vermekten kaçındılar. Amerikan Atom Enerji Komisyonu Başkanı termo - nükleer enerjiyi enlileştirmek için uzun vadeli bir programla çalıştıklarını, yavaş yavaş ilerlediklerini, fakat ani ve büyük bir gelişme henüz beklemediğini söyledi, İngiliz heyeti başkam Sir John Cockroft da aynı konuda epey zamandır çalıştıklarını ve sonuçların ilerisi için ümit verici olduğunu söyledi, fakat tam başarı için yakın veya uzak bir zaman tasrih etmekten kaçındı. Yalnız Rus delegeleri hiç bir açıklama yapmadılar.

Hidrojenin birleşme enerjisinden barışta istifade yolu bulunduğu gün dünya gerçekten denizlerin suyu kadar tükenmez bir enerji kaynağına kavuşmuş olacaktır. Aynı zamanda hidrojen enerjisi uranyum veya toryum enerjisinden çok daha ucuza mal olacak gibi gözükmektedir. Çünkü Amerikan Atom Enerjisi Komisyonunun takdir ettiği fiyatlara göre bir kilogram ağır hidrojenin 280 dolar etmesine karşılık bir kilogram uranyum - 235, 22000 dolardan fazla tutmaktadır. İlk bakışta hidrojen enerjisi 'çok daha iktisadi göründüğü için Bhatba'nın eyimser tahmini uranyum sanayine büyük paralar yatırmış olan bazı firmaları telaşa düşürdü. Fakat şüphesiz henüz bu kadar telaşa yer yoktur, Termo - nükleer enerjinin ne zaman ehlileştirileceği belli olmadığı gibi ehlileştiği gün uranyum enerjisinin her sahada yerini alması da icap etmez. Her iki enerji çeşidinin de kullanılacakları yerlerin daima bulunacağını kabul etmek dahi'makuldür.

Rus reaktörleri

Konferansta en çok ilgi çeken konuşmalar, muhtelif milletlerin şimdiye kadar yapıp işlettikleri çeşitli reaktörler hakkında bilgi verdikleri otu-

Atom Enerjisi Alfabesi

Atom: Atom kelimesi Yunancadan gelir, bölünmez manasındadır. Her hangi bir maddenin kimyasal usullerle daha fazla ufalanamıyacak en küçük parçasını gösterir. Başka bir deyimle, hidrojen, oksijen, v.s... gibi bir kimyasal elemanın en küçük parçasıdır. Muhtelif atomları elektrikî usullerle hızlandırıp birbirleriyle çarpıştırırsak daha da parçalandıklarını farkederiz. Yalnız böylelikle bir elemandan başka bir elemana geçilir. Her hangi bir atomun içinde protonlar, nötronlar ve elektronlar gibi parçalar vardır. Protonlar pozitif elektrik yüklü, elektronlar negatif elektrik yüklü, nötronlar ise yüksüzdür. Protonlar ve nötronlar bir arada atomun, çekirdeğini teşkil ederler. Kütleleri çekirdeğin yanında çok küçük olan elektronlar bu çekirdeğin etrafında dönerler. Muhtelif sayıda proton, (nötron ve elektronların bir araya gelmesiyle muhtelif elemanların atomları meydana çıkar. Bu gün 101 çeşit kimyasal eleman biliniyor.

Atom enerjisi: Protonları ve nötronları atom çekirdeği içinde bir arada tutan kuvveti doğuran enerjidir. Bu enerjiyi hesap etmek için Einstein'ın kütle - enerji bağıntısın - dan faydalanılır. Bu bağıntıya göre küçük bir kütlenin kaybolmasıyla büyük bir enerji ortaya çıkar. Bir atomun her hangi bir çarpışma sonunda bölündüğü parçaların toplam kütlesi atomun eski kütlesinden daha küçük oluyorsa bu kütle farkına karşılık gelen enerji miktarı bölünme esnasında açığa çıkar. Bölünmede elde edilen atom enerjisi budur.

Bölünme reaksiyonu (Fission): Uranyum - 235 veya plutonyum gibi bazı ağır atomların çekirdeklerine bir nötron çarparsa bu büyük çekirdekler kendiliklerinden aşağı yukarı eşit iki parçaya bölünürler ve bu esnada bir miktar enerji ile birlikte üç nötron açığa çıkar. Ortaya çıkan atom enerjisi bölünme mahsulü çekirdeklerin ve nötronların hızla hareketleri şeklinde kendini gösterir.

Bölünebilir maddeler: Bölünme reaksiyonunu veren maddelerdir.bu sebeple atom yakıtı olarak kullanılırlar. Üç çeşittir : Uranyum-235, uranyum - 233 ve plütonyum (Uranyum-235 demek çekirdeğinde 235 tane proton ve nötron olan uranyum demektir). Uranyum - 235 tabiî uranyumda binde 7 oranında bulunur. Tabiî uranyumdaki uranyum-235 in miktarını arttırmakla zengin - leştirilmiş uranyum elde edilir. Plütonyum tabiatta bulunmaz, ancak reaktörler içinde uranyumdan sunî olarak imal edilir. Keza uranyum - 233 de toryumdan sunî olarak elde edilir. Toryum bölünebilir bir madde değildir.

Atom veya çekirdek reaktörü: Atom enerjisini elde edip kullanmıya yarıyan alete reaktör denir. Reaktörün esas kısmında bir miktar bölünebilir madde, meselâ plutonyum bulunur. Burada, bir plutonyum atomunun bölünmesinden çıkan nötronlar başka pluton

yum atomlarına çarparak onların da

bölünmesine ve bir kısım enerjiyle birlikte yeni nötronların ortaya çıkmasına sebep olurlar. Böylelikle bölünme reaksiyonu bir atomdan ötekine sirayet ederek gittikçe yayılır. Bu zincirleme reaksiyon sayesinde teker teker bölünmelerde çıkan küçük enerj iler toplanarak hatırı sayılır bir enerji elde edilir. Bu enerji de bütün plutonyum kütlesinin ısınmasıyla kendini gösterir. Zincirleme reaksiyonun başlayabilmesi için belirli bir miktardan daha büyük kütlede bölünebilir madde bir araya getirilmelidir. Gereken bu en küçük kütleye "kritik kütle" denir-

Reaktörün içindeki nötronların plutonyum atomlarına çarpmadan geçmelerini önlemek için bu nötronları yavaşlatmak icap eder. Bu maksatla grafit veya ağır su gibi maddeler 'yavaşlatıcı" olarak kullanılır. Reaktörde hasıl olan ısıyı plutonyum kütlesinden alıp dışarı vermek İçin de bir soğutma tertibatına ihtiyaç vardır. "Soğutucu" olarak su, basınçlı gaz veya erimiş madenler kullanılabilir.

Reaktör çeşitleri: Muhtelif maksatlar için çeşitli reaktörler yapılmıştır. Plutonyum reaktörlerinde tabii uranyumdan plutonyum imal edilir. Denizaltılara ve gemilere konularak reaktörler pervaneleri döndürecek türbini çevirecek buhar enerjisi temin ederler. Elektrik santrallarına konulacak güç reaktörleri keza buhar türbinleri vasıtasıyla elektrik enerjisine çevrilecek ısı enerjisi verirler. "Üretici" tipte bir reaktör yaktığından daha fazla bölünebilir madde hasıl eden bir reaktördür; bu çeşit reaktör yakıtın fiyatını düşürdüğü için bilhassa elektrik santralların da işe yarıyacaktır. Nihayet sadece çıkardığı nötronlarla atom fiziğinde incelemeler yapmak üzere kullanılan araştırma reaktörleri vardır.

Birleşme reaksiyonu (Fusion): 4 hidrojen atomunun veya 2 ağır hidrojen atomunun bir araya gelip bir helyum atomu hasıl ettikleri reaksiyondur. Meydana gelen helyumun kütlesi başlangıçtaki atomların kütleleri toplamından daha küçük olduğu için bu esnada bir miktar enerji açığa çıkar. Gerek hidrojen bombasının, gerek güneşin etrafa yaydıkları enerjinin kaynağı (bu reaksiyondur.

ramlarda dinlendi. Meselâ Rus delegesi Bokhintsev bir seneden beri çalıştırdıkları 5000 kilovattık bir tecrübe atom santralının özelliklerini uzun uzadıya anlattı. Bu santralın reaktörü oldukça eski, adeta demode olmuş bir tiptedir; yavaş nötronlarla çalışıyor ve su ile soğutuluyor. Sonra bu suyun sıcaklığından istifade edilerek bir buhar kazanındaki başka bir sû kütlesi buharlaştırılıyor ve bu buhar, elektrik akımını doğuracak türbini çeviriyor. Rus delegesinin de itiraf ettiği gibi bu usulle elektrik elde etmek biç de iktisadi bir iş değildir. Blokhintsev daha ileri tipte bir reaktör kullanacak olan 100,000 kilovatlık büyük bir atom santralının plânını da kısaca anlatmıştır. Ayrıca, Rus heyeti içinde bulunan tanınmış fizikçi Prof. Veksler dünyanın en büyük atom parçalama aletini inşa etmekte olduklarını haber vermiştir. Prof. Veksler atom parçalama aletlerinin yapılmasında büyük bir gelişme sağlıyan "faz kararlılığı" prensibini Amerikalı Prof. E. McMillan ile aynı zamanda keşfetmiş olan Rus bilginidir. Bu sebeple konuşmasını batılılar büyük bir dikkatle dinlemişlerdir. Veksler'e göre inşa halindeki yeni alet protonlara 10, milyon elektron - voltluk bir enerji verebilecektir. Bugün mevcut büyük aletlerin çoğu Amerikadadır, bunların Kaliforniyada bulunan en büyüğü - adına "Bevatron" diyorlar - protonları 6 milyar elektron - volta kadar hızlandırabiliyor. Demek bu yeni alet sayesinde Rusya atom parçalayıcı dev aletler yansında ileri geçecektir. Fakat her halde ancak kısa bir müddet için. Çünkü Amerikada başka bir prensibe - kuvvetli foküs prensibine dayanan çok daha kudretli aletler yapılmıya başlanmıştır bile. Bu büyük aletlerin atom enerjisi tatbikatıyla doğrudan doğruya bir ilgisi yoktur; bunlar maddenin en küçük parçaları olan atom, çekirdeklerinin yapılarım incelemek için kullanılan araştırma aletleridir.

Batıdaki ilerlemeler

İngilizlerle Amerikalılar en yeni ve ileri tipik tecrübe reaktörleriyle sonuçları anlattılar,İngiliz heyeti başkanı Sir John Cochroft'un izah ettiği bir üretici reaktör bilhassa ilgi çekti. Bu, hızlı nötronlarla çalışan bir tabii uranyum - plutonyum reaktörüdür ve işlediği müddetçe yaktığı her plu tonyum atomuna karşılık iki tane yeni pltonyum atomu hasıl etmektedir. Bu bire iki oranı - ki yüzde yüz verim demektir - üretici tip bir reaktörde şimdiye kadar elde edilen en büyük verimdir. Yalnız Cochroft'un "Zephyr" adım verdiği bu reaktör küçük bir deneme aletidir, enerjisi bir kaç volttan ibarettir, uranyum ihtiva eden çekirdeği de bir silindir şapka büyüklüğündedir. Aynı üretme prensibi büyük enerjili santrallara tatbik edildiği zaman verimin düşmesini beklemelidir. Konferansta Amerikalılar da hızlı nötronlarla çalışan güç reaktörlerinden bahsettiler. Atom Enerjisi Komisyonuna bağlı Argonne laboratuvarı şefi Dr. Walter Zinn üretici tipte bir hızlı nötronlu güç reaktörünü anlattı. Bu reaktör de yakıt olarak tabiî uranyumla karıştırılmış plutonyum kullanıyor ve yaktığı her plutonyum atomuna karşılık 16 yeni plutonyum atomu imal ediyor. Böylece alet durmadan çalıştırılırsa beş buçuk sene sonunda içindeki bölünebilir madde (plutonyum) miktarı iki misline çıkmış olacaktır. Başka bir Amerikalı fizikçi toryum ve uranyum - 233 karışımı ile işliyen bir üretici güç reaktörünün plânlarım anlattı. Ancak bu ve bunun gibi bazı modeller henüz inşa halindedir, işlemeye başlamamışlardır.

Kendi yaptıkları veya yapacakları reaktörler hakkında konuşan başka milletler de vardı. Kanadalılar gelecek sene Chalk River'de çalışmıya başlayacak olan reaktörlerinin nötron fiziği için dünyanın en iyi araştırma aletlerinden birini teşkil edeceğini söylediler. Fransızlar 'Saclay tesislerindeki P-2 reaktörünün özelliklerini bildirdiler. Basınçlı gazla soğuyan bu reaktürde ısı alıp vermesi çok uygun şartlarda yapılıyor; Fransız ilim adamları aynı prensibi yakında kurulacak büyük atom santrallarında da tatbik edeceklerdir. Nihayet Norveçli, Hollandalı ve isveçli delegeler, kendi reaktörlerinin özel taraflarını belirttiler.

Atomdan elektrik' istihsali işinde konferanstan önce yapılan tahminleri çok değiştirecek bir açıklama görülmedi. İngilterede bugün atom - elektriğinin kilovat - saati 0.7 sente mal oluyor ve böylece atom - elektriği kömür - elektriği ile rekabet etmiye başlamıştır, İngiltere 1975 e varıncaya kadar istihsal ettiği elektriğin yüzde kırkını atomdan elde etmeyi planlamaktadır. Amerikada kömür veya su enerjisinden elde edilen elektrik daha ucuza - ancak 0.3 sente - mal olduğu için atomun rekabet etmesi biraz daha güçtür. Amerikalı delegeler 1970 civarında atom - elektriğinin maliyetini 0.4 sente düşürebileceklerini tahmin ettiler.

Kongre

Gündem

Milletlerarası askerî tababet ve eczacılık komitesinin dokümantasyon ofisi 18 inci içtimaını İstanbul'da yapacaktır. Tesbit edilen tarih 28 Ağustos 1955 - 1. Eylül 1955 arasıdır. Dört gün sürecektir. Açılış töreni 28 Ağustos 1955 te saat 16 te Yıldızda, Şale köşkünde olacaktır. Bu törende Millî Savunma, Sağlık ve Sosyal Yardım bakanları, Komite başkanı Felten ve komite genel sekreteri J. Voncken ve Türkiye delegesi söz alacaklardır. Beş altı ay kadar önce bütün teşkilâta dahil memleketlerin delegelerinden bir yıllık çalışmalarının raporları istenmiştir.. Ayrıca dokümantasyon bürosunun 1964 yılı çalışmalarına ait bir rapor da bu ilk toplantıda okunacaktır. Sonra 18 inci toplantının gündemi tesbit edilecek, 1956 da Buenos-Aires'te toplanması mukarrer bulunan 15 inci milletlerarası tababet ve eczacılık kongresinin organizasyonu yapılacaktır. 14 üncü büyük kongre geçen yıl Argentine hükümetinin davetile Buenos-Aires'te toplanacaktı. Takarrür eden tarihten az önce bazı siyasî sebeplerden ötürü Arjentine hükümeti bu kongreyi organize edemiyeceğini bildirdiğinden milletlerarası tababet ve eczacılık komitesi müşkil bir duruma düşmüştü. Bu sırada Luxemburg gran-düşesine baş vuruldu. Gran-düşesin ve sayın eşinin lütüfkâr müsaadeleri ve himayeleriyle 14 üncü kongre 7-13 - Kasım - 1955 tarihleri arasında Luxemburg'da toplandı. Bu kongrenin konularından ve genel olarak milletlerarası tababet ve eczacılık komitesinin kuruluşundan ve faaliyetlerinden ve daha önceki kongrelerden bu derginin ikinci cilt, 30 uncu sayısında geniş bir şekilde bahsetmiştik, işte Şale köşkünde yapılacak dokümantasyon bürosu toplantısında, Buenos-Aires'te gelecek yıl toplanması mukarrer bulunan 16 inci milletlerarası tababet ve eczacılık kongresinin yani Argentine hükümetinin tekir ettiği toplantının organizasyonu da yapılacaktır. Şale köşkündeki toplantılara da ayrıca geçen yıllardan kalan bir konu da ele alınacaktır. Yougoslave delegesi tarafından geçen yıl, Luxemburg'daki 17 inci dokümantasyon bürosu toplantısında bir konu ileri sürülmüştü. Bu konu "savaşta sağlık teşkilâtının korunması- ismini taşımakta idi. Dokümantasyon bürosu bu konunun bir anket halinde geliştirilmesine karar vermiş ve genel sekreterin imzasını taşıyan 10 Ocak 1855 tarihli bir yazı ile bütün delegelerin şu üç nokta üzerine dikkatlerini çekmiş, bu suallerin en geç 1 - Eylül - 1855 tarihine kadar cevaplandırılmasını istemişti. Bu sualler şunlardı:

Anket

Tıbbî sahada (koruyucu devletlerin, puissance protectrice) faaliyetleri nasıl olacaktır?

Harp halindeki silâhlı kuvvetlerin hasta ve yaralılarının variyetlerinin İslahı hakkında 12 - Ağustos - 1949 tarihli Cenevre sözleşmesinin 102 inci maddesinde "Muhasebatın hemen başlamasından itibaren hasta ve yaralı harp esirlerini muayene etmek ve bunlar hakkında faydalı her türlü tedbirleri almak, üzere muhtelit tıbbî komisyonların tayini, vazifeleri ve çalışma tandan işbu sözleşmeye bağlı nizamname hükümlerine uygun olacaktır" denilmektedir. Anlaşmaya ek olarak sunulan yukarda bahsi geçen -muhtelit tıbbî komisyonlar hakkındaki nizamnamede- ise bu komisyonların:

Orduda Türk Kadını

Dr. Esad EĞİLMEZ

Bir hafta kadar önce subay olarak yetiştirilecek ilk Türk kızının, İnci Arsan'ın muayenesini yaptık. Ufak bir tereddüdümüzden alınan bu cesur Türk kızı harb okuluna kabulünü engelleyecek bir sıhhi bahaneden âdeta korkuyor gibi endişali bir halde gözlerimizin'içine bakıyordu. Mutad sıhhi kurul tetkiklerinin uzamasından müteessirdi. Biran önce işlerini bitirmek, formaliteleri tamamlamak ve tarihin irinden gelen muazzam bir ordunun lallarında kahraman erkek kardeşlerinin yanında yer almak istiyor, üniformanın hasretini çekiyordu. Kendisine sabırsızlanmamasını tavsiye ettik. Taptığı işin büyük bir inkılab olduğunu, bir ileri harekete önderlik ettiğim, Türk kadınına şerefli bir yol açmakta bulunduğunu anlattık. Bu kadar önemli bir ödeve başlarken ve tarihte Harp okulundan mezun ilk kadın - subay olmak şerefini kazanırken ufak tefek gecikmeler ne ifade edebilirdi?

Türk tarihinde isim bırakmış, devirler açmış, kahramanlıklar yaratmış, imparatorluklar idare etmiş bir Çok Türk kadını biliyoruz. Ancak Harp okuluna doğrudan doğruya kaydolarak subay yetişmeye heves eden ve bu istek üzerinde İsrarla durarak' bütün engelleri yenen ilk Türk kın hiç şüphe yokki İnci'dir. Bu müteşebbis Türk kızının yaptığı hareketin üzerinde dikkatle durulması gereken bir çok tarafları vardır. Sıhhi bakımdan kadınların asker olmaları uzun bir münakaşa konusu olabilir. Ban engeller ileri sürülebilir. Fakat şimdiye kadar hatırlanmamış olmasına üzüldüğümüz bu teşebbüs muhakkakki yerinde, lüzumlu ve faydalıdır. Bunu başka hareketlerin de takib edeceği şüphesizdir. Meselâ kızlarımız neden askerî tıbbiyeye yazılmasın ve asker doktor olarak, askerî eczacı, dişçi, kimyaker ve askeri hâkim olarak ordu saflarında hizmet almasın. Onun bu sahalarda da subay üniformasile görmek göğüslerimizi kabartan bize haz ve gurur veren bir olay olacaktır. Askerliğin bu dallarına da kızlarımızın ilgi göstereceklerine şüphe yoktur. Amerika'da Pentagön'a bağlı arabaları idare eden şoförlerin bayan gedikliler olduğunu görmüştük. Hattâ bu arabalarda seyahatler yaptık. İntizamlarına, temizliklerine ciddiyetlerine ve disiplinlerine hayran kaldık. Arabalara çocuklarına gösterdikleri ihtimamı gösteriyorlardı. Bu arada asker hastahanelerimizde çalışan ve adetleri de gittikçe azalan hemşirelerimize hala rütbe vermemiş olmamızın büyük bir noksanlık ve haksızlık olduğunu da hatırlatalım. Servisleri idare eden teğmen, üsteğmen, yüzbaşı, binbaşı hattâ yarbay ve albay rütbesindeki hemşirelerin yarattıkları disiplin havasını, ciddiyet, gurur ve emniyeti de yabancı diyarlarda görmüştük. Kızlarımızı bu ödevlere davet ederken kendimize düşen vazifeler de vardır. Evvelâ onların askeri okullara alınması işlerinin kanunlara bağlanması lâzımdır. Sonra bayanların sıhhî durumlarına, beden kabiliyetlerine uygun özel talimatnameler hazırlanması icab eder. Elimizdeki 1851 baskısı beden kabiliyeti talimatnamesinin birinci maddesi yalnız askerlik mükellefiyeti olanların muayenesine yetki vermektedir. Bütün bu pürüzlerin giderilmesi gerekmektedir. Şüphesiz bir erin bir gediklinin, bir subayın beden kabiliyeti, boy, beden ve göğüs ölçüleri bir kadın subayınkine denk olamaz. O halde elimizdeki 103 no.lu sıhhî muayene talimatnamesile beden kabiliyeti talimatnamesinin bu yönden yeniden gözden geçirilmesi icab eder.

Sözümüzü bitirirken İnci Arsan'ın aralarına katıldığı Harp okulu öğrenicileri gibi çalışkan, ciddî, fedakâr ve çelik iradeli olmasını temenni eder, mukaddes ordumuzun saflarında, Harp okulundan mezun ilk kadın - subay, olarak onu şimdiden selâmlarız. -

ikisi bitaraf bir memleketten, üçüncüsü esirleri elinde tutan devletçe tayin olunmak üzere üç azadan terekküp edeceği, bitaraf azalardan birinin bu komisyona riyaset edeceği yazılmaktadır. Koruyucu kuvvetler ve milletler teriminden ne kast edilmektedir? Hami devlet anlaşmada imzası olan fakat savaş dışı kalmış devlet demektir. Yogoslavya delegesinin sunduğu tezde hamî devlet terimi üzerinde İsrarla. durulmaktadır. Böyle bitaraf bir organizasyonun Cenevre anlaşmasını kontrol etmesi zaruridir. Ancak bazı devletler bu gibi kayıtlara girmeğe pek taraftar görünmemektedirler. Halbuki hamî devletlerin büyük ödevleri olacaktır.. Cenevre anlaşmasının 8 inci maddesinde: "işbu sözleşme, anlaşmazlık halinde bulunan tarafların menfaatlerini korumakla mükellef hamî devletlerin işbirliği ile ve bunların kontrolü altında uygulanacaktır. Hamî devletler bu maksatla diplomasi ve konsolosluk memurlarından mâda kendi uyruklarından veya başka tarafsız devletler uyruklarından delegeler tayin edebilirler. Anlaşmazlık halindeki taraflar ham! devletin temsilcisi veya delegelerinin Vazifesini mümkün olduğu kadar geniş ölçüde kolaylaştıracaklardır." Onuncu maddede de: "Bu sözleşmede hamî devlet tabiri işbu maddenin anlamına göre, hamî devletin yerine kaim olan teşekkülleri de ifade etmektedir." denilmektedir. 1049 tarihli Cenevre anlaşmasının *12* inci maddesinde de: "Silahlı kuvvetler mensupları ve 13 üncü maddede sayılan diğer şahıslardan yaralı veya hasta olanlar her halü kârda saygı görecekler ve korunacaklardır. Bunlar cinsiyet, ırk, milliyet, din, siyasi akide veya buna benzer herhangi bîr kıstasa dayanan aleyhte hiçbir tefrike tabi tutulmaksızın kendilerini elinde bulunduran devlet tarafından insaniyetle muamele görecekler ve tedavi edileceklerdir. Bunların hayatlarına veya şahıslarına karşı her nevi tecavüz ve bu meydanda öldürülmeleri veya yok edilmeleri, işkenceye maruz bırakılmaları, üzerlerinde biyolojik deneyler yapılması, kasten tıbbî yardımdan ve ihtimamdan mahrura edilmeleri veya bulaşıcı hastalık yahut enfeksiyon tehlikesine maruz bırakılmaları katiyen yasaktır. Tedavi esnasında ancak tıbbî zaruret sebebile sıra hususunda tercih yapılabilir. Kadınlar cinsiyetlerinin gerektiği bütün hususî ihtimamlarla muamele göreceklerdir. Muhasıma; hasta ve yaralı terk etmeğe mecbur olan bir muharip taraf, askerî zaruretlesin müsadesi nisbetinde bunların bakımlarına yetecek ve yardım edecek sağlık personelini ve levazımını onlarla beraber bırakacaktır." denilmektedir- Bütün bu hallerde Cenevre anlaşmasının hüsnüniyetle tatbik edilip edilmediğini kim- kontrol edecektir? Himaye kuvvetleri veya hamt devletler yahud da onların teşkil ettikleri muhtelif tıbbî komisyonlar silâhlı bir çatışma halinde olan taraflar arasında nasıl bir tıbbî ve sıhhî kontrol kuracaklar, yardımlarını nasıl yapacaklar, Cenevre anlaşmasının hükümlerini nasıl yerine getirerek savaşları daha insanî-bir şekle sokacaklardır?

Milletlerarası askerî tabebet kongresi
Bunlar birer delegedir

Eski teklifler

Bu kontrol işini sağlamak üzere daha önceleri de bir takım çalışmalar yapılmıştır. Meselâ 1934 te Monaco'da hazırlanan projeye göre, gayri muharip devletler arasında ve esir kamplarında sıhhî yardımlar yapabilir. Bu enternasyonal organ ayni zamanda Cenevre anlaşmasının tatbikatım da kontrol edecek, harbin daha insanca yapılmasını sağlayacak - humanisation de la guerre - ve devletlerin, üzerinde bir kuvvet olarak Cenevre anlaşmasının başlıca garantisini teşkil edecektir.

1949 da Cenevre diplomatik konferansında Fransa tarafından ileri sürülen bir teklifte de milletler arası yüksek bir komitenin kurulmasından bahsedilmektedir. Bu komite insanca anlaşmaların tatbikattaki zorluklarını gidermeğe çalışacaktır. Bu komitenin azası olacaktır. Milliyet farkı gözetilmeden bu azalar yüksek şahsiyetler arasından, moral otoriteleriyle tanınmış, düşünce hürriyetleri dünyaca bilinen ve insanlığa yaptıkları hizmetlerle şöhret kazanmış kimselerden seçilecektir, ilim ve din adamlarından, diplomatlardan, Nobel mükâfatı kazanmış olanlardan, yüksek hâkimlerden bu komiteye bir çok namzet bulunabilir. Namzetlerin listesi konvansiyonu imzalıyan devletler tarafından bir misli fazlasiyle tayin edilirler. Halen meri konvansiyonu imzalıyan her devletten gönderilen bir delege özel bir konferans halinde toplanarak bu 30 komite azasını seçerler. Bu komite 3 yıl için vazife görecektir. Üyeler, genel asamble önünde, bir harp vukuunda kendilerini bu işe vakfedeceklerine dair and içeceklerdir. Bu üyelerin, muhasun taraflarda dahil olmak üzere anlaşmayı imzalıyan bütün devletler tarafından diplomatik dokunulmazlıkları tanınmalıdır.- Yine bu üyelerin sanatlarını ve ödevlerini icra ederken hürriyetleri, istiklâlleri ve dokunulmazlıkları teminat altına alınmalıdır. Üyelerin seçimini takip eden ilk iki ay içinde komite' nizamnamesini, bürosunu, toplanma terini tesbit etmiş bulunacaktır.

Bir başka yol da 1949 Cenevre diplomatik konferansında 2 no. lu hal çaresi adı altında gösterilmiştir. Bunda "himaye edici kudretler"ni yokluğu halinde harp kurbanlarım korumak ve 1949 Cenevre anlaşmasını tatbik etmek için himaye kudretlerinin veya hami devletlerin ve muhtelit tıbbî komisyonların yerine kaim olmak ve ödev yapmak üzere milletler arası bir organizasyonun kurulması için derhal gerekli etüdlerin yapılması tavsiye edilmektedir. 2) Anketin ikinci sorusu, bir silâhlı çatışma halinde gayrı muhariplerin ve bitarafların sıhhî yardımı meselesidir. Bu konuyu da daha önce (iztirapta tarafsızlık yoktur) başlığı altında yine bu dergide incelemiş olduğumuzdan tekrarlamak istemiyoruz.

3) Anketin üçüncü sorusu da milletlerarası mahiyet arzetmiyen bir silâhlı çatışmada sağlık servislerinin statüsüdür. Bu gibi çatışmalara iç savaşlar denilmektedir, ispanya'da, Yunanistan'da, Kore'de bunun feci misalleri görülmüştür. Bu hususta yine 1949 Cenevre anlaşmasının üçüncü maddesinde şu kayıtlar vardır: Milletler arası olmıyan bir silâhlı anlaşmazlığın yüksek âkid taraflardan birinin topraklan, üzerinde çıkması halinde anlaşmazlığa taraf teşkil edenlerden herbiri aşağıdaki hükümleri uygulamakla mükellef olacaklardır:

1) Muhasamata doğrudan doğruya

iştirak etmiyenler, silâhlarını terk edenler ve hastalık, yaralanma, mevkuftuk veya herhangi bir sebeple muharebe dışı kalanlar, ırk, renk, din, akide, cinsiyet, doğum, servet veya buna benzer herhangi bir kıstasa .dayanan ve aleyhte görülen hiçbir tefrik yapılmadan insanî surette muamele göreceklerdir. Bu sebeple yukarıda bahis konusu kimselere aşağıdaki muamelelerin yapılması nerede ve ne zaman olursa olsun memnudur ve memnu kalacaktır.

a) Hayata, vücud bütünlüğüne ve şahsa tecavüz, her nevi katil, sakatlama, vahşice muamele, işkence, eziyet.

b) Rehine almak.

c) Şahısların izzeti nefislerine tecavüz, bilhassa hakaretimiz ve haysiyet kırıcı muameleler.

d) Medenî milletlerce elzem olarak tanınan adlî teminatı haiz nizamî bir mahkeme tarafından önceden bir yargılama yapılmadan verilen mahkûmiyet kararları ile idam cezalarının infazı.

2) Yaralı ve hastalar toplanacak ve tedavi edilecektir.

Görülüyorki bu maddede sağlık servislerinin bu durumlarda hangi kuvvete dayanarak hangi yetkilerle nasıl çalışacağına dair bir kayıt yoktur.

Anlaşıldığına göre Şale köşkündeki toplantıların en önemli konusunu yukardaki üç' sorudan teşekkül eden bu anket ve bu ankete verilen cevaplar teşkil edecektir. 18. inci dokümantasyon toplantısının başka önemli konuları da vardır. Meselâ asker hekimlerini silah altında tutma ve gerektiği zaman silah altına alma zorlukları, sağlık hizmeti okullarında- öğretim, sağlık servislerinin idaresi için subaylardan müteşekkil bir komisyonun kurulması zarureti gibi konular bu arada sayılabilir. Şale köşkü toplantılarına bir çok asker hekimin katılacağına şüphe yoktur. Bu arada askerlik konusunu ilgilendiren bir hayli serbes tebliğ de dinlenecektir. Dört gün içinde çalışmalara iştirak eden dünyanın dört köşesinden gelmiş delegelere istanbulini bir çok yerleri gezdirilecek, eşsiz güzellikleri gösterilecek, resmî veya hususî ziyafetler verilecektir. Delegelerin beraber getirecekleri aileleri için ayrı bir program tertiplenmiştir. 30 Ağustos zafer bayramı da bir çok savaşlara iştirak ederek göğüslerini nişanlarla süslemiş bulunan dünya ordularının kahraman mümessillerinde, barışın ve insanca savaşların eşsiz yaratıcıları Türk er ve subayları hakkında müsbet fikirler uyandıracaktır. Komitenin seç3ceği delegelerden müteşekkil bir heyet de aynı günde uçakla Ankara'ya gelerek Atatürk abidesine çelenk koyacak ve Cumhurbaşkanımız tarafından kabul edilecektir. Dokümantasyon bürosuna bu çok insanî ödevinde başarılar diler toplantıların bütün dünya ve yurdumuz için hayırlı neticeler vermesini temenni ederken dünya memleketlerinin seçkin üyelerine "hoş geldiniz" deriz. — Dr. E.E.

R A D Y O

Ankara

Parasızlık

Ankara radyosu idarecilerine bir kaç haftadanberi yeni bir dert arız olmuştu. Hakikaten masaların önünde duran, kafalarını işgal eden mesele mühimdi, ele alınmasında her zaman fayda vardı. Fakat şurası da muhakkaktı ki, radyo idarecilerinin bu mesele üzerinde yapacakları pek fazla bir mesele yoktu. Çünkü mesele kolaylıkla halledilebilecek, kolaylıka içinden çıkılabilecek nevi dertlerden değildi.

idarecileri meşgul eden meselenin ehemmiyetini tek kelime ile anlatmak kabildi : Parasızlık...

Radyoevlerine bu sene bütçe müzakereleri sırasında, komisyonda daha

İskender Ege
Makamına sahip mi?

geniş tahsisat ayrılması ilgili bakanlık tarafından talep olunmuştu. Fakat komisyon üyeleri fazla olarak verilecek paranın radyoları daha mükemmel hale getirip getirmiyeceği noktasında şüpheli idiler. Çünkü devletin parası ile beslenen o kadar müessese vardı ki, ne edilse, ne yapılsa bir türlü istenilen randımanı veremiyordu. Meselâ Anadolu Ajansı, her sene daha modern bir anlayış için de çalışacağı iddiası ite komisyonun huzuruna getirilir, hattâ her sene yeni imkânların bulunup tatbik edilmesi vaadi ile fazla tahsisata mazhar olunur, neticede o müessese gene de o müessesedir. Değişen ya bir müdür yahutta bir umum müdürdür.

Radyolar da bugüne kadar ayni tarz bir anlayışa hedef olmuşlardı. Bu müesseselerin de bir tanzime ihtiyaç gösterdiği bir hakikatti. Defatle, gerek geçen iktidar zamanında, gerekse bugünkü iktidar zamanında bütçe komisyonu radyoların halkın anlayışına uygun olarak tanzim ve tertip edilmesinde fayda görmüştü. Tabiatiyle bütçe komisyonunda radyoların çalışma tarzına muhtelif müfrit fikirler katanlar bulunuyordu. Meselâ sadece alaturkaya yer verilmesini, günde pek az miktarda alafranga musikinin gözetilmesini istiyenler vardı- Bunun aksi kanaatte bulunanlar da görünmüyor değildi. Bütün bunlara rağmen, her şeyin en makulunu bulmak vazifesi gene de işi idare edenlere verilmiştir. Neticede milletvekilleri radyolara daha geniş tahsisat tanırken, bu miktarın verilmesini kabul ederken bir tek gayeyi hedef tutuyorlardı: Radyo, istenilen vasıfları uygun olacak hale sokulsun...

Yenilikler yapılsın, iyi elemanlara, genç istidatlara imkân tanınsın, deniliyordu. Neticede, istenilenden uzaktır. Tamamen ayrı bir görüş tarzı İçinde hareket edilmeğe başlanılmıştır. Bir bütçe komisyonu ve dolaysiyle Meclis radyolara geniş para imkânları tanırken düşündüğü, yeniliklerin yapılması ve işin daha dikkatle ele alınması idi. Halbuki malî senenin girişinden bu yana yenilik vasfı altında toplanmağa çalışılan ancak bir kaç hâdise radyoevine gelip yerleşti ve gerisi bomboş kaldı. Eldeki para imkânları ile temin edilen sanatkârlara dağıtılan paralarda kati bir ölçü elde bulundurulmadığı İçin radyoevine bugün bir "parasızlık" hâkim oldu.

Parasızlığın verdiği neticelerin başında bazı büyük sıfatı verilen programların artık şahısların iştiraki ile değil, plâkların mikrofona konulması ile dinleyiciye duyurulması gelmektedir. Bu büyük programların başında Sadi Hoşses'in "erkekler topluluğu", diğeri de Fahri Kopuz'un idare etmekte olduğu ince saz gelmektedir. Parasızlık radyoevine gelip çattığındanberi bu programdaki koroya iştirak eden sanatkârların ücretini ödiyememek durumu hasıl olmuş, neticede bu programların "muvakkat" kaydı ile sanatkârdan azade tutulması cihetine gidilmiştir. Şimdi radyoda dinlediğiniz bu programlar, diğer büyük sıfatlı programlar gibi plaktan olmakta ve günün icaplarına uyulmadan eski havaları çalmak, eskileri tekrarlamak her şeye tercih edilmektedir. Radyoevinde tutumu belli olmıyan bir ücret tevziine AKİS daha önce işaret etmiş ve bunun mahzurlarını ortaya koymuştur. Bugün durum bütün çıplaklığı ile kendisini hissettirmektedir. Eski günleri ulaklarla yad etmekten başka bir çare kalmamıştır. Bunun ne zamana kadar böyle devam edeceğini kimse bilemez. Muvakkat kaydının bir an önce kaldırılmasına çalışmak şarttır. Dinleyici, daima eskileri ve plâkları dinlediğini anladığı günü belkide sevdiği programlardan elini çekecek ve herhalde memnun olmadığını söylemekten kaçınmıyacaktır.

Bir radyonun senelik çalışma programı olmalıdır. O program gereğince

hareket etmesi, günlük programları ona göre ayarlaması şarttır. Avrupa radyoları yeni bir seneye girerken bir senelik faaliyetlerin ana statüsünü hazırlamak sureti ile işlerini kolaylaştırmak cihetine giderler. Hattâ o kadar ki mevsimine göre bir hazırlık yapmak onlar için normalin başında gelen bir hâdisedir. Bir senenin ana plânı elde bulunduktan sonra geriye yapılacak iş sadece detayların - ki onlar için günlük program - hazırlanması işi kalır ki ciddiyetle ele aldıkları bu meselede de şaşmadan ve büyük bir büronun faaliyeti ile işleri kolaylaştırırlar. Herhalde bir Londra radyosu memleketinin değerli bir sanatkârının ölüm yıldönümünü dışarıdan birisinin söylemesi ile hatırlamaz. Arşivinde u hususta geniş malumat vardır. Eğer o sanatkâra geniş bir yer vermek icap "ediyorsa, bunu evvelden hesaplar, kimlere ne miktar yer verileceğini: bilir ve ona görehareket etmeyi ihmal etmez. Tıpkı bunun gibi, B.B.C. radyosunun bu senelik programa göre bir senelik para hesabı vardır. Yapacağı işleri daha önceden bilen bir müessese olarak, o seneye ne miktar paranın ayrılması lâzım geldiğinden gayet net bir hesapla haberi vardır. Hangi sınıf sanatkâra hangi miktar para verileceğini de bildiği için tahsisatındaki ayarlamanın bütün sene bitmiyeceğini, bitirilemiyeceğini çok iyi hesaplamıştır. Bu muazzam hazırlıktan - tabiî ki bizim için - sonra her ne olursa olsun, esas programında büyük bir değişiklik yapmıyacağını herkes bilir. Buna göre bir değişiklik talebinde bulunulamaz. Anormal vak'alar, bir muazzam hadise karşısında şaşırmaz, programının neresinde değişiklik yapmak icap ediyorsa, ki bu ender olan hadiseler dendir, oradan yapar ve bütün programı altüst etmez. Bu anormal vak'aları karşılayacak miktarda tahsisatı her zaman vardır ve asla bu miktar kendisini kaybetmez.

Temenni edilen şudur ki, bi Ankara - radyosu da ayni tarz bir çalışmanın içinde bulunsun, meselâ bir erkekler korosunun bir sene müddetle ücret olarak idare edebileceğini gayet iyi bilsin. Böyle bir anlayışa, bu tarz bir çalışmaya geçildiği zaman, uzun vadeli bir program ve plân içinde hareket edildiği anda işlerin bütün karışıklıktan kurtulduğuna bizler gibi radyo idarecileri de şahit olacaklardır. Her sene bir büyük komisyonun bu işi deruhte etmesine çalışmamaktaki ısrarın sebebi nedir, bilinemiyor. Mademki elde eleman yoktur, mademki garp anlayışının işleyişi hakkında tam malumat sahibi kimse bulunmamaktadır, hiç değilse bu yokluğu açıkta söylemeli kabul etmeli ve o iyi iş - liyen müesseselerin memleketlerine elemanlar göndermeliyiz. Bu elemanların oradan aldıkları faydalı malumatı tatbik etmelerine imkân sağlamalıyız. Hattâ o kadar ki, bir devlet radyosuna biraz liberal - hani o meşhur söz - bir anlayış vermeliyiz. Bir mesulün üstünde bir başka mesulü makamın olmasına hayret etmemeli, fakat işin başında bulunan asıl mesulü her dakika başka başka kararlara varacak duruma sokmamalıyız. Belki kabiliyetini kullanarak daha verimli bir çalışma imkânları hazırlıyacak, belki daha da güzel yeniliklerin tertiplenmesini temin edebilecektir.

İşbirliği

Batı Almanya ile bir musiki alışverişine girildiği yolunda haberler intişar etti. Böyle bir hareketin aleyhinde bulunacak pek az kimse vardır. Bir batı memleketi ile her meselede işbirliği yapmak, yeni şeyler öğrenmek veya kazanmak muhakkak ki bizim için her zaman lehte puvan kaydedecek bir meseledir. Opera sanatkârlarımızın, batı musikisinde ismi zikredilen sanatkârlarımızın bir anlaşma hududu içinde Batı Almanya'da duyurulmaları bize kazanç getirecektir. Bu nokta üzerinde durmuyacağız.

Asıl mühim olan mesele bir radyonun bu anlaşmayı büyük bir gürültü 'İçinde neşretmesindedir. Batı Almanya ile kültürel münasebetlerimizin tesis edilmesi, genişletilmesi esasen mevcut anlaşmalar ile mümkün olması icap eden bir husustur.

Esasen Batı Almanya ile anlaşma metinlerine göre karşılıklı çalışmak imkânlarını elde tutuyoruz. Esas olan dava bu anlaşmanın yürümesi ve doğru bir yolda hareket ederek bundan istifade edilebilmesinde idi. Maalesef bugüne kadar bu noktayı kavrıyamadık, hareket edemedik ve Bati Almanya ile münasebetlerimiz makineler vesaire üzerinde takıldı, Kaldı.

Bugün radyo, idarecileri vasıtasiyle Patı Almanya ile musiki teması ve mübadelesi yapacağız. Bizim bu mübadeleden ümit ettiğimiz mambo ve sambaların tele alınarak oraya gönderilmesi değildir. Fakat verilen tebliğden anlaşılıyor ki, Batı Almanya'ya radyonun tertip ettiği bir kaç programın - hasseten bir programın - bandlarını göndereceğiz. Bu takdirde musiki mübadelesi ciddi olmaktan uzak bir'durum arzedecektir.

Esasen bizim radyolarda tertip edilen büyük programlar halkı tatmin etmekten uzaktır. Kaldı ki biz bunları bu işlerde ihtisasın en üst mertebesine ulaşmış, bir memlekete göndereceğiz. Ve bunları radyolarından neşretmelerini kendilerinden talep edeceğiz. Ve onlar, kendi programlarında değişiklik yapacaklar, büyük bir fedakârlık ile bu programları radyolarından halklarına dinletecekler. Bugünkü görünüşleri ile bu harekete girişmemek, iyi programlar hazırladıktan sonra bu programların bandlarını oralara göndermek ve neticede memleket için takdir toplamak yerinde bir hareket olacaktır. Ne denir bilinmez, bir daldan - dala, bir musiki ve komedi programını nasıl bir anlayış ve cesaret ile Batı Almanya halkına sunacağız. Eğer bundan maksat bir kaç kişinin propagandasını bir Avrupa radyosunda yapabilmeyi temin etmek ise, eğer bundan maksat bir iş gördük diyebilmek ise söyleyecek hiç bir söz yoktur.

istenildiği kadar programı oralara gönderiniz ve fakat bunu bir iş yapmak olarak halkımızın huzuruna çıkarmayınız. Yok eğer hakikaten değer olarak iftiharla kabullendiğimiz sanatkârları da orada tanımak için yeni programlar yapacaksak hiç durmamalıyız ve fark gözetmeden, hiç bir şahsi sempatiye dayanmadan herkesi müsavi şartlar altında görerek bu harekete girişmeliyiz.

S P O R

Tenis

Favori Drobny
Şansı gülecek mi?

Enternasyonal turnuva -

Şu satırları yazdığımız sıralarda İstanbul sportif faaliyetler bakımından en hareketli bir haftasını yaşamaktadır. Geçen hafta Cama günündenberi İstanbul Tenis Eskrim ve Dağcılık kulübünün organize ettiği X'cu enternasyonal tenis turnuvası bu aristokrat sporda heyecan, arayanları hemen hemen her gün Dağcılık kulübünün Taksimdeki kortlarına sürüklemiştir. Müsabakalar evvelce tespit edilen program mucibince 19 Ağustos Cuma günü başlayacaktı. Fakat hava muhalefeti yüzünden ancak bir gün sonra başlanabildi. Mevsimsiz, yağmurlar altmış bin lira gibi büyük bir riske giren Dağcılık kulübü idarecilerini bir hayli korkutmuştu. Netekim sık sık devam eden yağmurlar Beynelmilel şöhrete sahip tenisçilerin hem klâslarını gösterme mani olmakta ve hem de seyircilerin alâkasını kırmaktadır, İstanbul bugüne kadar Dünya tenis piyasasında şöhret yapmış tenisçileri bir arada görmemiştir desek pekte mübalağa etmiş olmayız. Organizasyon, teniste ileri gitmiş olan memleketlerdeki gibi zengin ve mükemmeldir. Müsabakalara geçen hafta Cumartesi günü saat 11 de Uruguay Türkiye karşılaşması ile başlandı. Trübünlere şöyle bir göz atanlar yağmurlu havaya rağmen İstanbul sosyetesinin tanınmış simalarının orada hasır bulunduğunu gördüler. Bunun yanında tenis kortlarına pek aşina olmayan spor otoriteleri ve bazı itibarlı zevatında bulunduğu gözden kaçmıyordu, ilk karşılaşmada Nazmi Bari Uruguaylı Arogon'a lakaylt hareketleri yüzünden mağlup oldu. Daha sonra Suzan'a karşı oynayan 2 Numaralı Uruguaylı oyuncu Motolko ise Argon kadar şöhret sahibi bulunmamasına rağmen daha fazla göz doldurdu. Bilindiği gibi turnuvaya Uruguay Cenubi Afrika Yunanistan Yugoslavya, ve Türkiye olmak üzere beş millet katılmaktadır. Bunlar arasında yapılacak olan karşılaşmalar sonunda kardöfinallerin mevcut talimatnameye uyularak üç setten beş sete çıkarılması için yapılan teşebbüsler neticede alakalılarca kabul edilmiştir. Yağmurun adeta ısrarla müsabaka saatlerini kovalaması karşısında Pazar günü çamur hale gelen kortu kurutmak için sahaya benzin dökülmüş ve ancak karşılaşmalara bu şekilde devam edilebilmiştir. Milletlerarası temaslar bittikten sonra ferdi karşılaşmalar başlayacaktır. Dünya çapında şöhret olan Mısırlı Drobny, Uruguaylı Argon, Ayala ve Skoneckinin yapacağı karşılaşmaların büyük bir alaka toplayacağı muhakkaktır. Drobny Cumartesi günü Yunanlı Staliyos karşısında çok rahat bir oyun çıkarmış ye adeta kurt tenisçi rakibi ile alay etmiştir. Artistik hareketleri ile seyirciler üzerinde unutulmaz bir tesir bırakan Drobny form bakımından mükemmel denecek bir kıvamdadır.

Futbol

Fenerbahçenin sistemi-

Geçen hafta Pazar günü Fenerbahçe stadına şöyle bir göz atanlar mevsim başı olmasına rağmen trübünlerde en az yirmi bin seyircinin yer almış olduğunu gördüler. Bu rakkam Sarı-Lacivertli formaya gönül verenlerin çokluğunu göstermeye kafi idi. Ankara Hacettepe ve daha sonra Beyoğluspor'a karşı iki takım halinde çıkan Fenerbahçeliler bu karşılaşmanın ilkini 3-2 kazandılar ikincisinde ise 3-1 mağlup oldular. Dikkat ettik her iki takımda yeni antrenör'ün takıma benimsetmeye çalıştığı Macarların oynadığı Diyagonal sistemi idi. Hacettepeyi 3-2 yenen takımda M. Alinin santrafor oynaması ilk defa garip karşılandı. Fakat sonradan geçen sene şehrimizi ziyaret eden Vöroş - Löbogo takımını hatırlayanlar M. Alinin Hegedutinin yaptığı vazifeyi yapmak için Çalıştığını anladılar. Fenerbahçe sistem itibarile öteden beri yerden kısa paslı ve bol deplasmanlı bir oyun oynamaktadır. Fakat santrafor mevkiinde daha ziyade seyyal ve atakları kuvvetli adam tercih ediliyordu. Şimdi ise Markoş takımda ufak bir tadilat yapıyordu. Bu vaziyette santrafor bir mihrak noktası teşkil etmekte ve iki insayiti gol pozisyonuna sokabilmek için ayağında top tutarak üzerine rakip oyuncuları çekip mümkün mertebe forvetin iki golcü elemanını demarke vaziyete getirmek vazifesini yükleniyordu. Hemen ilâve edelimki M. Ali bu vazifede muvaffak oldu. Fakat ne insayitler nede geriden top söküp getirecek olan haf hattındaki elemanlar, kendilerine düşen işi yapamadılar. Böylece hucüm hattı ile müdafaa arasında bir boşluk meydana geldi. Halbuki bu ince sistem sahanın her yerini kaplayacak kendi koşmayacak topu ve rakibi koşturacak, bilgili futbolcular istemektedir. Netekim antrenör maçtan sonra etrafındakilere ümidinin kırık olduğunu söylemiş ve "bana ilk geldiğim zaman bu futbolcuları haddinden fazla şişirdiler" demekten kendini alamamıştır. Mamafi umumi kanaat lig maçlarına kadar yeni antrenör'ün denediği bu iki kadrodan iyi bir on bir çıkartacağı merkezinde toplanıyor.

Fenerbahçe - Hacettepe maçı
Yaz günü gelir temini

AKBANK İKRAMİYELERİ
yarım milyon
LİRA
EV
PARA
İRATLI
APARTMAN
HER 150 LİRAYA BİR KUR'A NUMARASI
HESABINIZDA HER ZAMAN İÇİN EN AZ 150 LİRA BULUNDURUNUZ